

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
 Ljubljana, 7. decembra 1979 – št. 19 – letnik XXX

Premišljeno in zanesljivo

Prvenstvena naloga vzgoje in izobraževanja v sedanjem obdobju je, da se to področje čimprej vključi v dinamičen proces nadaljnega samoupravnega preoblikovanja celotnega združenega dela. Prihodnje rodove želimo vzgajati v vsestransko razvite osebnosti in jih usposobiti

za ustvarjalno in družbeno angažirano dejavnost na vseh področjih človekovega delovanja, v razviti samoupravni socialistični družbi. To pa pomeni, da moramo hkrati z razvijanjem novih družbenoekonomskih odnosov izgrajevati tudi novo samoupravno zavest, ki bo na vredno-

tah revolucionarne preteklosti zadržana v prihodnost, uporabljala sodobne dosežke znanosti, tehnologije in kulture, hkrati pa tudi sama bogatila in pestrila zakladnico novih vrednot in spoznanj. Naloga zadeva torej vso socialistično družbeno skupnost in ne le tiste, ki so po svoji strokovni

opredeljenosti odgovorni za čim kakovostnejše dosežke vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Preobrazba vzgoje in izobraževanja, ki jo več let načrtujemo in postopoma uresničujemo, mora biti spričo dinamičnega razvoja družbenega življenja nepretrgan in trajen proces, še posebej, kar zadeva notranjo, vsebinsko stran. Seveda pa vsebinske preobrazbe ni mogoče uresničiti brez ustreznih zunanjih možnosti. Šele skladna in sočasna priprava notranjih in zunanjih možnosti reševanja problemov in odpravljanja dvomov in uresničevanje jasno opredeljenih ciljev nas lahko privedejo do zaželenih uspehov.

Morda so bili ali pa so ti koraki večkrat obotavljivi in iskanje polno dvomov. Kljub vsemu pa je treba usposobiti staro resnico, da je takšno iskanje bolj poglobljena in bolj varna pot do uspešnega uresničevanja ciljev kot premalo pretehtane odločitve.

Med temeljne zunanje možnosti za uspešno preobrazbo vzgoje in izobraževanja sodi predvsem ustvarjanje novih družbenoekonomskih odnosov. V njih postajata vzgoja in izobraževanje sestavni in neločljivi dejavniki pridobivanja in ustvarjanja dobrin ter delitve dohodka v celotnem procesu svobodne menjave dela, z njim pridobivamo ustrezno materialno osnovo za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo.

Značilni premiki, ki so že zasnovani v prizadevanjih za preobrazbo vzgoje in izobraževanja, se kažejo predvsem v naslednjem:

— v preobrazbo se vključuje celotno področje vzgoje in izobraževanja od vzgojno-varstvenih organizacij prek osnovnega do usmerjenega izobraževanja na ravni srednjih in visokih šol;

— v zadnji fazi, pred sprejemom v skupščini SR Slovenije so zakoni, ki urejajo temeljna sistemska vprašanja;

— v sklepnem delu so priprave za ustanovitev in delovanje posebnih izobraževalnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti;

— potrjeni so vzgojni programi za delo v vzgojno-varstvenih organizacijah, ki postajajo nosilke in usklajevalke celotne družbeno organizirane vzgoje in varstva predšolskih otrok v krajevni skupnosti;

— pripravljen je osnutek izhodišč in delovnih nalog za nadaljnjo socialistično samou-

pravno preobrazbo osnovne šole, ki bo še bolj kot doslej vključevala v vzgojno-izobraževalni proces poklicno usmerjanje ter obogatila programe s politehnično vzgojo in izobraževanjem ter s temeljnim marksističnim in družbenoekonomskim znanjem, ki ustreza psihofizični zrelosti učencev;

— sprejeti so programi skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju, pred nami pa je še veliko delo pri pripravi programov za strokovne smeri in usmeritve v skladu s klasifikacijsko lestvico.

Glede na to, da bo težiče nadaljnje notranje preobrazbe vzgoje in izobraževanja predvsem na uresničevanju sistemsko sprejetih rešitev, bo v prihodnjem obdobju treba doseči usklajeno sodelovanje med uporabniki in izvajalci vzgojno-izobraževalnega procesa za postopno in načrtno uresničevanje s preobrazbo postavljenih ciljev in nalog. Izvajalcem morajo vedeti kaj hočejo in morajo doseči v vzgojno-izobraževalnem procesu ter kako bodo svoje naloge načrtno opravljali, da bodo postavljene cilje tudi uresničili.

V ta namen bo treba organizirati smotno in sistematično izpopolnjevanje vseh pedagoških delavcev;

Pripraviti bomo morali še smernice, izdelati časovno razporeditev učne snovi, potrebne učbenike in priročnike ter sezname najvažnejših učil in učnih pripomočkov. Vsaka vzgojno-izobraževalna organizacija naj bi postala razvojno žarišče, v katerem se ustvarjalno prepletajo in uresničujejo zahteve teorije in prakse.

Za uskladitev strokovnih in pedagoških dejavnikov pri nadaljnji preobrazbi vzgoje in izobraževanja bomo morali nameniti posebno pozornost organiziranosti pedagoške in razvojno proučevalne službe. Le-te naj bi v sodelovanju s samoupravnimi interesnimi skupnostmi skrbele za smotno in načrtno pripravo programov, in za njihovo uvajanje v vzgojno-izobraževalno prakso, spremljanje, uresničevanje in za ovrednotenje. To so izredno zahtevne naloge, ki pa so za nadaljnji razvoj celotnega vzgojno-izobraževalnega področja nepogrešljive. Prav zato bo v bližnji prihodnosti treba jasneje opredeliti vlogo in naloge te službe in ji v skladu z zasnovano celotno preobrazbo vzgoje in izobraževanja dati jasnejšo podobo.

MIRO LUŽNIK

(Foto: ak. slik. Tinca Stegovec)

MED DRUGIM PREBERITE:

- SAMOUPRAVNO NAČRTOVANJE, str. 2
- USTVARJALNOST PEDAGOŠKE MISLI, str. 3
- VELIKA MOŽNOST IN IZZIV, str. 4
- 25 LET ZAVODA SRS ZA ŠOLSTVO, str. 6 in 7
- PRIZADETI OTROCI V ENOTNI OSNOVNI ŠOLI, str. 8
- NE SKRIVAJMO RESNICE, str. 9
- MLADOSTNIKOVO OSEBNOSTNO ZORENJE, str. 11

Šole še vedno zapostavljene

Prihodnje leto bo predsednik zveznega odbora Sindikata delavcev izobraževanja, znanosti in kulture Vladeta Cvijović. — Razprave o ekonomskem položaju vzgoje in izobraževanja opozarjajo, da v šolstvu ni mogoče varčevati.

V letu, ki se izteka, je obravnaval zvezni odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Jugoslavije nekaj zelo pomembnih vprašanj. Veliko je bilo razprav o poslovanju delovnih organizacij, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, znanostjo in kulturo, o svobodni menjavi dela in interesnih skupnostih, o samoupravnem organiziranju temeljnih in delovnih organizacij v teh dejavnostih, vrednotenju dela v osnovni šoli, družbenoekonomskem položaju izobraževanja idr. Odbor je namenil še posebno pozornost mednarodnemu sodelovanju.

Na seji zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture, bila je pred nedavnim v Beogradu, vodil pa jo je Božidar Žan, so ugotavljali, da so bile v preteklem obdobju v središču pozornosti najbolj pereče in najpomembnejše zadeve, toda kulturna dejavnost je bila nekoliko zapostavljena. Menijo tudi, da republiški sindikati tega področja še niso tako dejavni, pokrajinski pa še ne »povsem konstituirani«. Ker ni bilo potrebne pomoči iz republik in pokrajin, nekatere naloge niso bile uresničene. Niti to ni rešeno, ali lahko strokovna služba sveta Zveze sindikatov Jugoslavije pomaga temu odboru. Problematično je tudi to, kar je pokazala razprava o osnovni šoli, znanosti in nekaterih vprašanjih, namreč da delegati v zveznem odboru ne poznajo dovolj te problematike. Zato so sklenili, da bodo občasno sklicevali razširjene seje tega odbora.

V minulem obdobju je bilo pomembno sodelovanje s približno štiridesetimi narodnimi sindikati in združenji prosvetnih, kulturnih in znanstvenih delavcev. Predstavniki zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kul-

ture Jugoslavije so sodelovali tudi na kongresih, konferencah in seminarjih, ki jih organizirajo štiri mednarodne organizacije prosvetnih in tri mednarodne organizacije kulturnih delavcev. V Mehiki in Libiji so sodelovali na kongresih o izobraževanju. Ugotovili so, da regionalno niso najbolj povezani z organizacijami, saj sodeluje zvezni odbor v glavnem z evropskimi sindikati in združenji.

Na seji so razpravljali tudi o družbenoekonomskem položaju osnovnega izobraževanja v Jugoslaviji. Izhodišče za razpravo je bila razčlemba osnovnega izobraževanja, narejena za Zvezo samoupravnih interesnih skupnosti osnovnega izobraževanja in vzgoje v Jugoslaviji.

Večina udeležencev je poudarjala, da je osnovno izobraževanje še vedno na koncu lestvice: to velja za osebne dohodke prosvetnih delavcev, za razmere, v katerih delajo, pa tudi za »histrost« s katero se rešujejo njihovi stanovanjski problemi. Videti pa je, da se družbenoekonomski položaj osnovnega izobraževanja še ne bo tako kmalu izboljšal, ker se število učencev v šolah povečuje hitreje kot količina denarja, namenjena za osnovno izobraževanje.

Nekateri razpravljali so opozarjali, da še vedno niso uresničeni sklepi 10. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, v katerih je poudarjeno, da mora biti družbenoekonomski položaj osnovnega izobraževanja prav tak kot položaj drugih dejavnosti. V razpravah o tem problemu pogosto slišimo, da je treba bolj stvarno in pogumno prikazati podatke in poudariti resnico, da v šolstvu ni mogoče varčevati.

Prihodnje leto bo predsednik zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Vladeta Cvijović (SR Črna gora).
DJOKICA PETKOVIĆ

Za tri odstotke več

Bliža se konec leta, torej čas, ko morajo samoupravne interesne skupnosti uskladiti nominalni obseg sredstev za dogovorjene programe z doseženim nominalnim družbenim proizvodom. Podatki Zavoda SR Slovenije za družbeno planiranje kažejo, da so se sredstva, predvidena za leto 1979 v dodatkih k samoupravnim sporazumom o temeljnih plana družbenih dejavnosti v primerjavi z lanskim letom povečala za 22,3 odstotke, nominalni družbeni proizvod pa se bo povečal predvidoma za 26 odstotkov. Za koliko bo mogoče valorizirati sredstva za usmerjeno izobraževanje? O tem je razpravljal izvršni odbor Izobraževalne skupnosti Slovenije že na več sejah in predlagal skupščini, naj sklepa o valorizaciji sredstev za vzgojo in usmerjeno izobraževanje v letošnjem letu.

Glede na stvarne ocene in možnosti je bilo ugotovljeno, da je mogoče sredstva, predvidena za izvedbo usmerjenega izobraževanja ter za izobraževanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju povečati za 3 odstotke,

tj. skupaj 93.831 tisoč din. Ta sklep, ki ga je skupščina tudi sprejela, bo uresničen tako, da se za 4,3 odstotka zvišajo cene dohodka in materialnih stroškov za programe vzgojno-izobraževalne dejavnosti v vseh srednjih šolah in šolah po zakonu o poklicnem izobraževanju, domovih za učence teh šol, zavodih za usposabljanje mladostnikov z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, v višjih in visokih šolah (s podiplomskim študijem vred) in samostojnih visokošolskih knjižnicah. Ne bodo pa se povečale cene programov strokovnih služb, združenj ipd.

Za povečanje cen vzgojno-izobraževalnih storitev organizacij za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, ki so vključene v program skupnih nalog občinskih izobraževalnih skupnosti, je bilo sklenjeno, naj bi denar, potreben za izpeljavo valorizacije (približno 3 milijone din) porabili iz sredstev, ki so sicer namenjena za kritje stroškov šolanja otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, pa ne bodo v celoti porabljena.

Vloga družbeno - moralne vzgoje

Marksistični center pri Univerzi v Mariboru in katedra za družbeno-moralno vzgojo pedagoške akademije prirejata 19. decembra v prostorih Pedagoške akademije v Mariboru republiško posvetovanje o vlogi družbeno-moralne vzgoje pri oblikovanju učencev.

V dopoldanskem delu posvetovanja se bo vrstilo več načel-

nih referatov o moralnem in idejnem oblikovanju otrokove osebnosti, popoldanski del pa je namenjen kolokvijju, ki bo vsestransko osvetlil vsebino, metode in možnosti predmeta družbeno-moralna vzgoja.

Letošnje posvetovanje je posvečeno letu otroka. Organizatorja vabita k udeležbi vse, ki jih ta vprašanja zanimajo.

dogodki novosti

Samoupravno načrtovanje tudi na področju vzgoje, izobraževanja in znanosti

Iz razprave Geze Čahuka, predsednika republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti na 11. konferenci Zveze sindikatov Slovenije 22. novembra 1979

Vzroki, da vzgojnoizobraževalne in raziskovalne organizacije svojega razvoja doslej niso načrtovalle podobno kot druge delovne organizacije v materialni proizvodnji, so različni. Pomemben pa je ta, da se njihov dohodek doslej še ni oblikoval po vrednosti načrtov dela in glede po delu delavcev teh dejavnosti. Dohodek se še vedno oblikuje tako kot se je oblikoval tedaj, ko so bile družbene dejavnosti financirane predčasno. Razvoj teh dejavnosti se usmerja in usklajuje le po globalnih usmeritvah družbenega razvoja. S sporazumi o temeljnih plana in letnimi načrti so bili dogovorjeni ali načrtovani nominalni zneski, ki naj bi zadostili za razvojne potrebe teh dejavnosti in združenega dela po vzgojno-izobraževalni in raziskovalni dejavnosti. Vendar eno leto pred koncem tega srednjeročnega obdobja ugotavljamo, da razvoj teh dejavnosti ni sledil potrebam združenega dela zato, ker je načrtovano povečanje materialnih sredstev vsakoletna inflacija v dobršni meri razvrednotila. Drug zelo pomemben razlog za neustrezen materialni položaj vzgojno-izobraževalne in raziskovalne dejavnosti je prečasno vključevanje v združeno delo. Nekateri menijo, da so materialna sredstva za razvoj teh dejavnosti dodatno breme. Proizvodne delovne organizacije, kjer se ustvarja nova vrednost, ne vključujejo teh dejavnosti kot sestavni del proizvodnje, ki prispeva svoj delež k večji, boljši in uspešnejši proizvodnji materialnih dobrin.

Vzgojno-izobraževalna in deloma tudi raziskovalna dejavnost sta bili kot del skupne porabe uokvirjeni v limite in ker so tisti, ki so dobivali denar iz sredstev skupne porabe, postavljene omejitve ponavadi prekoračili, je tema dejavnostima in drugim družbenim dejavnostim družbeno nenehno očitala, da trošijo preko zmogljivosti materialne proizvodnje. Menimo, da je velika napaka že to, ker pri razporejanju porabnikov sredstev skupne ni selektivnih meril. V težnji, da bi si dejavnosti pri skupni porabi izbojevale čim ustreznejši materialni položaj, se je dogajalo, da je vsaka dokazovala, kako zelo pomembna je za razvoj družbe. Vzgoja, izobraževanje in znanost je skoraj vedno potegnila krajsi konec. Tudi takrat, ko smo vzgojno-izobraževalno dejavnost proglasili za prednostno nalogo, te pred-

nosti nismo občutili, zlasti ne v izboljšanju materialnega položaja. Zato materialni in kadrovski položaj, v kakršnem je zdaj vzgojno-izobraževalna dejavnost, ni na zavirljivi ravni.

Pridne roke še niso dovolj za hitrejši napredek

Delavci v vzgojno-izobraževalni in znanstveno-raziskovalni dejavnosti se zavedamo, da mimo ustrezne materialne podlage in brez na novo ustvarjene vrednosti ni mogoče zadostiti družbenim potrebam v njeni nadgradnji. Če materialna proizvodnja ni uspešna, se tudi vzgojno-izobraževalna in znanstveno-raziskovalna dejavnost ne more razvijati uspešno. Priprani smo tudi, da za uspešnejše ustvarjanje nove vrednosti in materialnih dobrin niso dovolj samo pridne roke in da je prav delež izobraževalne in raziskovalne dejavnosti bistvenega pomena za boljše in uspešnejše gospodarjenje ter večje proizvodne dosežke. Zato ne moremo soglašati z nadaljevanjem prakse, kakršna je bila doslej, da vzgojno-izobraževalne in znanstveno-raziskovalne dejavnosti, kot kakovostnih dejavnikov razvoja ne načrtujemo súčasno in skladno z razvojem materialne proizvodnje. Tudi kadar v vsakodnevnem družbenopolitičnem življenju in delu izražamo skrb samo za boljšo in uspešnejšo materialno proizvodnjo, ustvarjamo vtis, da so za družbeni napredek dovolj samo pridne roke, ne pa tudi strokovni kadri in raziskovalni načrti. Dosedanje analize in ugotovitve kažejo: da v združeno delo še ni dovolj prodrlo spoznanje, da je nujno načrtovati potrebe po strokovnih kadrih hkrati in skladno z razvojem in modernizacijo proizvodnje.

Pomanjkanje strokovno usposobljenih učiteljev postaja kritično

Če štejemo izobraževanje kot del družbene reprodukcije, bi morali tudi v tej dejavnosti, tako kot povsod kjer so tokovi družbene reprodukcije moteni, ustrezno ukrepati. Vendar tega doslej nismo storili. Morda zato, ker še nismo spoznali, da so v vzgojno-izobraževalni dejavnosti motnje, ki zavirajo uspešno uresničevanje preobrazbe izobraževanja. Premalo je še uveljavljeno spoznanje, da je šolstvo občutljivo področje, razvoj in učinkovitost izobraževanja pa

barometer za celotno gospodarstvo. Menimo, da motijo dosedanje razvoj vzgojno-izobraževalne dejavnosti predvsem kadrovski problemi in zaostajanje v modernizaciji dejavnosti. V znanstvenoraziskovalni dejavnosti pa so premalo opredeljene potrebe po načrtovanju raziskovalnega dela v sporazumih. V osnovnih šolah imamo že približno 15 odstotkov učiteljev, ki nimajo ustrezne strokovne in pedagoške izobrazbe. V usmerjenem izobraževanju na srednji stopnji ima komaj dobra polovica pedagoških delavcev povsem ustrezno pedagoško in strokovno izobrazbo za vzgojnoizobraževalno delo. Če primerjamo ta podatek z mnogo boljšim kadrovskim položajem v drugih jugoslovanskih republikah, zlasti pa v sosednjih državah, potem moramo poudariti, da postaja pomanjkanje strokovno usposobljenih učiteljev v šolstvu naše republike kritično. Starostna sestava učiteljev razrednega pouka v osnovnem šolstvu je zelo neugodna in kaže, da lahko v prihodnjem srednjeročnem obdobju pričakujemo resno krizo in pomanjkanje učiteljev razrednega pouka. Poleg visokega števila strokovno neusposobljenih kadrov v vzgojnoizobraževalni dejavnosti postaja vse resnejši problem fluktuacija učiteljev v druge dejavnosti. Resen je tudi problem pomanjkanja šolskih prostorov za sodobno izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela. Kljub velikim naporom delovnih ljudi in občanov, ki so s samoprispevki pomagali graditi in posodobiti veliko osnovnih šol in vrtcev, še vedno primanjkuje veliko prostora v šolah in vrtcih. Približno za tretjino bi morali povečati šolski prostor za usmerjeno in osnovno izobraževanje, da bi zadostili potrebam sodobnega vzgojno-izobraževalnega dela, zlasti za hitrejši razvoj COS. Veliko težav povzročata tudi neustrezna materialna opremljenost šol. Zmanjšanje deleža materialnih stroškov in skupnih sredstev za vzgojno-izobraževalno dejavnost nevarno ogroža njen razvoj in modernizacijo. Kljub temu da se zmanjšuje delež sredstev za materialne potrebe šol v skupnem dohodku, ostajajo osebni dohodki učiteljev prav tako nizki, kakor so bili in celo nazadujejo v primerjavi z drugimi dejavnostmi v združenem delu.

Moten je in materialnih problemov šol pa ni mogoče odstraniti z enkratnim posegom, pač pa so nujno potrebne sistemske rešitve, ki morajo zagotoviti ustrezno vrednotenje programov storitev, usklajevanje materialnih stroškov s cenami na tržišču in usklajeno rast osebnih dohodkov v materialni proizvodnji. V naslednjem srednjeročnem obdobju moramo to zagotoviti, če želimo doseči cilje, ki smo si jih zastavili s preobrazbo vzgoje in izobraževanja. Priprani smo, da lahko uskladimo potrebo po vzgojno-izobraževalni in znanstvenoraziskovalni dejavnosti le po poti, ki je tesno povezana z razvojem združenega dela: po poti skupnega načrtovanega razvoja izobraževalne in raziskovalne dejavnosti z uporabniki.

Posvetovanje bo gotovo pritegnilo širši krog pedagoških in andragoških delavcev, ki delajo v izobraževalnih središčih organizacij združenega dela, na delavskih univerzah, v srednjih, višjih in visokih šolah ter drugih organizacijah, saj bodo lahko na posvetu izmenjali svoje poglede in izkušnje ter skupno iskali rešitev za ovire in težave pri nadaljnjem razvijanju izobraževanja ob delu in iz dela.

Posvet slovenskih andragogov

Slovensko andragoško društvo prireja 21. in 22. decembra v Mariboru v prostorih visoke ekonomsko-komercialne šole dvodnevni strokovni posvet o temi: **IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V ENOTNEM SISTEMU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA.**

Program posvetovanja obsega 11 referatov, ki obravnavajo pomembna vprašanja nadaljnega razvoja izobraževanja odraslih pri nas, zlasti pa vključevanja tega področja v enoten sistem usmerjenega izobraževanja ter naloge posameznih vzgojno-izobraževalnih organizacij pri tem.

Za enakopravno vključevanje v združeno delo

Nekaterim elementom načrta moramo posvetiti posebno pozornost. Pri tem mislim predvsem na nove družbenoekonomske odnose, razvoj materialne osnove in uresničevanje delitve po delu. Delitev osebnega dohodka po delu in kadrovska problematika sta tesno povezani. Določno moramo opozoriti na vprašanje stabilizacije, smotrnega gospodarjenja v teh dejavnostih in gospodarne izrabe delovnega časa. Pri tem pa ne smemo pristajati na zamenjavne pojme stabilizacija in restrikcija. Samo strokovno usposobljeni in kakovostno izpeljani načrti so smotni za gospodarstvo, ne pa najcenejši. Združeno delo, zlasti delovne organizacije materialne proizvodnje, morajo načrtovanje raziskovalnih projektov in sredstva za strokovne kadre uskladiti z resničnimi potrebami. Posebej je treba opozoriti na zahtevo po načrtovanju kadrov. Odločno se moramo upreti miselnosti, po kateri bi delovne organizacije načrtovale samo razvoj in modernizacijo prostorov, strojev in tehnologije, ne pa tudi kadrov, ki bi bili sposobni s temi stroji čim več in čim boljše proizvajati.

Prepričan sem, da moramo pojmovati stabilizacijo mnogo širše, kakor pa se to dostikrat dogaja v javnosti, se naglašajo pogosto samo likvidnost in uravnovešene zunanjetrgovinske bilance. Stabilizacijo moramo razumeti tudi kot trdne medsebojne odnose, v katerih ena dejavnost ne bi smela lagodno živeti na račun druge. V vzgojnoizobraževalni in raziskovalni dejavnosti pojmujejo stabilizacijo predvsem kot enako kakovostno rast teh dejavnosti, da bi lahko zadostili potrebam združenega dela. Tako pojmovana stabilizacija pa zahteva, da namenimo veliko pozornost medsebojnemu odnosu, skladnemu razvoju vseh dejavnosti, in predvsem ustrezno usposobljenim strokovnim kadrom, ki bodo kos nalogam moderne proizvodnje in vedno hujski konkurenci v mednarodni delitvi dela. To pa tudi zahteva večje uporabe domače pameti namesto tujih licenc.

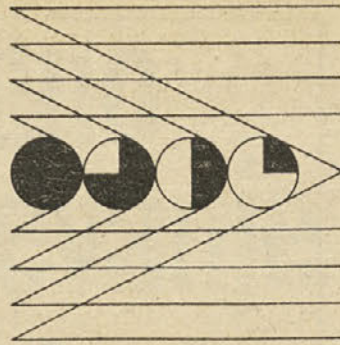
V strokovnem sindikatu delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti smo prepričani, da se nam tokrat ob dobrozasnovanih nalogah v skupnem srednjeročnem načrtovanju ponuja prilagodnost, da bomo vzgojno-izobraževalne in znanstveno-raziskovalne dejavnosti resnično povezali z združenim delom. Prizadevati si moramo, da bodo načrti stvarni in da ne bodo ostali na ravni splošnih, bolj ali manj deklarativno izraženih potreb, svobodna menjava mora postati prevladujoč družbenoekonomski odnos, v katerem bomo uveljavili enak položaj delavcev. Vzgojno-izobraževalna in znanstveno-raziskovalna dejavnost morata postati resnično enakopravni in sestavni deli združenega dela. Tako bomo odstranili vse tiste negativne pojave, ki so spremljali dosedanje razvoj in zavirali skladno rast in razvoj teh dejavnosti v združenem delu.

Prijave za posvetovanje sprejema Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana, Riharjeva 38.

J. V.

30 let

Ustvarjalnost pedagoške misli

30 let pedagoških društev

V amfiteatru nove pedagoške akademije v Mariboru, ob pozornosti in gostoljubnosti, ki ju zna pokazati to mesto ob takšnih srečanjih, je bila letošnjega 22. novembra jubilejna skupščina Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije. Oktobra leta 1949 je bilo ustanovljeno Pedagoško društvo LRS, ki se je v naslednjem desetletju preimenovalo v Zvezo pedagoških društev Slovenije, v zadnjem obdobju pa deluje pod imenom Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije, odprto vsem, ki zavzeto in ustvarjalno delujejo na področju vzgoje in izobraževanja.

Skupščina Zveze društev pedagoških delavcev (ZDPDS) je bila srečanje nekaj rodov slovenskih pedagogov: tisti, ki so položili temelje slovske socialistične pedagogike, tisti, ki so zdaj na višku svojega ustvarjalnega delovanja, in mladih pedagoških delavcev, ki šele stopajo v ta poklic ali pa se nanj šele pripravljajo. Razstava pedagoške tiska, ki so jo pripravili za to priložnost, pa je razgrnila udeležencem v besedi in sliki dokumentirano delovanje in organiziranost naprednih slovenskih pedagogov, katerih začetniki segajo v zadnja desetletja preteklega stoletja in se nadaljujejo kot svetla tradicija ves poznejši čas, skozi zgodovino slovske pedagoške misli in prakse.

menti zveze komunistov in jih narekuje naša ekonomska in družbena stvarnost. S svojim znanjem in ustvarjalnostjo morajo sočasno s iskanjem ustreznih strokovnih rešitev opozarjati na nezaželene učinke in stranpiti, ki bi nas odvrčale od zastavljenih ciljev. To pa pomeni, da mora pedagoška teorija in praksa mnogo bolj kot doslej ustvarjalno sodelovati in soodločati pri pripravah na vse bistvene odločitve v sistemu vzgoje in izobraževanja. Prevzeti morata tudi soodgovornost zanje in za njihovo izvajanje v praksi.

Za uresničevanje smotrov naše vzgoje in izobraževanja ni mogoče predpisati modelov, niti jih ne moremo zagotoviti s še tako podrobnimi učnimi načrti, učbeniki in učnimi pripomočki. Uresničiti jih mora vsak učitelj sam s svojim ustvarjalnim delom. Pedagogi pa naj pri tem pomagajo in iz njihove prakse črpajo nova spoznanja in rešitve.

NENEHNO UČENJE IN ISKANJE

Oblikujemo nove družbene vrednote, ki smo jih zapisali v ustavo in zakon o združenem delu. Uresničujemo jih v vsakodnevem življenju: vsak v svojem delovnem in življenjskem okolju. Pedagoški delavci - učitelji in vzgojitelji tako, da mlade pripravljajo na življenje - za to, da bodo svoje moči, delo in znanje posvetili najvišjemu cilju: graditvi družbene enakopravnosti, svobodnih in kulturnih ljudi. Vzgajajo in učijo jih tako, da bodo vso svojo sposobnost in ustvarjalnost, ves svoj

mladostni žar, polet in znanje pripravljeno posvetiti tem idealom. Tako pa lahko vzgaja le učitelj, ki je sam ustvarjalec - družbeno angažiran, ki je s svojim ustvarjalnim delom del družbe, v kateri živi in jo prizadeva izboljšati. Tako lahko vzgaja in razvija pedagoško prakso in teorijo le tisti pedagoški delavec, učitelj in vzgojitelj, ki je vključen v družbeno življenje tako, da postajajo splošna spoznanja in družbeni vzgojni smotri tudi sestavni del njegove osebnosti.

Če hočemo biti pedagogi v pomoč učiteljem in vzgojiteljem - jim pomagati pri razvijanju novih metod - vsebin in oblik pouka in vzgojnega dela se morajo tudi sami stalno učiti in usposabljeni. Ne bi se smeli več zadovoljevati le z občasnimi strokovnimi posveti. Vsaka šola mora postati študijsko središče, pa tudi vsak posameznik se mora usmeriti v to, da bo nenehno poglobljal svoje znanje, se usposabljal tako, da bo v konkretnih razmerah sposoben razčleniti stanje - in da bo znal poiskati najustreznejše poti, sredstva in metode za uresničevanje vzgojno-izobraževalnih ciljev. Pri vseh pedagoških delavcih moramo razviti potrebo po stalnem usposabljanju za ustvarjalno - novatorsko delo.

Le tako bodo pedagogi lahko uspešno opravljali svojo strokovno vlogo pri razvijanju kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela tako med delavci v šolah - predvsem pa tudi med vsemi tistimi delavci, ki so neposredno in posredno vključeni v proces vzgoje in izobraževanja.

V središču družbenega dogajanja

Iz referata dr. Franca Strmčnika

Za delovanje zveze pedagoških društev Slovenije v zadnjem obdobju so pomembni številni družbenopolitični dokumenti in akcije, ki so bistveno vplivali na naše šolstvo in celotno vzgojno-izobraževalno področje. Naj omenim le novo ustavo, resolucijo o vzgoji in izobraževanju LRS, X. in XI. kongres ZKJ ter VII. in VIII. kongres ZKS, celodnevno osnovno šolo, usmerjeno izobraževanje, reformo izobraževanja predšolskih in osnovnošolskih pedagoških delavcev itd. Razumljivo je, da ZPDS ni mogla in smela ostati zunaj prostora in časa, da je bila kot zveza najbolj naprednih in dejavnih pedagoških delavcev pred pomembnimi novimi nalogami. Postavlja se torej vprašanje, kako je izpolnjevala svoje poslanstvo? Ali je bila tudi v tem obdobju avantgardistična, ali je res sodelovala v najbolj naprednih družbenih silah in ustvarjalno pomagala uresničevati najbolj napredne praktične in teoretične smeri razvoja vzgoje in izobraževanja. Ali je bila dovolj kritično ogledalo vzgojno-izobraževalne prakse in teorije, in seveda tudi svojega dela?

Ni dvoma da, je Zveza pedagoških društev Slovenije (ZPDS) tudi v tem obdobju izpričevala

svojo dejavnost z različnimi akcijami, s katerimi se je skušala bolj ali manj zadovoljivo vključevati

v napredne tokove časa. Organizirala je več posvetovanj, okroglih miz in pogovorov o različnih aktualnih temah, kot npr. o položaju vzgoje in izobraževanja v naši ustavi, o izhodiščih samoupravne socialistične vzgoje, o sodobnem učbeniku, o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, o pedagoškem usposabljanju pedagoških kadrov, o celodnevni šoli, o skupinski dinamiki in morda še o čem. Vse te in druge dejavnosti Zveze ter regionalnih pedagoških društev so bile koristne zlasti še v informativnem in popularizacijskem pogledu, za seznanjanje članstva z novimi vzgojno-izobraževalnimi dokumenti in načrtovanimi akcijami ter seveda tudi zato, ker so jim omogočile izraziti svoje pripombe, predloge, pa tudi pomisleke in nesoglasja s posameznimi zamislimi.

Toda če gledamo na te akcije in dejavnosti ZPDS z zahtevnejšega zornega kota, z vidika njene avantgardnosti, kritičnosti, ustvarjalnosti, teoretične temeljitosti in utemeljenosti, znanstvene vizionarosti, mislim pa, da moramo tako gledati na taka društva kot je ZPDS, potem za njenim delovanjem, zlasti v zadnjih mandatnih obdobjih ne moremo biti povsem zadovoljni.

VEČ KRITICNOSTI, IZVIRNOSTI IN SAMOSTOJNOSTI

Toda za uspešnost in ugled današnje ZDPDS (Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije) navsezadnje ni najvažnejše število akcij, marveč predvsem njihova kakovost in odzivnost. S tema pa, če smo samokritični, ne moremo biti posebno zadovoljni, ker se lotevamo tematike premalo izvorno, problemsko, ustvarjalno, kritično in polemično, skratka, premalo revolucionarno. Z zasnovami in načini, s katerimi se le redko dvignemo nad poprečnost, utirjenost, formalizem, nad konformistično ponavljanje in prežvekovanje že druge povedanega, ne moremo dovolj interesirati in pritegniti k delu niti svojih članov in drugih pedagoških delavcev. Še manj pa je mogoče tako prebiti ozke družbene okvire in zagotoviti dosežkom dela večji odmev v javnosti in v strokovnih krogih, čeprav se ukvarjamo s tako zahtevnimi in polemičnimi vprašanji, kot so celodnevna osnovna šola, usmerjeno izobraževanje, učiteljeva idejnost, preobrazba izobraževanja pedagoškega kadra ipd. Čeprav velja ta sodba bolj ali manj za delovanje ZPDS v vseh njenih obdobjih, pa menim, da so te pomankljivosti njeni vedno pogostejši sopotniki.

V nekajletnem pretečenem obdobju, torej kar po drugem blejskem pedagoškem posvetu, ni zbudila ZDPDS v sredstvih množičnega obveščanja, v strokovnem in znanstvenem tisku, v družbenopolitičnih organizacijah in drugod niti z eno svojo akcijo kake večje pozitivne ali negativne družbene pozornosti ali

odmevnosti, kot pa je preprosta zabeležba ali poročilo v tisku. V to družbeno anonimnost se Zveza vedno bolj pogreza zato, ker s svojim delom po eni strani premalo zavzeto, predvsem pa premalo ustvarjalno podpira in uresničuje tiste družbene in strokovne pedagoške namene in rešitve, s katerimi soglaša, po drugi strani pa prav tako premalo kritično, utemeljeno in vztrajno nasprotuje posameznim vzgojno-izobraževalnim improvizacijam in zmotnim predvidevanjem, ne da bi zanje dovolj zavzeto iskala ustrezne možnosti, s katerimi bi nasproti slabšemu postavila kaj boljšega. Slabokrvna odzivnost in delo pa spravita sčasoma vsak posamični ali kolektivni subjekt ne v središče, marveč na obrobje družbenega dogajanja.

SLOŽNO NADALJEVATI REVOLUCIONARNO POT

S subjektivnimi so tesno povezani objektivni vzroki za zastoj ZDPDS. Nanje se družbeni funkcionarji in občni zbori pogosteje sklicujejo tedaj, ko ocenjujejo svoje delo. Ne gre le za to, da so Zveza in regionalna pedagoška društva ves čas v finančnih težavah, ki jim članstvo samo, brez družbene pomoči, ni kos. Še važnejše se mi zdi, da odnosi med prosvetno politiko in pedagogiko ter med njunimi ustanovami še vedno ne temeljijo dovolj na samoupravnih etičnih načelih medsebojnega zaupanja, sodelovanja in dopolnjevanja. Za razliko od drugih strokovno znanstvenih društev, z dokajšnjim družbenim ugledom in velikim vplivom na oblikovanje svojega praktičnega področja, je naše pedagoško strokovno znanstveno združenje prevečkrat pogrešljivo in prezrti, zlasti pri oblikovanju pedagoške politike.

Ne nameravam kazati s prstom na krivce za tako stanje, saj bi jih spričo zapletenosti pojava težko našli, so pa zagotovo na obeh straneh. Pomembno je, da se eni in drugi zavedamo, da nobeno strokovno društvo ne more izpolniti svojega družbenega in strokovnega poslanstva, če ni v središču družbenega dogajanja, če je bilo ali pa se samo izrinilo na njegovo obrobje. Zelo škoda bi bilo, če bi se znašla v tem položaju ZDPDS, s skoraj stoletno in s tako pozitivno tradicijo, ter v današnjem času, ko postajajo strokovna društva vse pomembnejše torišče za demokratično razčiščevanje strokovnih in znanstvenih nazorov ter nepogrešljivi subjekti strokovnega in družbenega samoupravljanja. Zato je zadnji čas, da prenehajo nekateri pedagoško društvo upoštevati le deklarativno, drugi pa tarnati, da so prezrti. V poštenih in skupnih dogovorih bi morali »izmeriti strani neba«, razčistiti nespornizume, potem pa složno nadaljevati pot družbenega revolucioniranja pedagoške prakse in teorije. Čas teče, odgovornost do sedanjosti in preteklosti pa hitro raste.

● Idejnost pomeni najširšo zahtevo po razvijanju pojmovnega mišljenja, miselnosti, to pomeni ne le pridobitev znanja, ki ga daje učitelj ali pa ga učenec lahko dobi iz učbenika, marveč tudi razvijanje sposobnosti mišljenja, vrednotenja, ocenjevanja, analize in sinteze ter drugih oblik in metod logičnega sklepanja. Potemtakem označuje pojem idejnosti človekovo težnjo prodreti v bistvo stvari in pojavov, da spozna njihove vzroke in razmerja. Z drugimi besedami, pojem idejno-

sti v tem pomenu je zelo blizu zahtevi po razmišljanju in vsestranskem spoznavanju pojavov in procesov. Vendar ima pojem idejnosti tudi razredni pomen. Vsestransko in kritično usmerjena idejnost nujno zahteva tudi spoznavanje družbenih vezi in odnosov, spoznavanje progresivnosti in reakcionarnih sil, ki delujejo v družbi, in vsestransko prizadevanje, da se napredno utrdi in razvije.

(Ilija Mrmak)

Jubilejna skupščina

Skupščino je začel predsednik ZDPDS dr. Rudi Lešnik. Mariborski študentje so prispevali slovesnemu razpoloženju kulturni spored. Slavnostni uvodni besedi Tilke Blaha, podpredsednice republiške konference SZDL, je sledil referat dr. Franca Strmčnika o razvoju društvene organiziranosti pedagoških delavcev na Slovenskem.

Izvršilni odbor ZDPDS je imenoval za častne člane Zveze pedagoške delavce, ki so vidno prispevali k razvoju slovske pedagoške misli in imajo velike zasluge za njen povojni napredek; priznanja pa je podelil tudi drugim zaslužnim delavcem, ki so pomembno prispevali k razvoju posameznih društev ali zveze. Za častne člane ZDPDS so bili imenovani:

VLADIMIR CVETKO
dr. STANKO GOGALA
MARICA DEKLEVA-MODIC
FRANCE OSTANEK
dr. VLADO SCHMIDT
FRANC KIMOVEC-ŽIGA
ALBERT ŽERJAV

Skupščina je pregledala delo zveze in društev v zadnjem dvehletnem obdobju, dopolnila pravila ZDPDS in imenovala novo petčlansko predsedstvo ki bo

skupaj s predsedniki posameznih društev in sekcij sestavljalo izvršilni odbor. Predsedstvo je prevzelo nalogo, da pripravi predlog novega programa zveze in ga da v razpravo društvom. Kot je bilo vidno iz poročila dosedanjega predsednika zveze, je bilo zadnje dveletno obdobje delavno in uspešno, zvezo in društva pa čakajo zelo zahtevne naloge. To, da je organiziranih v ZDPDS komaj pet odstotkov slovenskih pedagoških delavcev, je verjetno prednostno vprašanje, ki ga bo morala zveza reševati, saj tako preobrazba vzgoje in izobraževanja kot napredek družbene organiziranosti in dejavnosti nista mogoča brez zavzete ustvarjalnosti najširšega kroga delavcev na področju vzgoje in izobraževanja.

Jubilejno skupščino ZDPDS je obogatil strokovni posvet na temo **Povezovanje vzgoje v krajevni skupnosti z gledišča prostega časa**, ki ga je pripravila sekcija za pedagogiko prostega časa pri ZDPDS. Posvet, ki je bil 23. novembra, je prvič predstavil to področje v njegovih mnogih razsežnostih in dejavnostih, ki postajajo vedno bolj aktualne in družbeno pomembne; zato se z njimi ukvarja tudi vedno več pedagoških delavcev.

JOŽE VALENTINČIČ

Razvijajmo pedagoško teorijo in prakso!

Iz uvodnega govora Tilke Blaha

Društva pedagoških delavcev so eden pomembnih družbenih dejavnikov ter sestavni del socialističnih in demokratičnih sil naše družbe. SZDL meni, da so pedagoška društva in njihove zveze tisti strokovni dejavniki na področju vzgoje in izobraževanja, ki povezujejo in usmerja pedagoške delavce k čim bolj zavzetemu strokovnemu in družbenemu delovanju in ustvarjalnosti za napredek, teorije in prakse pedagoškega dela.

Že ob 20. obletnici Zveze pedagoških društev Slovenije smo slišali, da Zveza ni samo povezovala dela posameznih pedagoških delavcev in njihovih društev - temveč samostojno, glavno in vodilno delovno telo, ki se mora odzivati na pomembnejše pedagoške probleme in pojave - ne le kot ocenjevalka ali razpravljalka, temveč kot soustvarjalna in odgovorna oblikovalka strokovnih rešitev v vzgoji in izobraževanju. Poudarjena je bila tudi potreba po interdisciplinarnem delovanju, saj se teorija in praksa na pedagoškem področju vse bolj povezujeja z drugimi družbenimi področji: andragogiko, sociologijo, psihologijo, filozofijo, biologijo idr. Področja delovanja pedagogike so se razširila od klasičnih šolskih na številna nova področja delovanja (predšolska vzgoja, izobraževanje odraslih, prosti čas idr.) - s tem pa se je povečalo tudi število tistih, ki so člani pedagoških društev.

Vzgoja in izobraževanje sta v resnici v prelomnem obdobju. Smo sredi pomembnih nalog preobrazbe vzgoje in izobraževanja - ustvarjanja novih družbenoekonomskih odnosov na tem področju ter nadaljnega poglobljanja socialistične samoupravne demokracije. Pri uresničevanju teh nalog in ciljev se odpirajo pedagoškemu poklicu široke možnosti za uveljavitev in ustvarjalno delo.

SODELOVATI IN SOODLOČATI

Kljub velikim dosežkom in razvoju pedagoške teorije in prakse v vseh letih delovanja pedagoških društev bi vendarle morali ugotoviti, da smo še premalo izrabili velike možnosti in naše delovne in strokovne zmogljivosti za uveljavitev pedagoške stroke in s tem za njen večji ustvarjalni prispevek pri oblikovanju pomembnih družbenih odločitev in sprememb na področju vzgoje in izobraževanja, zlasti v zadnjih letih. Kajti tudi od ustvarjalnosti in sposobnosti pedagoških delavcev je odvisno kako hitro in kako uspešno bomo vzporedno s premagovanjem ostankov starega, konservativnega - gradili novo.

Delovanje pedagoških društev mora biti zdaj, ko se uveljavljajo novi družbenoekonomski odnosi v vzgoji in izobraževanju, sočasno usmerjeno k nadaljnemu vsebinskemu poglobljanju in razvoju stroke ter k uveljavljanju in poglobljanju družbeno zavzete delovanja pedagoške stroke kot celote pa tudi vsakega pedagoškega delavca.

Pedagoška znanost in pedagoški delavci imajo kot enakopravni del združenega dela še posebno odgovorno in zahtevno vlogo. Prav oni lahko največ prispevajo k oblikovanju strokovnih rešitev za doseganje globalnih - idejnih usmeritev in ciljev, ki jih opredeljujejo doku-

Velika možnost in izziv

Zakon o svobodni menjavi odpira vzgoji in izobraževanju pot v sistem združenega dela

Skupščina Socialistične republike Slovenije je 21. novembra sprejela zakon o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja, ki je ne le nadomestil sedanji zakon o izobraževalnih skupnostih, ampak tudi na novih izhodiščih celostno ureja družbenoekonomске odnose na tem področju in še posebej odnose med uporabniki in izvajalci. Novi zakon naj torej odpre pot vključevanja celotnega področja vzgoje in izobraževanja, kot enakopravnega dela, v sistemu združenega dela.

Temeljno usmeritev je novemu zakonu začrtal že zakon o skupnih osnovah svobodne menjave dela, ki je bil sprejet letošnjega maja. Glede na posebnosti vzgoje in izobraževanja je bilo treba v pripravi zakona oblikovati še veliko posebnih rešitev. Razprava o osnutku je zlasti opozarjala, da mora zakon urejati vse oblike in poti svobodne menjave dela, zlasti pa še — v skladu z določbami zakona o skupnih osnovah — urediti tudi tisti del svobodne menjave dela, ki bo potekal v neposrednih odnosih med uporabniki in izvajalci. Zakon je zato dobil nov, širši naslov, obravnava pa izobraževalne skupnosti sicer kot eno od bistvenih sistemskih poti samoupravnega organiziranja za uredničevanje svobodne menjave dela na tem področju, ne pa več niti kot edino, niti kot prvenstveno.

Skladno s tako usmeritvijo nalaga zakon temeljno odgovornost za razvoj vzgoje in izobraževanja neposredno uporabnikom in izvajalcem, ki samoupravno organizirani v temeljnih organizacijah združenega dela ugotavljajo osebne, skupne in celotne družbene potrebe po vzgoji in izobraževanju ter ob načrtovanju svojega razvoja in razporejanja dohodka, načrtujejo tudi uresničevanje potreb po vzgoji in izobraževanju. Te potrebe bodo lahko zagotavljali s svojo dejavnostjo, s svobodno menjavo dela neposredno z izvajalci, ter v izobraževalnih skupnostih. Zaradi pomena, ki ga imata vzgoja in izobraževanje za razvoj celotne družbe, nalaga zakon še posebej odgovornost uporabnikom in izvajalcem, da poleg ugotovljenih sprotnih in razvojnih potreb posameznih organizacij upoštevajo tudi potrebe, ki izhajajo iz dolgoročnih usmeritev družbenoekonomskega in kulturnega razvoja, razvoja znanosti in tehnike ter iz potreb razvoja samoupravnih družbenih odnosov. Tako zakonska zahteva pomeni zlasti, da sta pri načrtovanju razvoja vzgoje in izobraževanja, še mnogo bolj kot na drugih področjih zaostrena odgovornost in pomen načrtovanja. Zato zakon še v številnih podrobnejših določbah opredeljuje posebnosti, pomembne za načrtovanje vzgoje in izobraževanja. Med temi je treba opozoriti zlasti na obveznosti posameznih nosilcev za medsebojno usklajevanje načrtov.

Izobraževalne skupnosti — predvsem občinske in posebne — ostajajo tudi v novem sistemu, temeljno mesto za samoupravno sporazumevanje o pogojih in načinu svobodne menjave dela ter o načrtovanju vzgoje in izobraževanja. Izobraževalna skupnost Slovenije kot skupnost občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti ne bo več neposredno organizirala in financirala izobraževalne dejavnosti kot je to opravljal doslej še zmeraj za pretežni del srednjega in visokega izobraževanja. Postala bo predvsem mesto, kjer bodo uporabniki in izvajalci po svojih delegatih prek občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti usklajevali svoje načrte, se sporazumevali in dogovarjali o skupnih osnovah pogojev in meril za uresničevanje svobodne menjave dela, o pogojih in merilih za uresničevanje solidarnosti pri zagotavljanju možnosti za obvezno osnovno šolanje ter o opravljanju nekaterih nalog skupnega pomena. V zvezi s tem zakon tudi razširja naloge in odgovornosti občinskih izobraževalnih skupnosti, ki bodo poleg dosedanjih nalog tudi odgovorne, da sodelujejo pri usklajevanju načrtov usmerjenega izobraževanja in tako zagotavljajo skladnost le-teh z interesi in potrebami posameznih občin in območij.

NAČRTOVANJE IZOBRAŽEVANJA — PRAVICA IN ODGOVORNOST DELAVCEV V TOZD

V postopku načrtovanja uveljavlja zakon še nekatere obvez-

nosti, ki temeljijo na določbah pripravljajočega se zakona o sistemu družbenega planiranja in družbenem planu SRS. Njihov namen je zlasti zavarovati pravico delavcev v temeljnih organizacijah, da odločajo o bistvenih vprašanih razvoja in o razporejanju dohodka ter preprečiti, da bi se nadaljevala sedanja praksa na področju družbenih dejavnosti (kjer tudi vzgoja in izobraževanje največkrat nista bila pozitivna izjema). Ta praksa je privlela do tega, da je odločanje o družbenih dejavnostih dokaj od tuje delavcu, saj se mu te dejavnosti največkrat predstavljajo le kot materialna obveznost, na katero ne more vplivati. Vse bistvene načrtovane odločitve (vrste vzgojno-izobraževalnih programov, ki se izvajajo v izobraževalni skupnosti, zmogljivosti za izobraževanje po posameznih programih in razmestitev teh zmogljivosti, programe storitev in njihove cene, programi naložb, obseg sredstev in podobno) namreč sprejemajo delavci v temeljnih organizacijah uporabnikov in izvajalcev kot elemente za samoupravne sporazume o temeljnih planov, tako da bodo izobraževalne skupnosti v resnici lahko le mesto, kjer bodo uporabniki in izvajalci po svojih delegatih usklajevali elemente za samoupravno sporazumevanje. Odločanje v skupščinah izobraževalnih skupnosti bo vse manj pomembno, še posebno zato, ker bodo vse bistvene zadeve s samoupravnimi sporazumi o temeljnih plana izobraževalne skupnosti urejene za srednjeročno obdobje.

VEČ O VSEBINI

Seveda pa nova zakonska ureditev ne pomeni le »zmanjševanje« pristojnosti in moči (!) izobraževalnih skupnosti. Celostno načrtovanje razvoja na področju vzgoje in izobraževanja namreč ne pomeni le načrtovanje materialnih sestavin razvoja, temveč tudi uveljavljanje skupne odgovornosti uporabnikov in izvajalcev za ustrezno opredeljevanje izobraževalnih vsebin oziroma oblikovanje celotnih pogojev za življenje in delo mladine. Prav to bo moralo pomeniti v prihodnje pomemben premik dejavnosti in odgovornosti izobraževalnih skupnosti na vsebinsko področje, kar smo doslej žal velikokrat pogrešali. Občinske izobraževalne skupnosti zlasti povečujejo svojo odgovornost za razvoj osnovnega šolanja na svojem območju, kjer je zaradi večjega in vsebinsko ustreznjšega uveljavljanja celodnevne osnovne šole nujno dosežati bistveno večjo povezanost vseh družbenih dejavnikov, od gospodarstva do kulture in telesne vzgoje in njihovo zavzeto sodelovanje pri oblikovanju in uresničevanju vsebinske zasnove osnovne šole v njenem okolju. V ta namen bo nujno razvijati tudi ustrežnejše oblike samoupravnega organiziranja znotraj občinske izobraževalne skupnosti, zlasti njene enote in temeljne skupnosti, ter zagotavljati materialne in druge možnosti za bogatitev dejavnosti osnovne šole v občini.

Še pomembnejše pa so spremembe te vrste pri posebnih izo-

braževalnih skupnosti, kjer prevzemajo te skupnosti novo bistveno nalogo. V njih uporabniki in izvajalci skupno oblikujejo in sprejemajo vzgojno-izobraževalne programe usmerjenega izobraževanja, tako za srednje kot za visoko izobraževanje. V ta namen bodo za pripravo predlogov oblikovali tudi skupne strokovne organe — strokovne svete ter določili postopek za pripravo, obravnavanje in sprejemanje teh programov. Uporabniki in izvajalci, organizirani v posebnih izobraževalnih skupnostih, torej neposredno prevzemajo nalogo, ki so jo v dosedanjem sistemu opravljal državni organi in organi upravljanja visokih šol sami in skladno z zasnovo preobrazbe vzgoje in izobraževanja v SRS, dobivajo s tem v roke tudi vzvod za odločnejšo vsebinsko preobrazbo sedanjega srednjega in visokega šolstva.

Posledica tako zasnovane samoupravne organiziranosti na področju vzgoje in izobraževanja je tudi drugačna vloga strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SRS, ki je bil doslej organ izvršnega sveta skupščine SRS. Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS postane s tem zakonom organ Socialistične republike Slovenije, njegove članice imenovali skupščina SRS

in skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije ter je tudi obema odgovoren. Njegova funkcija pa bo na področju usmerjenega izobraževanja izrazito strokovno usmerjevalna (določal bo načela za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov, dajal mnenja k posameznim programom in določal vsebino skupne vzgojno-izobraževalne osnove, ki bo vsebovana v vseh programih za pridobitev srednje izobrazbe itd.).

ŠIRŠE ZASNOVANO STROKOVNO DELO

Tako zasnovane izobraževalne skupnosti bodo seveda v marsičem morale spremeniti ustaljene oblike in načina delovanja, da bi lahko uresničile vsebinske spremembe, ki jih terja novi zakon. V njihovem delu, zlasti v pripravi posameznih rešitev in predlogov za sporazumevanje, bodo morali precej bolj zavzeti kot doslej sodelovati uporabniki in izvajalci sami, s svojimi strokovnjaki in z vsem svojim strokovnim znanjem. Zato se tudi vprašanje razvoja in vloge strokovnih služb izobraževalnih skupnosti zastavlja precej drugače kot doslej. Zakon opredeljuje strokovne službe izobraževalnih skupnosti kot službe za opravljanje administrativno-strokovnih in tem podobnih del in nalog ter spodbuja njihovo smotro organizi-

ranje in združevanje v občinah in republikah. Najpomembnejše strokovne naloge, zlasti proučevanje kadrovskih in izobraževalnih potreb, pripravo vzgojno-izobraževalnih programov, proučevanje vrednotenja storitev in podobno pa bodo morali zagotavljati uporabniki in izvajalci v skladu z naravo posameznih nalog in svojimi strokovnimi zmogljivostmi, upoštevajoč tudi vse večjo potrebo po širšem raziskovalnem delu na tem področju.

Novi zakon vsekakor prinaša

Telesna kultura — sestavina vzgoje in izobraževanja

Na vseh področjih družbenih dejavnosti pravkar ugotavljamo, kako so se uresničili cilji sedanjega srednjeročnega obdobja. Analize bodo temelj za snovanje in sprejemanje novih razvojnih načrtov za naslednje načrtovalno obdobje. Telesna kultura je že zdaj pomembna sestavina vzgoje in izobraževanja, v prihodnje pa mora postati še mnogo pomembnejša.

Pred dobrimi petimi leti smo prvič sprejeli zakon za področje telesne kulture in po njegovih določilih ustanovili samoupravne interesne skupnosti. Tudi veliki optimisti tedaj niso pričakovali tako pomembnih procesov in sprememb v enem samem srednjeročnem obdobju. Vzrok je bil v tem, ker prej organizirane skrbi za telesno kulturo skorajda ni bilo. Njen razvoj je bil prepuščen naključju in ozkemu krogu ljubiteljev. Prav zato so se lahko ukoreninile številne slabosti, ki jih tudi do zdaj ni bilo moč povsem odpraviti kakor tudi ne vseh drugih nesorazmerij. Pa vendarle lahko utemeljeno ugotovimo zelo pomembne premike, ki znatno pretehtajo preostale pomanjkljivosti in velike primanjkljave iz preteklosti.

Športne rekreacije ali množičnosti v telesni kulturi v preteklosti skorajda nismo poznali. To je bila ena najšibkejših točk, ki je tudi terjala korenite spremembe v novih razmerah samoupravnega urejanja telesnokulturne problematike. V razmeroma kratkem času je bil tako rekoč v temeljih spremenjen odnos družbe in posameznika do telesne kulture. Vedno bolj se uresničuje ustavna opredelitev, da je telesna kultura pravica in dolžnost vsakogar. To pa je seveda tudi največ in najpomembnejše, kar lahko to področje in seveda delavci v njem, prispevajo k celotnemu uresničevanju najširše zasnovanih družbenih ciljev. Na tem in še zlasti na tem področju dejavnosti pa imajo pedagogi izredno pomembno vlogo, saj neposredno ali posredno sooblikujejo odnos in vednost mladih o vlogi in pomenu telesnokulturne dejavnosti v vsakdanjem življenju.

V telesni kulturi smo v začetku tega srednjeročnega obdobja sprejeli nekatere pomembne akcijske dokumente, ki so pripomogli k temu, da se je v kratkem času bistveno povečalo število udeležencev rekreacije v najrazličnejših oblikah. Prebivalstvo se je začelo zavedati, kako pomembna je redna dejavnost za predstavnike vseh starostnih kategorij in obeh spolov. Znatno se je povečalo tudi število društev in drugih oblik organiziranja, predvsem tam, kjer prej skorajda niso poznali nikakršne dejavnosti. Zelo se je popostrilo delo organizacij, ki se ukvarjajo predvsem z množičnimi oblikami dejavnosti akcije trim, pohodi, vadba otrok s starši, družinska tekmovalna in podobno). Ob programu športne značke, ki je namenjen prebivalcem vseh starosti, sta izdelana in v praksi že uveljavljena programa za prvo in drugo starostno stopnjo, ki vključujeta predšolsko in osnovnošolsko mladino domala vseh občin. Zelo vidni so rezultati akcije Naučimo se plavati, ki zajame vsako leto okrog 30.000 učencev in učenk osnovnih šol, uveljavljajo pa se tudi plavalni tečaji za odrasle.

V mnogih občinah so bili zgrajeni osrednji večji pokriti objekti — dvorane in velike telovadnice, v večini krajevnih skupnosti pa tudi prepotrebni nepokriti objekti — pretežno različne vrste

bistveno novega duha in nove odnose na celotno področje vzgoje in izobraževanja — vendar ne samo na to področje. S tem ko na temelju določb zakona o združenem delu konkretizira pravice in odgovornosti vseh delovnih ljudi in občanov za vzgojo in izobraževanje kot eno od bistvenih vprašanj družbene produkcije in tudi eno od bistvenih vprašanj oblikovanja človeka v socialistični samoupravni družbi, pomeni hkrati veliko možnost in velik izziv.

LEOPOLD KEJŽAR

France Mihelič: »Apokalipsa«, pastel, 1979 s samostojne razstave v ljubljanski Mali galeriji, ki obsega 25 del, nastalih v zadnjih petih letih, in bo odprta do 23. decembra.

Akademik Mihelič prikazuje kot vedno svoj fantastični grozljivi svet, v katerem odmeva tragičnost našega časa in življenja nasploh, ki pa ga preveva hudomušen, sočen humor in tolikšna vitalnost, da ne prestopa meje v resignacijo ali obup. Miselno in čutno se v tem svetu prepletata kakor apolonično in dionizično v grški tragediji — Na prizoru Apokalipse drži motivične prvine iz raznih obdobjih svojega ustvarjanja, kurente, zapazene v mladosti, trhel in ožgan les, ki mu je posredoval vizije zlasti med vojno, mitološka bitja naslednjih del ter žuželke in rastline, s katerimi je pozneje pričaral sen kresne noči ter so nekaj let izpolnjevale predvsem njegove grafične liste. Na nekaterih podobah sedanje razstave pa nastopajo ti motivi posamično kot monumentalni prividi. — Kakor je edinstven in neponovljiv nadrealni svet Miheličeve neodvisne umetniške osebnosti, ki v času neprestanih sprememb likovnih slogov živi in bogati samo iz svojih moči, tako je svojevrstno tudi obravnavanje pastele, zanj nenavadne tehnike; veliki mojster risbe s potezami »alla prima« nanaša značilne, strašljivi pripovedi ustrezne barvne sklade. (T. S.)

igrišč za športne igre. Veliko je bilo prostovoljnega dela, denarja iz samopriskpevkov in vlaganj v drugih oblikah. Objekti so bili praviloma zgrajeni ob šolah, kar je povsem skladno z njihovo funkcijo in z načeli smotrne gospodarjenja. Z denarjem posebnega sklada je bila v Sloveniji spodbujena gradnja telesnokulturnih objektov, saj je 53 telesnokulturnih skupnosti dobilo posojila.

Kljub zelo pospešeni gradnji telesnokulturnih objektov pa seveda ne moremo reči, da smo že lahko zadovoljni, saj je dediščina preteklosti izredno skromna: leta 1975 je bilo le 1,39 kv. metra koristne površine na prebivalca, od tega 1,29 kv. metra koristne površine odprtih objektov in komaj 0,10 kv. metra koristne površine pokritih objektov. Vprašanje je še vedno preče, že zdaj pa je jasno, da bo treba pravočasno rezervirati primere in zadostne površine za telesnokulturno dejavnost prebivalstva.

Med uspehi moramo seveda omeniti tudi nekatere dosežke na področju vrhunškega športa. Gre predvsem za večjo načrtnost in strokovnost dela, za izboljšanje materialne osnove in drugo. Znani so dobri rezultati na področju plavanja, alpinizma in v nekaterih drugih panogah. Nekateri temelji so postavljeni, seveda pa je uspehe mogoče pričakovati šele po daljšem času.

Spodbudne ocene seveda ne morejo veljati za vsa področja in območja ter za vse, ki kako dejavnost vodijo. Veliko je še slabosti, ki zavirajo uresničevanje dogovorjene usmeritve in nalog. Nekateri nosilci dejavnosti prepočasno uveljavljajo samoupravljanje kot temeljni odnos ali način medsebojnega urejanja vprašanj. Telesna kultura je še vedno bolj dostopna udeležencem z višjimi prejemki. Ponekod premalo načrtno pridobivajo prebivalstvo za rekreacijo in so zato dosežki preskromni. Pretirana je tudi usmerjenost v tekmovalna, še zlasti v tekmovalna na višjih ravneh. Nosilci dejavnosti se med seboj še premalo povezujejo in zato ne izrabijo dovolj vseh strokovnih in organizacijskih moči in možnosti. Ponekod so storili premalo za vključevanje šolske mladine v redno dejavnost. Med slabostmi pa sodijo tudi občasnost, ohlapna organiziranost in premalo živahne dejavnosti.

Za sedanje srednjeročno obdobje torej lahko ugotovimo številne ugodne premike in dosežke, ob njih pa tudi slabosti. Oboje je izhodišče za nadaljnjo ustvarjalno akcijo vseh telesnokulturnih delavcev, med njimi tudi učiteljev, ki delajo na tem področju. Vendar le-ti niso edini, ki lahko zlasti na področju šolske telesne vzgoje oziroma šolskega športa veliko prispevajo k hitrejšemu razvoju celotnega področja telesnokulturne dejavnosti. Precej lahko k temu pripomorejo tudi vsi drugi učitelji, če bodo upoštevali sodobno vlogo telesne kulture in k temu glede na svoje možnosti dodajali ustrezne pobude.

VLADO VOBOVNIK

Kmalu prvi seminarji

Kmalu bodo organizirani prvi seminarji, namenjeni vodstvom vzgojno-izobraževalnih organizacij in učiteljem za pripravo na uvajanje usmerjenega izobraževanja. Temeljita daljša priprava teh seminarjev je bila potrebna, da bi učinkoviteje dosegli začrtane cilje. S seminarji tudi ni bilo mogoče začeti, dokler ni bil pripravljen predlog zakona o usmerjenem izobraževanju.

Program za usposabljanje pedagoških delavcev v srednjem usmerjenem izobraževanju je pred kratkim potrdil tudi sekretariat sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL. Iz celotnega programa bomo tokrat predstavili le tisti del, ki bo organiziran v decembru in v prvemtrimesečju leta 1980.

SEMINARJI ZA VODSTVENE DELAVCE

Program poteka v treh etapah. Najprej (v decembru in januarju) bodo ti delavci nandvodnevni seminarjih podrobno spoznali osnovno usmerjenega izobraževanja predlogu zakona o usmerjenem izobraževanju in smernicah za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov, družbenoekonomskih odnosov v zakonu om svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja in skupno vzgojno-izobraževalno osnovo kot sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov na začetku usmerjenega izobraževanja. Seminarji bodo potekali po usmeritvah, kot so združene v posebnih izobraževalnih skupnostih.

Druga etapa tega izobraževanja bo predvidoma v semestralnih počitnicah. Enodnevni seminarji bodo potekali po regijah, vsebin-

sko pa se bodo osredotočili predvsem na naloge šolskih vodstev pri pripravi na prehod v usmerjeno izobraževanje, na kadrovske, materialne in organizacijske priprave in v načrtovanje delovnega programa. Poudarjena bo vloga in naloge vzgojno-izobraževalnih organizacij kot sestavin združenega dela, aktualna bo tudi tematika o pedagoških vidikih samoupravljanja v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Program tretje etape izobraževanja bo zajel programsko strukturo usmerjenega izobraževanja. Enodnevni seminarji bodo organizirani po usmeritvah, in to predvidoma v maju prihodnje leto.

Usposabljanje učiteljev nekaterih predmetov v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi se bo začelo že v zimskih počitnicah. Načrtovani so seminarji za učitelje slovenskega, angleškega in francoskega jezika, fizike, kemije, biologije, samoupravljanja s temelji marksizma in zgodovine. Usposabljanje učiteljev drugih predmetov bo potekalo kasneje, predvsem v poletnih mesecih.

Vzgojno-izobraževalne organizacije bodo v prihodnjih dneh prejele podrobnejšo informacijo o dopolnilnem izobraževanju pedagoških delavcev v prvih treh mesecih leta 1980.

MARIJA VELIKONJA

usmerjeno izobraževanje

o tem, kaj so pridobili učitelji na seminarju. Izvajalci bodo tudi kadrovske šole in člani predmetne komisije, ki je pripravila učni načrt, pisci učbenika in priročnika ter svetovalci zavoda za področje geografije.

Podobne seminarje bomo organizirali tudi za učitelje osnovnih šol, ko bodo sprejeti spremenjeni učni načrti.

Razvidno je torej, da ne gre za dvotirnost pri organiziranju usposabljanja pedagoških delavcev, ampak za delitev dela med dejavniki, ki so dolžni prevze-

mati naloge v zahtevni akciji uspešnega vključevanja v usmerjeno izobraževanje. Zavedati se moramo, da je opravljanje nalog v združenem delu uspešno le, če jih opravljamo strokovno. To dosežemo ob upoštevanju naj-sodobnejših dosežkov znanosti in tehnologije, ki se morajo nenehno potrjevati v praksi. Če velja to kje, velja v vzgojno-izobraževalnem delu. Zato se bodo morale tudi šole dosledno lotiti načrtnega usposabljanja učiteljev in v ta namen tudi zagotoviti potreben denar.

MIRA VERBIČ

bomo pripravili več enot — modulov, ki jih je mogoče sestaviti v tečaje za razne namene. V prvem letu pa je fizika splošno izobraževalni predmet, ki naj pripomore k znanstveni razgledanosti učencev. Zato je tudi zastavljena kot nadaljevanje osnovnošolske fizike.

Pouk fizike v prvem letu vključuje poleg poudarjenega eksperimentalnega dela še več drugih novosti, ki spodbujajo učenčovo dejavnost in zanimanje. Mednje sodijo študijska poročila in referati ter razprave, ki naj obravnava vajo probleme od eksperimenta naprej. Da vzgoja in izobraževanje ne bi ostajala več le v šoli, bi morali v sredstvih javnega obveščanja posvetiti vsaj toliko pozornosti delu in uspehom slovenske in splošne znanosti, kot jo namenjamo kulturi. Ta ima posebne rubrike v časopisu, v radiu in na televiziji tudi tedaj, kadar se v njej ni zgodilo nič posebno pomembnega.

Profesor Moljk se je zavzel tudi za to, da bi v merila za vrstnotenje učiteljevega dela vvrstili posebna določila za predmete z eksperimentalnim poukom.

Posebno pozornost zasluži njegov predlog o ustanovitvi interesne skupnosti za eksperimentalno osnovno šolo, v kateri naj bi bile včlanjene šole, univerza in zainteresirane delovne organizacije. Njihova skupna naloga naj bi bila skrb za ustrezno materialno opremljenost šol.

Nekateri poročevalci so nato nakazali, kakšne so možnosti za vključitev moderne tematike v pouk fizike. Profesor Peter Gosar, je govoril o možnostih, ki jih šoli ponuja mlada fizika trdne snovi. Mag. Drago Šulek iz Velenja je ob zgledih iz nelinearne optike prepričal poslušalce, da je laser v šolah že klasika, če mu postavimo ob bok novosti s področja interakcije svetlobe in materije. Dr. A. Kodre nas je opozoril na to, da so že daleč za nami časi, ko smo modrovali, ali naj vpeljemo v šole žepne računalnike ali pa naj se jim ognemo, da ne bi poglobili socialnega razlikovanja. Žepni računalniki so že povsod, saj nam prodajalci zelenjave in mesarji računajo vrednost blaga z žepnimi računalniki. Računalnik je torej pokazal, da je bolj demokratičen pripomoček kot nekdanje logaritemsko računalno, ki je kot statusni simbol štrlelo iz zgornjega žepa na suknjatih inženirjev. Če logaritemsko računalno ne bomo na hitro pospravili iz učnih načrtov, in ga nadomestili z računalniki, bodo ljudje računalnik začeli uporabljati po svoje. In če bodo ob tem uporabili klasične didaktične prijeme, ne bomo presenečeni ob temle prizoru:

V nadaljnjih prispevkih so poročevalci nakazali, kaj sodi v temeljno eksperimentalno opremo, s katero je pri pouku fizike mogoče uresničiti zastavljene smotre. Še posebej nazorni so bili imenitni poskusi in delujoči modeli, ki so jih pripravili učitelji z rudarskega šolskega centra.

OPTIMISTIČNE IZKUŠNJE

S svojimi izkušnjami z eksperimentalnim poukom nas je seznanila Irena Velkavrhova z Osnovne šole Brezovica pri Ljubljani. Ubesečila jih je s tolikšnim žarom in pedagoškim optimizmom, da smo jo poslušalci nagradili z dolgotrajnim ploskanjem. Spomnila nas je na potrežljivo postopnost pri uvajanju eksperimentalnega dela in na potrebnost individualizacije ob njem.

Učitelji, ki so novi program že preskusili v srednjih šolah, so morali premostiti marsikatero zapreko, precej ovir pa je še obelazila na poti k zastavljenim smotrom. Vendar so optimistične izkušnje kolegice iz osnovne šole prepričevale navzoče, da se kaže dela lotiti z upanjem na uspeh. Zdaj učitelji v srednjih šolah vse prepogosto mislijo o usmerjenem izobraževanju kot o delu v razredih, v katerih so pomešani sedanji gimnazijci, učenci tehniških in poklicnih šol z najrazličnejših usmeritev. Med njimi je tudi precej takih, ki se do zdaj fizike niso učili.

Bolj prav je, da si skupne osnove srednjega izobraževanja

predstavljamo kot nadaljevanje nediferencirane osnovne šole. Stopnja praktičnega pedagoškega znanja in zavzetost za uspeh vsakega učenca pa utegne biti med učitelji osnovnih šol višja kot med učitelji selektivnih srednjih šol. Pedagogizacija učiteljev v srednjih šolah v najboljšem pomenu te besede, utegne biti ena od najpomembnejših reformnih nalog. To pa je dolg proces, pri katerem z administrativnimi posegi ni mogoče doseči pravih nič.

Nazadnje je tekla beseda, o tem, kaj je treba storiti da bodo šole prišle do ustrezne osnovne in eksperimentalne opreme za pouk fizike. Profesor J. Battenstein z mariborske pedagoške akademije je opozoril na to, da mnoga učila lahko po načrtih in prototipih izdelamo doma. Vendar pri tem ni računati na ustanavljanje kakih specializiranih delovnih organizacij. Delo kaže poveriti tistim izdelovalcem, katerih proizvodni program je najbližji tehnološkim zahtevam kakega učila ali elementa opreme.

Mnoga učila bo treba še naprej uvažati, ter jih nabavljati organizirano in skupinsko. Izbrati jih je treba strokovno in jih preskusiti, učitelje pa usposobiti, da jih bodo znali uporabljati.

KDO NAJ ODLOČA O OPREMI?

Trenutno preskrba učil in opreme za srednje šole ni videti najbolj obetavna. Izobraževalna skupnost Slovenije je sicer z učili v ta namen zbrala precej denarja, oskrbo z učili pa zaupala Slovenijalesu. Ta delovna organizacija izdeluje šolsko pohištvo, sicer pa je šolam znana tudi kot trgovska hiša. Glede njenega laboratorijskega pohištva je slišati več pritožb kot hvale. Kljub ponavljajočim se kritikam o neustreznosti statične zasnovne sedežnega pohištva, o nefunkcionalnosti instalacijskih blokov in shranjevalnih omar iz iverk, ki pogosto ne prežive niti montaže, se zadeve že dolga leta ne izboljšujejo.

Slovenijales je zaradi nenaadne investicijske politike v šolstvu v preteklosti pogosto prevzemala popolni inženiring šol. Glavnina investicijske opreme v šolah je namreč pohištvena oprema. Preostalih nekaj odstotkov, ki so namenjeni posebnim napeljavam in učilom, so investitorji prav radi odstopili ponudniku, ki je preskrbel tudi za vse drugo. Denar za učne pripomočke je najlaže porabil tako, da se za šole nakupi draga informacijska oprema, kot so televizorji, projektorji, magnetofoni itd. Večina teh pripomočkov je vredna v šoli natanko toliko, kolikor so vredna informacijska gradiva zanje. Ta gradiva pa ne sodijo v investicijsko opremo.

Tako smo v preteklosti gradili osnovne šole za katere inšpektorji niso dovoljevali uporabe improviziranih napeljav in v katerih je bilo nekaj kosov drage informacijske opreme brez informacijskih gradiv. V primerjavi z vrednostjo celotne investicije ni bilo učil nič.

Tudi ob sedanjem organiziranju za srednje šole ni mogoče pričakovati bistvenih izboljšav, če bosta o opremi laboratorija odločala le tisti ki daje denar in trgovec. O tem bi morali odločati tisti, ki zastopajo interes stroke, to je sodelavce z ustreznih oddelkov univer, in pedagoške delavce.

Prav to, da je treba zadostiti interesom vseh udeležencev, je mogoče uresničiti z ustanovitvijo interesne skupnosti za eksperimentalno osnovno šolo.

V tej skupnosti naj bi Zavod SRS za šolstvo prevzel nadzor nad didaktičnimi normativi za gradnjo in opremo šol. Zdaj cenijo različne komisije ob predaji šolskega poslopa objekt le s tehničnega vidika. Nikogar v republikli pa ni, ki bi povedal ali je šola dobra za to, da se v njej lahko začne delo, ki mu je namenjena, to je za vzgojo in izobraževanje.

Če je velenjski simpozij kaj pripomogel k temu, da bodo v ustreznih interesni skupnosti povedali svoje mnenje in želje vsi, ki vplivajo na uk in pouk fizike, potem je gotovo dosegel svoj namen.

JANEZ FERBAR

Stroka in metodika

Učitelji geografije se pripravljajo za nove naloge

Konec oktobra so dobili učitelji geografije vseh osnovnih in srednjih šol vabila za udeležbo na V. jugoslovanskem simpoziju o pouku geografije, ki bo med zimskimi počitnicami. Ker so sočasno predvideni seminarji za izpopolnjevanje pedagoških delavcev za uvajanje usmerjenega izobraževanja v organizaciji Zavoda SRS za šolstvo, naj navedem nekaj splošnih informacij o nalogah, ki čakajo učitelje geografije.

V priprave na preobrazbo vzgoje in izobraževanja v usmerjeno izobraževanje v SR Sloveniji se s svojim strokovnim delom vključuje tudi Zavod SRS za šolstvo. Njegova naloga je, da v sodelovanju z ustreznimi kadrovskega in učiteljskega šolami pripravi in izpelje načrt za izpopolnjevanje pedagoških delavcev za uvajanje usmerjenega izobraževanja in premikov, ki jih bo le-to zahtevalo tudi v osnovni šoli.

To delo zahteva odklon od tradicionalnih pogledov na dopolnilno usposabljanje učiteljev, ki je bilo doslej osredinjeno na prikaz vsebinskih sprememb učnega načrta. Za uresničevanje novih nalog v usmerjenem izobraževanju morajo tudi učitelji geografije spoznati teorijo vzgoje v sistemu socialističnega samoupravljanja, usposobiti se morajo za nove metode in oblike dela, za uporabo učbenikov in učil ter uporabo izobraževalne tehnologije. Nosilci tega usposabljanja so kadrovske šole (filozofska fakulteta, oddelek za geografijo; pedagoški akademiji v Ljubljani in Mariboru), s katerimi tesno sodeluje Geografsko društvo Slovenije. Njegova sekcija za pouk geografije je nastala prav zato, da načrtno organizira svetovanje in pomoč učiteljem geografije v vseh vrstah šol in omogoči izmenjavo izkušenj s tovrstnimi sekcijami v drugih republikah.

Sekcija za pouk geografije pri GDS organizira v sodelovanju z Inštitutom za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, V. jugoslovanski simpozij o modernizaciji pouka geografije z namenom, da seznanijo učitelje geografije z novostmi na področju didaktike, geografije, z dosežki in uspehi učne tehnologije za predmetno področje geografije na vseh stopnjah izobraževanja. Program simpozija je v

skladu s programom stalnega izobraževanja učiteljev geografije. Sestavni del program je dvodnevna ekskurzija ob severozahodni jugoslovanski meji, na kateri bi spoznali možnosti, kako učencem predstaviti probleme obmejne pokrajine in razmere, v katerih žive Slovenci onstran meje. Pripravljen bo »Vodnik«, kjer bodo zbrani podatki, ki bodo učitelju geografije pomagali, da bo lahko sam pripravil učno uro s to tematiko ali pa ekskurzijo. Ekskurzijo bodo vodili slovenski geografi, ki to problematiko proučujejo.

Menim, da je to izredna priložnost, da prisluhnemo izkušnjam kolegov iz drugih republik. Take izkušnje nam bodo veliko koristile pri pripravah na zahtevne naloge, ki nas čakajo ob prehodu na usmerjeno izobraževanje in pri preobrazbi osnovne šole. Iz uvodnega programa zavoda pa je razvidno, da je prav ta vsebina tudi sestavni del izpolnjevanja učiteljev za te naloge.

Ker večina učiteljev geografije poučuje še druge predmete, kjer se bodo morali tudi vključiti v usposabljanje za spremenjene naloge v usmerjenem izobraževanju, se je organizator usposabljanja znašel pred zahtevno nalogo, kako uskladiti roke seminarjev. Zato učitelji geografije med počitnicami ne bodo imeli posebnih seminarjev. Zavod SRS za šolstvo je priporočil udeležbo na simpoziju. Predvidevamo pa enodnevne seminarje v drugi polovici februarja, in sicer z naslednjo vsebino:

— vloga skupne vzgojno-izobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju;

— vsebina predmeta, osnovna zgradba učnega načrta za geografijo;

— didaktično-metodična zasnovanost učnega načrta. Metode in oblike dela, učna tehnologija;

— prilagoditev vsebin in metod izobraževanju odraslih. Glavni del neposrednega uvajanja v delo bodo seminarji julija in avgusta. Z njimi želimo ob aktivnih metodah slušateljev zagotoviti največjo pripravljenost učiteljev za uresničevanje smotrov novega učnega načrta geografije. Ti seminarji bodo številčno omejeni na trideset udeležencev v vsaki skupini, tako da bo mogoče dobiti tudi povratne informacije

»Če imaš pet računalnikov in ti vzamem tri, koliko ti jih še ostane?« (Karikatura in besedilo: Matjaž Schmidt)

Fizika sredi življenja

Eksperimentalni pouk fizike ne samo v laboratoriju

Oddelek za fiziko ljubljanske univerze je v sodelovanju z Društvom matematikov, fizikov in astronomov SRS organiziral letošnjega 26. oktobra simpozij o eksperimentalnem pouku fizike v prvem letu srednjega usmerjenega izobraževanja. Simpozij je bil v rudarskem šolskem centru v Velenju.

To ni bil prvi prispevek oddelka za uveljavitev nove demokratičnejše zasnovane srednjega izobraževanja, saj so pod njegovo streho nastajali učni načrti za fiziko, sodelavci oddelka so pomagali pisati učbenike in priročnike, v njegovih laboratorijih pa so pripravili poskuse na katerih bo temeljil pouk fizike v naši republikli. Na oddelku za fiziko je potekal tudi seminar za učitelje fizike, ki bodo poučevali po skupnih osnovah srednjega usmerjenega izobraževanja.

Simpozij v Velenju je torej logično nadaljevanje dela oddelka za kakovostnejši pouk fizike v naših šolah. Materialne okoliščine, v katerih poteka pouk so poleg razgledanosti in zavzetosti učiteljev najpomembnejši dejavniki, ki odloča o kakovosti pouka.

Profesor Anton Moljk je v uvodnem referatu opredelil

vlogo šolskega eksperimenta, ki naj poudarjeno prikaže določen pojav, s tem pa da izloči manj pomembne podrobnosti. Eksperimentalni pouk naj ne poteka samo v šolskem laboratoriju; učitelj naj vključuje vanj tudi vse tiste pojave, ki so del učenčevega vsakdanjega izkustva. Učni eksperimenti potemtakem vključujejo domače eksperimentalne vaje, šolske vaje in učiteljeve poskuse.

Seveda je za izvedbo takšnega programa treba zagotoviti, da šola z opremo ne zaostaja za ravnino okolja. Zato je treba šolam priskrbeti veliko merilnih instrumentov in eksperimentalne opreme za vaje učencev, za demonstracijske poskuse pa posamezne zahtevnejše priprave.

Raznoverstnim usmeritvam po prvem letu bo najlaže ustreči, če

25 let

Delo, načrti, pričakovanja

Nemirna leta

Pred 25. leti, 25. 10. 1955 je tedanji Svet za prosveto in kulturo LRS sprejel sklep o ustanovitvi Zavoda za proučevanje šolstva, samostojne strokovne službe za področje osnovnega in srednjega šolstva. Isto leto je bil ustanovljen tudi pedagoški center kot žarišče stalnega strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev. Nekaj let pozneje, leta 1958, je nastal iz potrebe po načrtnem pospeševanju izobraževanja odraslih še Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih.

Leta 1959 je bila prva reorganizacija. Zavod za proučevanje šolstva je bil preoblikovan v Zavod za napredek šolstva LRS. Na temelju zakona o prosvetopedagoški službi so nastali območni samostojni zavodi za prosvetopedagoško službo. Leta 1961 je bil Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih preoblikovan v Zavod LRS za strokovno izobraževanje. V skladu s samoupravnim razvojem sta bila oba republiška zavoda samoupravno zasnovana.

Leta 1965 je bila druga reorganizacija. Zavod za napredek šolstva in Zavod za strokovno izobraževanje sta se spojila v enoten samoupravni zavod — Zavod za šolstvo SRS, ustanovljen pa je bil tudi Pedagoški inštitut.

Leta 1969 je sledila tretja reorganizacija. Novi Zavod za šolstvo SR Slovenije vključuje kot svoje organizacijske enote nekdanje samostojne zavode za prosvetopedagoško službo, postane pa upravni zavod.

Četrto reorganizacijo Zavoda SRS za šolstvo pričakujejo njegovi delavci že nekaj let.

Razvoj, poln nemira, ustvarjalnosti in iskanja prave podobe sodobne razvojnosvetovalne službe, ki bi ustrezala potrebam vzgojnoizobraževalnih organizacij in celotne družbe, učiteljev in vseh občanov, sedanjosti in prihodnjih desetletij. V tem razvoju je veliko protislovne: vidna so zlasti nihanja med nadzorom in svetovanjem, med razvojno in

statično proučevalno usmeritvijo, med upravno in samoupravno zasnovanostjo, med približevanjem pedagoškemu delavcu in oddaljevanjem od njegovih želja. Nemara je v bistvu svetovalne funkcije bližina in sodelovanje, v nadzorni pa odmaknjenost in hlad.

Kljub vsej nemirni razvojni dialektiki je Zavod SRS za šolstvo v vseh teh svojih preoblikah vtisnil svoj pečat vsem reformnim prizadevanjem v tem obdobju in izpolnil mnoga pričakovanja. V njegovem okviru so delovali izbrani pedagoški strokovnjaki, osebnosti in imena, ki bodo prišla v zgodovino vzgoje in izobraževanja na Slovenskem. Naj omenim samo nekaj osebnosti, ki so se zvrstile na čelu teh zavodov: Draga Humek, Vladimir Cvetko, Ivan Bertonec, Iva Šegula, Karel Kos, Miro Lužnik, Boris Lipužič.

Leta nemirnega razvoja pomenijo tudi leta iskanja, ki še ni končano. Nemara zlepa ni podobne strokovne službe ali organizacije, ki bi jo spremljalo toliko kritičnega nezadovoljstva tako zunaj, kot znotraj nje: to nezadovoljstvo nosi v sebi ustvarjalno hotenje, iskanje dialektičnega preskoka v višje kakovosti, željo po premagovanju razdalje med potrebnimi in željami na eni strani ter stvarnimi možnostmi in uresničeni na drugi. Vzgoja in izobraževanje, to področje posebnega družbenega pomena, neločljivo povezano z razvojem socialistične samoupravne družbe, njenimi temeljnimi vrednotami in cilji, potrebuje sodobno, sposobno in učinkovito razvojno službo, ki bo povezovala napredno pedagoško misel in prakso v samoupravno ustvarjalnost, vse delavce na področju vzgoje in izobraževanja pa kot soustvarjalce pospešenega napredka.

Svetle tradicije, dobre izkušnje in zgledi preteklega obdobja so eden izmed pomembnih temeljev, na katerih lahko gradimo tako razvojno službo.

JOŽE VALENTINČIČ

Vodilo: marksistično zasnovana šola

Ob jubileju Zavoda SRS za šolstvo smo zaprosili dolgoletnega direktorja tega zavoda Borisa LIPUŽIČA, naj bralcem našega glasila na kratko prikaže, katere so bile najpomembnejše naloge, ki jih je Zavod STS za šolstvo opravil v razgibanem desetletju pod njegovim vodstvom.

Leta 1969 je bila z zakonom reorganizirana in združena v enotno organizacijo pedagoška nadzorna svetovalna in pedagoška proučevalno razvojna služba v republiki.

Prizadevali smo si, da v novi organizaciji pedagoške službe, z Zavodom SRS za šolstvo ter z njegovimi devetimi organizacijskimi enotami za posamezna regionalna območja zagotovimo enotno načrtovanje in uresničevanje najaktualnejših strokovnih nalog na področju vzgoje in izobraževanja, ki so splošnega in skupnega pomena za vso republiko.

Na temelju enotne metodologije smo zasnovali proučevalno razvojno ter pedagoško svetovalno delo tako v predšolski vzgoji, osnovni šoli, srednjem šolstvu kot tudi na področju izobraževanja odraslih. Pomemben dosežek te nove organizacije službe je bil prav v tem, da smo združili naše strokovne moči ter v sodelovanju z ustreznimi visokoškolskimi raziskovalnimi usta-

novami začeli uresničevati več inovacijskih projektov z namenom, da dosežemo kakovostni napredek v vzgojnoizobraževalnem procesu. Povezanost raziskovalnega, proučevalnega in razvojnega dela s pedagoškim svetovanjem, ki ga opravlja operativna strokovna služba za vzgojo in izobraževanje, je bila smotrna; to potrjujejo tudi izkušnje. Strokovno proučevalno delo in načrtovanje novosti je bilo nenehno v stiku s pedagoško prakso in z aktualno problematiko vzgojnoizobraževalnega dela.

V skupnih strokovnih skupinah pedagoških svetovalcev v sedežu zavoda in v organizacijskih enotah so bili inovacijski projekti zasnovani tako, da so v vseh fazah posamezne inovacije tesno sodelovali strokovni delavci iz obeh delov službe, tako pri načrtovanju, uvajanju in pedagoški praksi, spremljanju, evalvaciji ter pri izpopolnjevanju in pri njenem spreminjanju projektov.

Zal prostor, odmerjen temu sestavku, ne dopušča, da bi kaj več spregovorili o skoraj desetletnih izkušnjah pri povezovanju proučevalno razvojnega in svetovalno operativnega dela v zavodu. Naj o uspehih in neuspehih sodijo drugi, zlasti učitelji v pedagoški praksi, kajti predvsem praksa je lahko temeljno merilo uspešnosti prizadevanj zavoda.

Naše poglavitno vodilo je bilo usmeriti vsa prizadevanja v uresničevanje marksistične zasnovanosti vzgoje in izobraževanja ter na tem temelju graditi šolo kot samoupravno vzgojnoizobraževalno ustanovo ter kot enakopravno sestavino združenega dela. Spopadli smo se s pogledi o idejno nevtralnem, neangazirani šoli, ki so se v učnem procesu med drugim izražali tudi v pozitivizmu, fotografiji in kopičenju učne snovi. Temeljito smo spremljali tudi osip v osnovni šoli ter se lotili odpravljanja njegovih vzrokov in posledic. Zato smo posvečali skrb novim oblikam in metodam pedagoškega dela, da bi zboljšali učinkovitost pouka. Načrtno skrb smo namenili tudi strokovnemu izpopolnjevanju učiteljev ter delu strokovnih aktivov.

Strokovne priprave na preobrazbo

Med načrti za modernizacijo pouka naj omenimo le nekatere, zlasti tiste, ki smo jih uspešno uresničevali skupaj z obema pedagoškima akademijama pa tudi s posameznimi fakultetami. Med najbolj celotne in načrtno ure-

sničene lahko uvrstimo modernizacijo osnovnošolske matematike, modernizacijo pouka biologije, kemije, fizike, novega predmetnega področja samoupravljanja s temelji marksizma v srednjih polah itd. Po 10. kongresu ZKJ smo posvetili posebno pozornost strokovnim nalogam pri preobrazbi vzgojnoizobraževalnega sistema. Zavod je pripravil več elaboratov o osnovi usmerjenega izobraževanja, o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Izoblikovali smo modele programske strukture posameznih usmeritev izobraževanja, predlog skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju, predlog okvirnega programa proizvodno tehničnega pouka itd. Vsi ti elaborati so bili obravnavani v javni razpravi.

Med nalogami, ki sodijo v nadljudne izgrajevanje vzgojnoizobraževalnega sistema, je nedvomno pomembno prizadevanje zavoda za izoblikovanje pedagoške zasnove celodnevne osnovne šole kot družbenega kulturnega središča v karjevni skupnosti. Zavod je neposredno sodeloval tudi pri ustanavljanju celodnevni šol, skrbel pa je tudi za izpopolnjevanje podaljšanega bivanja v osnovnih šolah ter razvoju male šole.

Znatno pozornost je zavod kot razvojna služba namenil tudi izobraževalni tehnologiji. V dogovoru s 25 organizacijami združenega dela v SR Sloveniji, ki se v obsegu svoje dejavnosti ukvarjajo tudi s proizvodnjo in pro-

dajo učil in opreme, je skupaj z Gospodarskim razstaviščem leta 1971 organiziral mednarodno razstavo učil in šolske opreme. Te razstave so postale pomembne tudi kot strokovna srečanja v prid napredku izobraževalne tehnologije. Skupaj u izobraževalno skupnostjo Slovenije je zavod sodeloval pri pripravi strokovnih predlogov specializiranih učilnic, kabinetov in laboratorijev. Omeniti je treba tudi uspehe, ki smo jih dosegli pri pripravi resnih didaktičnih pripomočkov, novih delovnih učbenikov, priročnikov za učitelje, učil itd.

Ne nazadnje je zavod skrbel tudi za oblike in metode izobraževanja odraslih in vraščanje te dejavnosti kot enakovredne sestavine v vzgojno izobraževalni sistem ter kot nepogrešljivemu vidiku permanentnega izobraževanja. Spoznanja andragoške znanosti je zavod nenehno uvajal v prakso izobraževanja zaposlenih ob delu.

Publicistična dejavnost

Zavod si je prizadeval, da bi bila z njegovim delom pedagoška praksa in širša javnost čim bolj seznanjena. Zato je leta 1970 ustanovil revijo za praktična in teoretična vprašanja vzgojnoizobraževalnega dela Vzgoja in izobraževanje. V tej periodični publikaciji, h kateri je pritegnil razmeroma širok krog uglednih sodelavcev tudi iz drugih republik, je pričel širše seznanjati pedagoške delavce z aktualnimi družbenopolitičnimi in strokovnimi

todični pripravi za vzgojno delo. Delavci vzgojnovarstvenih organizacij želimo, da bi nam Zavod SRS za šolstvo pomagal iskati in oblikovati elemente in merila za ocenjevanje kakovosti dela vzgojnih delavcev, po katerih bi objektivno uresničevali načelo delitve po rezultatih opravljenega dela.

Fric Dosedla, Osnovna šola Veljko Vlahovič, Celje

Želimo, da bi se zavod za šolstvo bolj prožno odzival na razmere v šolah. Letni načrt zavoda nastaja pogosto preveč pisarniško in ni oprt na resnične potrebe učiteljev. Svetovalci pri svojem delu, ki je žal večkrat omejeno z normativi zavoda, lahko kar dobro razberejo, kje je treba šolam pomagati. Normalno bi bilo (ob osebnem svetovanju), da pomagajo učiteljem z organizacijo problemskih aktov in seminarjev. Najbrž se vsi strinjamo s tem, daje premalo le za beleževati probleme, ne pa ukrepati.

Tudi glede racionalizacije učiteljevega dela bi moral nekdo v slovenskem merilu več napraviti. Za zdaj bi bil lahko to zavod za šolstvo, ki ima edini pregled nad dosežki učiteljev (vsaj moral bi ga imeti). Koliko odličnih, tudi že uresničenih zamisli ostaja le zato malo uporabljenih (npr.: programirana sekvenca le v tisti šoli, kjer dela učitelj, ki jo je izdelal). Vsi se moramo zavedati, da smo majhen narod, da so pa pred šolniki težavne naloge, ki jim vedno sami nismo kos zaradi pomanjkanja časa in pogosto tudi pomanjkljivega znanja.

V Zavodu za šolstvo je zbrana »pedagoška smetana« Slovenije. Neodgovorno je torej, da najboljši slovenski prosvetni delavci delajo drugorazredne naloge (seštevanje raznih vprašalnikov itd.), ko so vendar sposobni in tudi sami želijo bolj ustvarjalno

vprašanih preobrazbe šolstva ter razvojnih nalogah in dosežkih na vzgojno izobraževalnem področju. Skupaj z izdajami Novi vidiki, Sodobno pedagoško delo ter z drugimi smo želeli obogatiti in popestriti strokovno literaturo in stalno strokovno in idejno politično izpopolnjevanje učiteljev, ki smo ga za učitelje organizirali v posebnem centru zavoda.

Se bi lahko našteval, pa bi bil ob tako površnem nizanju opravljenega dela krivičen do prizadevnih sodelavcev na drugih področjih dela pedagoške službe, kot npr. na področju predšolske vzgoje, domov za učence ter vzgoje in izobraževanja otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Opravili so uspešno strokovno delo, ki že kaže lepe sadove.

Zavod v sedanjih desetletni organizaciji ne bi mogel opraviti vseh raznovrstnih nalog v takem obsegu, če ne bi imel prizadevnih in za delo zavzetih delavcev pa tudi mnogih zunanjih sodelavcev iz visokih šol in iz pedagoške prakse. Tako kot pri vsakršnem delu so se ob obilici nalog tudi pri našem delu pojavljale napake in pomanjkljivosti pa tudi kadrovske in materialne težave.

Ob pomembnem jubileju želim delovnemu kolektivu, da bi uspešno in učinkovito opravljal svoje družbeno odgovorno strokovno delo v prid nadaljnji preobrazbi in napredku vzgoje in izobraževanja, kakršno je naša družba začrtala za prihodnost.

BORIS LIPUŽIČ

Želja: svetovalci, ne inšpektorji!

Kaj menijo pedagoški delavci

Da bi bila podoba sedanjosti in prihodnosti pedagoške službe bolj celotna, smo zbrali nekaj mnenj o tem, kaj pričakujejo od nje učiteljski kolektivi. Vprašanje, ki smo ga postavili v anketi: »V čem naj bi po mnenju vašega kolektiva pedagoška služba predvsem pomagala vzgojnoizobraževalnim organizacijam in učiteljem pri uresničevanju zahtevnih nalog, ki jih čakajo v prihodnjem obdobju?«

Anketni vzorec je zajel 8 osnovnih in 8 srednjih šol (od teh dva izobraževalna centra), 3 vzgojno-varstvene organizacije in 2 delavski univerzi. Do sklepa redakcije so nam odgovorile 3 vzgojno-varstvene organizacije, 4 osnovne in 4 srednje šole. Zaradi omejenega prostora objavljamo tokrat le nekaj odgovorov, druge pa bomo objavili v prihodnji številki.

Lea Brodnjak, Vzgojno-varstvena organizacija Studenci, Maribor

Iz pogovora s sodelavci nekaterih mariborskih vzgojno-varstvenih organizacij in člani kolektiva povzemanj tole:

Število pedagoških svetovalcev za predšolsko vzgojo bi se moralo povečati, da ne bi svetovalci opravljali samo inšpekcijske službe ter služili statistiki, ampak bi imeli več časa za poglobljeno razmišljanje o izsledkih psihologov: To bi morali pedagoško obdelati, saj bi tako z usmerjanjem vzgojnega kadra pripomogli k uvajanju novih oblik dela na predšolskem področju.

Pedagoška služba naj bi bila sestavni del našega samoupravnega in vzgojnega procesa tudi v internih skupnosti, ne da mora ob različnih kriznih situacijah, v katerih pričakujemo njeno strokovno mnenje in podporo, biti zunaj dogajanj. Pričakujemo torej njeno pomoč pri uresničevanju pravic pedagoških delavcev v procesu samoupravnih odnosov.

Pomagala naj bi iskati nove oblike dela v Centru predšolske vzgoje v krajevni skupnosti,

glede na posebne potrebe kraja in uvajati nove pedagoške vodje in voditi pedagoški zbor.

Albina Kmecl, Vzgojno-varstvena organizacija Tončke Čerče, Celje

Pri uresničevanju zahtevnih nalog, ki nas čakajo v prihodnjem obdobju, pričakujemo, da bo Zavod SRS za šolstvo še v naprej organiziral strokovno izpopolnjevanje in dopolnilno izobraževanje vzgojnih delavcev in da bo s svetovalnim delom pomagal uresničevati naloge in smotre vzgojnega programa.

Ob tako široko zasnovanem programu dela in prerasušanju naše dejavnosti v širši družbeni prostor pričakujemo od Zavoda SRS za šolstvo vso podporo in pomoč pri uresničevanju želje in potrebe po šolanju vzgojiteljice na višji stopnji.

Naš kolektiv meni, da bi bilo potrebno vzgojno-varstveni organizaciji posodobiti z izdelanimi didaktičnimi sredstvi, ki ustrezajo vsem estetskim in pedagoškim merilom. Tako bi lahko vzgojiteljice, namesto da same izdelujejo ta sredstva, posvetile več časa vsebinski in me-

oblikovati podobo slovenskega šolstva.

Jože Grošelj, Osnovna šola Dušan Kveder-Tomaž, Litija

Želimo tako organizirano pedagoško službo, da bo bolj priučna v občini in da bo s praktičnimi nasveti pomagala spremljati, pospeševati in reševati tiste pedagoške probleme, ki ovirajo hitrejši razvoj šole. Da bi organizirala več seminarjev, na katerih bi obravnavali posebne metode in oblike dela pri dopolnilnem in dodatnem pouku. Potrebujemo pomoč pri opredeljevanju in uvajanju prvin celodnevne šole.

Kazalo bi ponovno ustanoviti občinske strokovne aktivne za posamezna predmetna področja, kjer bi kot mentorji obvezno sodelovali pedagoški svetovalci. Zavzemamo se, da bi bila pedagoška služba usmerjena pretežno na pedagoško-svetovalno delo.

Mag. Milorad Vidović, Center poklicnih šol, Murska Sobota

Glede na vlogo, ki jo ima pedagoška služba, pričakujemo v prihodnjem obdobju predvsem: — veliko več svetovalnega dela pri izvajanju učnovzgojnega procesa in to učiteljem in vodstvu vzgojnoizobraževalnih organizacij;

— več organiziranih oblik permanentnega izobraževanja učiteljev za spoznavanje novih metod, delo z novimi učnimi tehnologijami, spoznavanje izkušnj naprednejših vzgojnoizobraževalnih organizacij;

— pomoč pri organiziranju študija ob delu za vse učitelje, ki nimajo predpisane izobrazbe že po dosedanjih zakonodaji, še več pa jih bo glede na poostrena določila zakona o usmerjenem izobraževanju; pri tem gre zlasti izobraževanje učiteljev praktičnega pouka;

— več pomoči si želimo pri izdelavi didaktičnih gradiv, npr.

Delo, načrti, pričakovanja

Oblikovati in širiti napredne zamisli

Katero so prednostne naloge Zavoda SRS za šolstvo? Kako potekajo strokovne priprave na preobrazbo vzgoje in izobraževanja? Kam je usmerjena osrednja dejavnost Zavoda kot razvojno-svetovalne službe za področje vzgoje in izobraževanja?

Ta vprašanja smo postavili mag. JANEZU SUŠNIKU, direktorju Zavoda SRS za šolstvo. Odgovore objavljamo v pregledni in strnjeni obliki.

Osrednja naloga Zavoda SRS za šolstvo je strokovno-operativna priprava na uresničevanje nove zasnove vzgoje in izobraževanja, s tem pa tudi načel in izhodišč, ki so napisana v družbeno-političnih dokumentih.

Podružbljanje vzgoje in izobraževanja je v teh premikih prednostnega pomena. Vzgojno-varstvena organizacija postaja središče vzgoje in varstva predšolskih otrok v krajevni skupnosti. Osnovna šola postaja središče kulturnega, telesnokulturnega in tudi družbenega življenja v svojem okolju. Usmerjeno izobraževanje se tesno povezuje z združenim delom, organizacije za usmerjeno izobraževanje pa z uporabniki in vso družbo.

Vzgojno-izobraževalna dejavnost dobiva s preobrazbo novo vsebino. Prav v tem letu smo sredi najbolj pospešena oblikovanja novih vzgojno-izobraževalnih programov. Letos je bil pripravljen in sprejet program predšolske vzgoje; sprejeta je bila skupna vzgojno-izobraževalna osnova kot začetni in sestavni del srednjega usmerjenega izobraževanja; v pripravi

so vzgojno-izobraževalni programi za vse usmeritve v srednjem usmerjenem izobraževanju; pripravljajo se tudi vsebinska preobrazba osnovne šole.

Po novih predpisih opravlja Zavod SRS za šolstvo nekatere strokovne naloge za strokovne svete posebnih izobraževalnih skupnosti. Le-ti so dolžni predložiti skupščinam izobraževalnih skupnosti nove vzgojno-izobraževalne programe, ki so zdaj v pripravi. Ko bodo vse posebne izobraževalne skupnosti organizirane, jih bo 23; ta podatek pove že sam po sebi, kako obsežne so programske priprave na uvajanje usmerjenega izobraževanja. Vzgojno-izobraževalni programi pa obsegajo poleg predmetnikov in učnih načrtov tudi celotno organizacijsko-didaktično zamisel za njihovo izvajanje, načela za prilagajanje programov odraslim, mladostnikom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in invalidnim osebami, pa tudi pogoje, ki jih moramo izpolnjevati vzgojno-izobraževalne organizacije za uresničevanje programov.

Osnovna šola se bo vsebinsko

in organizacijsko dograjevala kot celodnevna vzgojno-izobraževalna organizacija. Povezovala, organizirala in spodbujala bo vsestransko vzgojno-izobraževalno, interesno in družbeno dejavnost učencev in se povezovala s starši, delavci in drugimi občani, organiziranimi v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah, in samoupravnih interesnih skupnosti, društvih. Program življenja in dela osnovne šole bo zato vseboval poleg predmetnika in učnih načrtov tudi širše smernice za življenje in delo osnovne šole. Vse to bo pripravljeno prihodnje leto. Zato pričakujemo pripravi nove programske podobe osnovne šole vsestransko sodelovanje pedagoške teorije in prakse, tj. vseh, ki so zavzeti za nadaljnji napredek naše osnovne šole.

Usposobiti izvajalce, da bodo pomagali ustvarjalci novih zamisli

Za uresničevanje programov in načel, na katerih temeljijo nove zamisli, so nujni usposobljeni in zavzeti izvajalci. To so učitelji in vzgojitelji, vodstva vzgojno-izobraževalnih organizacij in drugi strokovni delavci, pa tudi drugi občani, zunanji sodelavci osnovnih in srednjih šol, ki že zdaj pomembno prispevajo k

pestrejši in bogatejši vzgojno-izobraževalni dejavnosti osnovne šole, v srednjih šolah pa bodo nepogrešljivi pri usposabljanju mladih za delo in pri njihovem uvajanju v proizvodni proces.

Priprava učiteljev in vzgojiteljev, vodstev vseh vzgojno-izobraževalnih organizacij in drugih delavcev za uresničevanje novih vzgojno-izobraževalnih programov bo zahtevna naloga. Pri tej bodo sodelovale tudi vse kadrovske šole, saj prevzema Zavod SRS za šolstvo le del nalog, zlasti neposredno pripravo na uvajanje novih vzgojno-izobraževalnih programov.

Pri strokovnem usposabljanju in izpolnjevanju bodo morali sodelovati tudi učitelji in vzgojitelji. Strokovni aktivni, ki jih bo treba povsod oživiti, bodo imeli zelo pomembne naloge. Učitelji in vzgojitelji, povezani v aktivne, bodo vsebino svojega strokovnega izpolnjevanja najtesneje povezovali s svojimi izkušnjami, problemi in nalogami ter znali iskati tudi nove, izvirne rešitve za uresničevanje novih programov. V strokovnih aktivih organizirani učitelji in vzgojitelji bodo dali tudi zavodu za šolstvo in drugim dejavnikom koristne pobude za vsebino in organizacijo stalnega strokovnega izpolnjevanja.

K sodobnim učilnicam, učbenikom in priročnikom

Med pomembne naloge, ki jih zahteva preobrazba vzgoje in izobraževanja je tudi načrtovanje šolskega prostora, opreme in učil. Šole še vedno gradimo po starih zasnovah s klasičnimi učilnicami in betonskimi stenami, kar ni v skladu niti s sodobno didaktiko, še manj pa z zahtevami prihodnosti.

To je pereče še zlasti v usmerjenem izobraževanju. Sodobna srednja šola naj bi bila prožno notranje razporejena s specializiranimi učilnicami, ki bodo ob enem kabinetni in delavnice.

Sodobnega vzgojno-izobraževalnega procesa si ne moremo zamišljati brez ustreznih učbeniških kompletov za učence in priročnikov za učitelje. To mora zagotoviti Zavod SRS za šolstvo — to je njegova dolgoročna naloga, ki jo lahko opravi le s sodelovanjem številnih drugih dejavnikov (založbe, avtorji, učitelji-praktiki, kadrovske šole, samoupravne interesne skupnosti, raziskovalne organizacije i drugi). Priprava sodobnih učbenikov je pereča zlasti za srednje usmerjeno izobraževanje, saj je še pri mnogih srednjih šolah, zlasti pri strokovnih predmetih, učencem najpomembnejši vir pri učenju — šolski zvezek z zapiski po predavanjih ali celo po nareku.

Pri malem narodu je priprava takih učbenikov tudi z gospodarskega vidika zahtevna, zato bo potrebna družbena akcija v posebnih izobraževalnih skupnostih. Vsekakor pa spada jo naložbe v sodobne učbenike med tiste naložbe na področju vzgoje in izobraževanja, ki se najbolje obrestujejo.

Prednost razvojno-svetovalni dejavnosti

Zavod SRS za šolstvo je bil verjetno le malokrat v svoji zgodovini pred tako zahtevnimi nalogami, kot je danes. Njegova vloga je povezana s preobrazbo in napredkom vseh področij vzgoje in izobraževanja, njegovo delovanje pa z vsemi družbenimi, strokovnimi in znanstvenimi dejavniki, ki vplivajo na to področje. Predvsem pa mora biti Zavod v stiku s pedagoško prakso: spoznavati vzgojno-izobraževalno dejavnost ter pomagati pedagoškim delavcem, da sami ustvarjalno iščejo nove in naprednejše rešitve. V nadaljnji usmeritvi Zavoda SRS za šolstvo bo torej težišče na razvojno-svetovalni dejavnosti, ki bo vključevala pedagoške delavce kot soustvarjalce novih odnosov, nove vsebine in novih metod vzgojno-izobraževalnega dela.

Čeprav je veliko učiteljev »zlatih«, ni vse rožnato

Pedagoški svetovalci o svetovalni službi

Če gledamo na sedanost in razvojne perspektive Zavoda SRS za šolstvo z zornega kota njegovih organizacijskih enot, naslednjim nekdanjih območnih zavodov za prosvetno-pedagoško službo, se nam odpirajo značilna vprašanja; med temi je še posebno pereče, kako razvijati pedagoško službo. Medtem ko je razvojno-proučevalna služba, osredotočena predvsem na matično enoto in njene sektorje, usmerjena v oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov, v pripravo učbenikov in učnih pripomočkov za učitelje, v uvajanje in spremljanje programov, v usposabljanje učiteljev za njihovo uresničevanje ter v proučevanje in razvijanje sodobnih oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela, je v organizacijskih enotah zavoda glavni poudarek na neposrednem delu in vzgojno-izobraževalnimi organizacijami in učitelji, na svetovalnem in nadzornem delu. Samoupravna preobrazba vzgoje in izobraževanja ter celotnega družbenega življenja spodbuja samoupravno preobrazbo tudi pedagoške službe in zahteva njen prehod na drugačne oblike in metode dela.

Kako razmišljajo o teh vprašanjih pedagoški svetovalci organizacijskih enot Zavoda SRS za šolstvo? Kakšne so njihove izkušnje, hotenja in načrti? O vsem tem smo se pogovarjali s pedagoškimi svetovalci organizacijske enote v Kopru, ki jo sestavlja deset pedagoških svetovalcev, od katerih se približno polovica ukvarja z usmerjenim, polovica pa z osnovnim izobraževanjem in s predšolsko vzgojo. Enoto vodi Alenka Aškerc-Mikeln. Značilen je podatek, da je več kot polovica teh delavcev zaposlena na Zavodu SRS za šolstvo manj kot tri leta. Območje koprskje enote obsega poleg obalnih občin še sežansko, postojnsko in ilirskobistriško občino. Njena posebna naloga je skrb za razvoj šolstva italijanske narodnosti pri nas.

Pedagoška služba se spreminja

Demokratizacija družbenega življenja spreminja tudi pedagoško službo in njeno nadzorno-svetovalno vlogo. Etastična usmerjenost jo je pojmovala kot državno inšpekcijo, ki se naslanja na metodo prisile in ji je učitelj bolj objekt spremljanja in usmerjanja kot pa samoupravni subjekt in ustvarjalni sodelavec. Samoupravni družbeni razvoj uveljavlja tudi delavec na področju vzgoje in izobraževanja kot nosilce družbenega razvoja,

ki naj ustvarjalno razvijajo vzgojno-izobraževalno dejavnost in soodločajo o njej — skupaj z delavci drugih področij, saj je ta dejavnost posebnega družbenega pomena. V samoupravnih družbenih odnosih mora pedagoška služba graditi na vzgojno-izobraževalnih organizacijah, na učiteljih in drugih pedagoških in andragoških delavcih. V njih mora videti sodelavce, v delu z njimi mora uveljavljati demokratične metode in odnose.

Demokratično zasnovana pedagoška služba mora videti predvsem pozitivna prizadevanja in jih podpreti, širiti mora uspešne izkušnje ter vključevati pedagoške delavce v razvojno-pospeševalno dejavnost. Ob tem pa ne sme zapirati oči pred pomanjkljivostmi in napakami, saj deluje ne le v prid vzgojno-izobraževalnih organizacij in učiteljev, temveč tudi v prid vseh delavcev in občanov — staršev, združenega dela in vse družbe.

Za tako usmerjeno pedagoško službo je bistveno — so poudarili udeleženci našega pogovora, kako gleda na učitelja in kako z njim ravna. Za večji del pomanjkljivosti je vzrok v tem, da učitelj ne ve, kako bolje delati, zato mu je treba pomagati, mu svetovati, ga usmerjati. Uspehi pri pedagoškem delu — to si želi tudi učitelj, zato mu pedagoška služba pri tem pomaga.

Potrebnost svetovalno-nadzorne službe je brzkone dovolj utemeljena. Za vzgojno-izobraževalno področje je značilno, da poteka dejavnost v mnogih razmeroma majhnih organizacijah (majhnih po številu zaposlenih delavcev). Pedagoška služba, povezana s samoupravnimi interesnimi skupnostmi, z družbeno-političnimi skupnostmi, z družbeno-političnimi in družbenimi organizacijami ter znotraj celotnega Zavoda SRS za šolstvo z vsemi republičnimi samoupravnimi, političnimi in strokovnimi dejavniki, ki usmerjajo in pospešujejo vzgojno-izobraževalno dejavnost, je lahko zelo pomemben in učinkovit razvojni dejavnik, ki bistveno prispeva k temu, da so raven, idejna usmerjenost in učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela na vsaki šoli v skladu z družbenimi pričakovanji.

Ne zapirajmo oči pred resnico!

Pedagoški svetovalci so v pogovoru izrekli marsikatero laskavo oceno o pedagoških delavcih. Mnogi učitelji in vzgojitelji so res »zlati«, sprejemljivi za novosti, požrtvovalni in nesebično predani delu, pripravljeni sprejemati nasvete in sodelovati s svetovalci. Poleg svetovanja in usposabljanja jih je treba opogumljati in spodbujati in tako sodelovanje je tudi najbolj uspešno.

Verjetno bo moralo prihodnje delo pedagoške službe temeljiti prav na učiteljevih potrebah, in na potrebah, vzgojno-izobraževalnega dela. Ko bodo načrtovali vsebino in oblike dela, bodo postavili na prvo mesto razvojno-svetovalne naloge, s katerimi bodo še več lahko pomagali pedagoškim delavcem. Tako usmeritev bo še bolj utrdila med njimi in pedagoško službo odnos svetovanja in skupnega ustvarjalnega dela.

Nekateri zamerijo pedagoški službi njeno kritičnost pri oceni napak in pomanjkljivosti. Za pedagoško službo v naši samoupravni socialistični skupnosti je ta kritični realizem gotovo nujen: ugotavljanje stanja in spoznavanje stvarnosti je — po znanem marksističnem načelu — samo izhodišče za nuno spreminjanje. Z marsičem res ne moremo biti zadovoljni.

Ne kaže zapirati oči pred resnico, da poteka proces poso-

dabljanja učnih metod in oblik ter uvajanje novih dosežkov v vzgojno-izobraževalno prakso razmeroma počasi. Počasi se spreminjajo tudi odnosi pri vzgojno-izobraževalnem delu, težko pa se tudi poslavljamo od tradicionalnih načinov dela, čeprav so preživeli.

V samoupravni socialistični družbi, bi morali nadzorno funkcijo vse bolj prevzemati tudi sami delavci v vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Prav ti bi morali prvi razmišljati o nadaljnjem napredku posameznika in vzgojno-izobraževalne organizacije. Zal pa je še mnogo preveč samozadovoljstva in nekritičnosti, kompromisa s slabostmi in strpnosti ob nepravem času. V zbornicah se veliko razpravlja o zadevah, ki so v resnici malo povezane z uspešnostjo dela (npr. o delitvi osebnega dohodka), premalo pa o samem delu. Medtem ko so naprednejši kolektivi bolj dejavni, ustvarjalni in tudi odkriti pri razčlembi svojih pomanjkljivosti, si na drugih šolah ne upajo povedati v obraz: ne delamo prav, ne delamo dobro.

Preobrazba vzgoje in izobraževanja, temeljna skupna naloga

Prihodnje delo pedagoške službe je najtesneje povezano s preobrazbo osnovnega in usmerjenega izobraževanja. Najpogostejše oblike razvojnega dela pedagoške službe — strokovni aktivni posveti in kratki seminarji — bodo črpale vsebino iz novosti ki jih prinaša preobrazba, pa tudi iz potreb in želja pedagoških in andragoških delavcev. Le-ti bodo morali sodelovati pri načrtovanju teh oblik, usposabljanje se bodo morali za nove naloge in pri pripravah za uvajanje novih programov, da jih bodo lahko uspešno uresničevali. Pedagoška služba pa bo težišče svoje pozornosti morala prenesti na uvajanje, spremljanje in uresničevanje novih programov.

Pedagoški svetovalci se zavedajo, da se bodo morali sami načrtno usposabljevati za nove naloge in uskladiti z njimi svoje delovanje. Na prihodnost pedagoške službe in možnosti njenega uspešnega delovanja gledajo s stvarnim optimizmom, ki vključuje zavzetost in željo za ustvarjalno razvijanje vzgoje in izobraževanja.

JOŽE VALENTINČIČ

učbenikov za učence, gradiva za učitelje, pomožne literature za učence itd.

Dosedanja notranja organizacija večjih šolskih centrov je očitno preživela, saj ravnatelji niso kos vedno večjim nalogam na strokovnih področjih, ki jih v drugih OZD opravljajo strokovne službe. Zaradi tega bi pedagoška služba skupaj z izkušnjami sodobnejše organiziranih šol — centrov, morala predlagati tudi na tem področju nekatere spremembe.

Želimo, da bi se še bolj uveljavila slovenska šolska televizija.

Tone Golčer, Gimnazija Ravne na Koroškem

Po mnenju našega kolektiva bi morala pedagoška služba pri uresničevanju zahtevnih nalog, ki nas čakajo v naslednjih letih pri uvajanju usmerjenega izobraževanja, pomagati šolam in učiteljem predvsem s tem, da bi pravočasno organizirala kakovostne in učinkovite seminarje za učitelje posameznih predmetov, za vodilne in vodstvene delavce, ki bodo organizirali izobraževanje ter za strokovne delavce — posebno za tiste, ki bodo usmerjali učence v razne poklicne smeri.

Želimo si, da bi zavod za šolstvo pospešeno pripravljaj učbenike, delovne zvezke in druge učne pripomočke. Da pa bi bil kos temu zelo zahtevnemu in odgovornemu delu, bi moral organizirati dobre strokovne teame in jih nenehno kadrovsko in materialno krepiti. Avtorjem učbenikov bi moral zbrati in posredovati najnovejše in najsodobnejše učbenike, ki so izšli v svetu.

Za tako pomembno in odgovorno delo, bi si moral Zavod za šolstvo pridobiti najboljše sodelavce. Ob podpori širše družbe bi moral svetovalcem oskrbeti ustrezna stanovanja in druge materialne možnosti za uspešno

delo in tako zavreti odhajanje teh delavcev v druge delovne organizacije, ki je zadnja leta občutno.

Morda bi kazalo tudi pri enotah zavoda ustanoviti kak strokovni team za določen predmet — seveda, če so na območju enote ljudje ustrezne stroke, ki jim lahko zaupamo tako delo. Da pa svetovalci ne bi izgubili stika s praktiki in da bi si lahko bogatili izkušnje z neposrednim delom, bi kazalo organizirati delo tako, da bi npr. dva dni poučevali na določeni šoli, druge dni pa bi izvajali svetovalno delo in druge delovne naloge.

Elizej Prinčič, Šolski center za blagovni promet, Nova Gorica

Menimo, da bo Zavod SRS za šolstvo kos zahtevnim nalogam v prihodnjem obdobju predvsem:

— če bo znal ustvarjalno ovrednotiti dosedanje rezultate v kritični primerjavi teorije in prakse;

— če se bo kadrovsko krepil skladno z operativnimi nalogami, vsebino in obsegom dela;

— če se bo usmeril le v svetovalstvo in torej povsem zavrnil inšpektorstvo;

— če bo obremenitev sodelavcev — zbiralcev podatkov, statistikov — zmanjšal, na najnujnejše in njihove moči usmeril v vsebinsko delo z ljudmi in programi;

— če bo organiziral stalno usposabljanje učiteljev na temelju letnih gibkih programov z literaturo za individualni študij in s seminarskimi oblikami dela;

— če bo motiviral širše učiteljsko zaledje za pisanje v pedagoško periodiko in v soustvarjanje učbenikov in

— če bo aktivna pedagoška praksa (proučevanje) sestavni (redni ali občasn) del opravil in nalog pedagoškega svetovalca.

Vključevanje — le po temeljitem premisleku

O težko naglušnih in gluhih otrocih

Otroci z lažjo in srednjo naglušnostjo so praviloma vključeni v redno osnovno šolo, kjer imajo tudi večje ali manjše težave, toda naše razmišljanje bo namenjeno resneje slušno prizadetim, ki smejo biti integrirani le po temeljitem tehtnem premisleku.

Gluhot je stanje, ki res prizadene človeka, saj ga oropa najbolj človeškega: sporazumevanja s pomočjo govorne besede. Sporazumevanje pa je pogoj človekovega socialnega, emocionalnega in poklicnega uspeha. Otrok, težje slušno prizadet od rojstva ali zgodnjega otroštva, se govora ne nauči po naravni poti — s posnemanjem. Govoriti začne le ob pomoči strokovnjakov in staršev. Na začetku usposabljanja tudi zelo zgodaj odkriti in obravnavani otroci zelo zaostajajo za polnočutimi vrstniki. Posebno težko je otrokom, katerih starši se ne znajo ali ne morejo pridružiti naporom za vsestranski razvoj otroka ter tistim, ki imajo poleg slušne še kakšno dodatno prizadetost. Za te ne bo integracije.

Slušno prizadeti se ob pravočasni in temeljiti strokovni obravnavi lahko usposobijo za različno zahtevna ročna, ob posebnih prizadevanjih pa tudi za intelektualna dela. V primerjavi z drugimi kategorijami prizadetih lahko dosežejo največ: normalno delovno produktivnost.

Čeprav se lahko zelo uveljavijo, pri delu, pa imajo v resničnem vključevanju med slišče veliko težav. Precej teh težav nastane zaradi predolge odtujenosti od sliščega sveta, ki jo povzroči sočlanje pod posebnimi pogoji. Če tudi otrokova družina ne vključuje prizadetega otroka v normalno življenje, se bo ta kasneje težko socialno integriral.

Zato in še zaradi drugih razlogov se pri nas in v svetu vedno bolj prizadevajo, otoka čimprej vključiti v pravo življenje, da bi spoznal težave in se jih mlad naučil premagovati. Hkrati je šolanje v redni šoli tudi najboljši temelj za morebitno nadaljnje izobraževanje ali poklicno usposabljanje.

In vendar je treba integrirati najodgovorneje in premišljeno! Hudi tekmi v redni osnovni šoli niso kos niti vsi polnočutni otroci, zato morajo imeti slušno prizadeti zelo veliko moči, da ne bodo onemogli.

Team strokovnjakov najprej oceni otrokove umske zmogljivosti, ki morajo biti vsaj normalne. V predšolski dobi je tak otrok razvil komunikacijske sposobnosti, govor, ki ga uporablja tudi v stiku zunaj šole. Otrok mora biti čvrst, da bo kos s težavam in neuspehom ker jih v dosedanjem šolanju ni poznal. Težko je prej najboljšemu, prvemu učencu v skupini, če zdrzne na srednje ali celo zadnje mesto. Preobčutljivi otroci lahko obnemorejo, čeprav imajo siceršnje sposobnosti. Posebno hudo je, če pripisujejo neuspeh zgolj svoji slušni prizad-

etosti in ne vidijo tudi odgovodovanja sliščih sošolcev. Če enako bridko doživljajo manjše uspehe svojih otrok tudi starši, ki jim je dvakrat težko, se otrok začne vrteti v začaranem krogu.

Pomoč je dolžna zagotoviti najprej šola, ki je otroka integrirala. Ta mora otroka spremljati in mu s slušnimi, govornimi pa tudi učnimi vajami pomagati. Šola tudi lažje kot starši vzpostavlja stike s pedagogi redne šole.

Počutje integriranega otroka pa je, najbolj odvisno od nove šole, predvsem razrednika in sošolcev. Razrednik mora nujno vnaprej vedeti, kaj ga čaka. Pripravljen mora biti na večje obremenitve in tudi nesporazume. Lažje je na razredni stopnji, kjer je dogovor potreben le z enim učiteljem, kot na predmetni, kjer je težko verjeti, da med mnogimi pedagogi ne bo kdo, ki tudi do drugih otrok ni ravno potrpežljiv, in vse gradi le na visoki storilnosti. Če slušno prizadeti otrok uvidi, da imajo težave tudi slišči sošolci, bo nesporazume lažje prenesel. Hudo je, če meni, da je vse le posledica gluhot.

V takih stiskah je neprecenljiva pomoč sošolcev — seveda, če smo jih pridobili za razumevanje in pomoč. Preprosto, a vendar temeljito jim je treba pojasniti, v čem je gluhot ovara, kje je pomoč nujna. Posebno pomembno je, da prizadetemu posredujejo vsa obvestila, ki so bila izrečena mimogrede in jih gluhi ni zaznal. Tudi izposojanje zvezkov mora biti organizirano. Gluhi zelo težko piše po nareku in mora svoje zapiske primerjati z zapiski sošolcev. Zelo pomorni moramo biti na položaj gluhega v šolskem kolektivu. Če je otrok povsem osamljen, izgubljen, brez prijatelja, mu tudi šolski uspeh ne more nadomestiti otroške mladostniške družbe. Integracija mora voditi k osebnim srečam — tē ne pomeni stopnja izobrazbe in spričevalo. Vsak otrok potrebuje prijatelje, nekam mora pripadati. Tako ponekod po svetu zveze slušno prizadetih v prostem času zbirajo integrirane otroke ter jih vključujejo v športne in druge dejavnosti, da se sprostijo in uveljavijo med sebi enakimi.

Tudi starši prevzamejo ob integraciji hude obremenitve. To ni le pomoč ob učnih težavah, temveč tudi čustvena pomoč ob stiskah. Posebno pedagogi bi morali razumeti, da so starši čustveno prizadeti zaradi otrokove motnje in da se zato odzivajo včasih drugače, kot bi menili neprizadeti.

Vse naštetu in še mnogo drugega je torej treba upoštevati ob integraciji. Slovenskih izkušenj imamo še malo, a prizadevanja vseh treh slovenskih zavodov za slušno prizadete kažejo, da premišljene integracije lahko zelo uspejo.

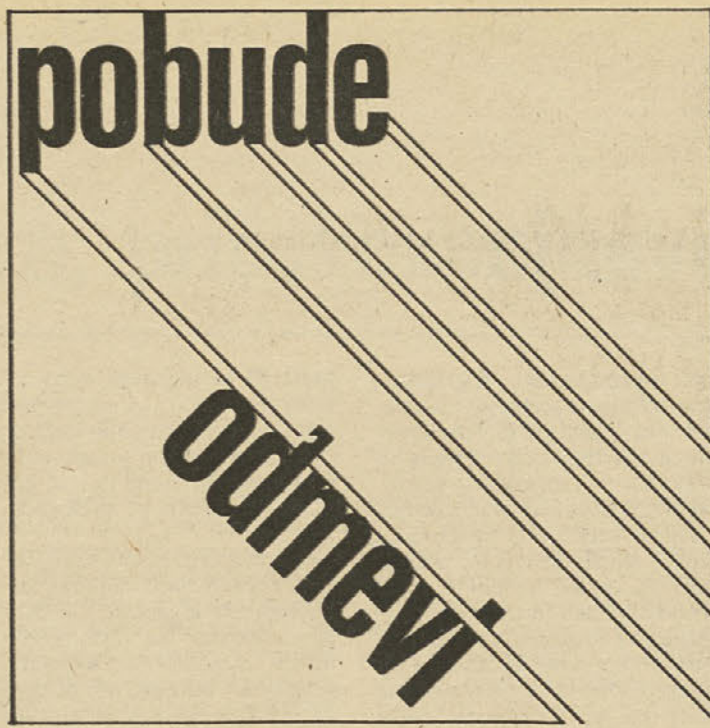
MARIJA LIPUŽIČ

Odločilen pomen telesne vzgoje

O gibalno motenih učencih

Gibalne sposobnosti nastopajo kot pomemben vidik razvoja otrokove osebnosti. Strokovnjaki navajajo, da se odkloni otrokovega gibalnega razvoja v medicini obravnavajo kot sestavni del minimalne cerebralne disfunkcije. Povedano v pedagoškem jeziku; to so učne težave, ki motijo otrokovo prilagajanje. Mednje sodijo nerodnost, motorična zavrtnost, nemirnost, motnje pozornosti in zaznavanja, motnje ravnotežja in ritma, težave v ponavljanju gibanja. Vse to utegne učenca prizadeti tudi pri pomembni šolski dejavnosti, to je pri pisanju.

Za lažje gibalne motnje je značilno, da jih ni mogoče ugotoviti že npr. po hoji in premikanju. Otroka je treba postaviti v izbrane gibalne situacije, ki zahtevajo natančno izvedbo. Raziskave na tem področju kažejo, da so lažje gibalne motnje povezane z odkloni vedenja. Prav to, da se učenec ne more prilagoditi okolju, daje povod za razmišljanje o njegovem gibalnem razvoju in motnjah vedenja, ki se pojavljajo. Razredni učitelj je zelo dober opazovalec, zato bi ob poznavanju teh problemov lažje rešil tudi vprašanje, zakaj nekateri učenci v njegovem razredu

Prizadeti otroci v enotni osnovni šoli

V tej številki nadaljujemo razpravo o vključevanju otrok in mladostnikov v enotno osnovno šolo. Tudi tokrat so nam poslali svoje prispevke strokovnjaki s pedagoške akademije v Ljubljani.

niso disciplinirani. Mirni, a gibalno moteni učenci v razredu ne povzročajo težav, zato tudi nihče ne predvideva, kakšne osebne in socialne stiske doživljajo.

Znaki lažjih gibalnih motenj so najbolj opazni med petim in dvajsetim letom. Pred tem so še nejasni, po dvajsetem letu začena učenec iskati možnosti, da bi premostil svoje zmanjšane gibalne sposobnosti. Zaveda se, da je drugačen, zato se rad izogiba gibalnim nalogam.

Gibalne motnje se pojavijo pri vsej populaciji učencev redne osnovne šole. Naravno je torej, da so vsi ti učenci v šoli in niso v posebni skupini. Gibalne motnje pa so dodane tudi vsem drugim kategorijam (duševno prizadetim, slušno in govorno motenim, slepim in slabovidnim ter invalidnim in bolnim).

Zaradi splošno veljavnega mnenja in nepoznavanja, da se bo zadeva sama z razvojem uravnala, ta pomemben dejavnik oblikovanja otrokove osebnosti velikokrat zanemarjajo. V zgodnjem razvojnem obdobju se lahko otrok uveljavlja le z gibalno sposobnostjo in si tako izbojuje svoje mesto v družbi. Otrok z motnjami se težko uveljavi med vrstniki ali pa tega sploh ne zmore.

Vzgojne napake, ki jih zagrešijo učitelji, ker ne poznajo tovrstnih težav in torej ne ravnaajo z učencem pravilno, povzročijo veliko motenj, npr.: težave v uveljavljanju, odklone v doživljanju in storilnosti, siromašenje čustev, občutek odtujenosti. Zaradi ponavljajočih se čustvenih neugodij nastajajo tudi psiho-

gene motnje, ki se kažejo v telesnih manifestacijah in bolečinah. Pogosto imajo učenci z lažjimi gibalnimi motnjami še spremene motnje: legastenijo, zmanjšane ročne sposobnosti, slabo telesno držo, zberejo se lahko le malo časa, hitro se utrudijo. Prav slaba telesna drža, na katero opozarjajo tudi šolski zdravniki, je samo statistično ovrednotena, nihče pa ne vpraša, koliko učencev si je ob urjenih šolskih telovadnicah popravilo napake v držbi.

Razumljivo je, da pomagajo otrokom tudi starši. Pokazalo pa se je, da ti zaradi pomanjkljivega znanja in prevelike strpnosti lahko pomagajo otrokom le toliko, da se na videz prilagodijo in skušajo tako premostiti učne težave. Ob tem pa ostanejo zakrita otrokova osebna neugodja in tegobe. Tolažijo se s tem, da se bodo zadeve že same po sebi uravnale.

Šola se mora odločno spoprijeti s temi vprašanji. Spremeniti mora miselnost o vrednosti in pomembnosti telesnovzgojnega dela. Spodbuja naj učencev vsestrani gibalni razvoj ne le po učnem načrtu, temveč ustvari tudi možnosti za vsakodnevno premagovanje težav. To pa pomeni, da mora vzgajati tudi okolje, v katerem tak učenec živi. Le s takim delom, je mogoče blažiti motnje in pomagati otroku do urejenega osebnostnega razvoja. Prav zaradi vsega tega bi učencem zelo škodovali, če ne bi upoštevali tega pomembnega vidika.

BOŽIDARA KREMŽAR

Še nekaj o govorno motenih

Načeloma se vsi govorno moteni otroci šolajo na rednih osnovnih šolah. To pomeni, da sama govorna motenost ne bi smela ovirati otrokovega vključevanja v okolje tako imenovanih poprečnih otrok. In vendar ni tako! Mnogovrstni vzroki imajo za posledico zelo raznolike oblike in stopnje govorne motenosti ali prizadetosti, od komaj zaznavnih motenj pri izreki do težkih oblik govorne nerazvosti. Za mariskaterega od teh

otrok so samo govorne vaje kot posebna pomoč, ki jo izvaja logoped — premalo. Za njihovo usposabljanje je potreben poseben učni režim: prilagojen učni program in posebej usposobljen učitelj.

Cilj tega posebnega vzgojnega dela pa ostaja isti: po najzanesljivejši poti doseči otrokovo srečo ter ga tako pripravljati na delo in vključevanje v našo družbeno stvarnost.

SILVA BEZJAK

Celodnevna šola v posebnem šolstvu

Razmišljanje o uvedbi celodnevne šole v posebno šolstvo je staro že več let. Model celodnevne posebne osnovne šole je bil objavljen v pedagoški reviji Vzgoja in izobraževanje št. 5-1975. Po poprejšnjih pripravah so uvedli med posebnimi šolami za izobraževanje in usposabljanje lažje duševno prizadetih otrok in mladostnikov (sedaj OŠPP) kot prvi v Sloveniji celodnevno šolo v Osnovni šoli (prej POŠ) Pohorskega odreda v Slovenskih Konjicah že dne 1. septembra 1975. Šola je dobila zgled za svoje delo pri podobni instituciji v Beogradu, zgedovala se je tudi po praksi nekaterih celodnevni rednih osnovnih šol pri nas, predvsem pa se je oprla na svoje zamisli. Pri tem je upoštevala psihofizične sposobnosti in potrebe učencev ter vzgojno-izobraževalnega programa posebne osnovne šole. Krajevni dejavniki so omogočili posebni osnovni šoli v Slovenskih Konjicah prehod na celodnevno šolo. Gre za šolsko organizacijo s sedmimi oddelki, z okrog 90 učenci in 9 strokovnimi delavci. Izkušnje, ki si jih bodo nabrali v Slovenskih Konjicah, bodo vsekakor dragoceno gradivo za nadaljnje delo pri uvajanju celodnevne šole v posebno šolstvo.

Zgledu Slovenskih Konjic so želela v naslednjih letih slediti še nekatere druge osnovne šole s prilagojenim programom, npr. v Črnomlju, Celju, Velenju, Slovenj Gradcu in Zagorju, vendar možnosti za to še niso dozorele. Lani se je uresničila 1. septembra 1977 na posebnih šolah v Trbov-

ljah in v Hrastniku. V Trbovljah imajo 4 oddelke s približno 40 otroki, v Hrastniku pa 5 oddelkov s približno 25 otroki. Seveda je delo celodnevne šole veliko odvisno od prostorskih možnosti, ustrezne opreme prostorov in tudi kadrov. Delo v teh šolah ne moremo enačiti z delom celodnevne osnovne šole v rednih osnovnih šolah, ker zahteva delo v posebnem šolstvu zaradi korekcije, kompenzacije in adaptacije posebnih vzgojno-izobraževalnih posegov v dejavnosti mladih prizadetih ljudi čisto zelo svojevrstne oblike in metode.

Zdaj prehaja na celodnevno šolo Osnovna šola s prilagojenim programom Ljuba Mikuš v Žalcu. Ta šola je dobila moderno šolsko poslopje leta 1978 in ima vse možnosti za novo delo. Na celodnevno šolo se pripravljajo tudi tovrstna šola v Kočevju. Medtem se je nabralo pri nas nekoliko praktičnih izkušenj s tega delovnega področja. Te bodo uspešno rabile za organizacijsko in metodologijo novega pedagoškega dela v omenjenih šolah. Opozorimo pa naj, da so pisali o problematiki celodnevne šole v posebnem šolstvu v Našem zborniku, glasilu Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, 1978, št. 1, str. 1—15, kjer bodo dobili tisti, ki se za to zanimajo, ustrezno gradivo.

Ker imamo pri nas še veliko različnih organizacij za usposabljanje in tudi organizacijo za razne vrste prizadetosti, bo treba nameniti uvedbi celodnevne osnovne šole za to področje še nekaj več pozornosti.

ALBIN PODJAVORŠEK

Iz sveta tišine

Za letošnji dan republike je izšla nova slovenska revija — Iz sveta tišine, glasilo Zveze slušno prizadetih Slovenije. Kakor je znano, je v tej organizaciji nad 3.000 slušno prizadetih iz vse Slovenije z 11 medobčinskimi organizacijami (brez otrok in mladostnikov, ki jih vzgajajo v treh slovenskih zavodih ali središčih za usposabljanje slušno in govorno prizadetih). Zveza doslej ni imela svojega lista. Gradivo iz življenja in dela naših slušno in govorno prizadetih, kakor tudi o izobraževanju in usposabljanju slušno in govorno prizadetih otrok in mladostnikov v naših zavodih (centrih) v Ljubljani, v Portorožu in v Mariboru, so doslej objavljali v Reviji SNGJ, glasilu Zvezne konference gluhih in naglušnih Jugoslavije, ki izhaja za vso Jugoslavijo v Beogradu.

Prva številka slovenske revije — Iz sveta tišine objavila na 28 straneh (po uvodnih posvetilih in dobrih željah predsednika in sekretarja Zveze slušno prizadetih novi slovenski reviji na pot) zanimivo gradivo z novicami doma in v svetu ter vesti iz društev, pogovor z dr. Dragoljubom Vukotičem, predsednikom svetovne zveze gluhih (Marta Jurak-Orcini), prispevke mladine iz šolskih klopi, novice v fotografijah z mednarodnega dneva gluhih v dneh 13. in 14. oktobra 1979 v Celju ter s seminarja v Poreču.

V obširnejšem poglavju Izobraževanje in delo poročila Marta Jurak-Orcini v članku Uresničevanja resolucij 8. kongresa WFD (svetovne zveze gluhih) o poteku in vsebini 8. kongresa te zveze v Varni, ki se ga je udeležilo v dneh od letošnjega 20. do 27. junija 5.000 udeležencev iz 77 držav. Na tem kongresu so obravnavali medicinsko in avdiološko problematiko, vzgojo in izobraževanje slušno prizadetih, njihovo poklicno usposabljanje, zaposlovanje in udeležbo v svobodni menjavni dela, komunikacijo in probleme sporazumevanja ter področje družbene pomoči in družbene organiziranosti slušno prizadetih. Marta Jurak-Orcini kon-

čuje svoje zanimivo poročilo z mislijo, da lahko posameznik, čeprav je delno čutno prizadet in oviran, razvija preostale zmožnosti in uresniči svoje bistvo. To pa je pomembno v premagovanju enostranosti. Meni, da lahko takšno podružbljanje človeka razvija le demokratična, svobodna, dinamična družba, družba brez predsodkov in preživetih načel.

V istem poglavju objavlja Marija Lipužič zanimivo prispevek Slušno prizadeti gimnazijci o svojih težavah in navaja o tej problematiki izkušnje z gimnazijci iz Hamburga, kjer se lahko slušno prizadeti absolventi osnovnih šol od leta 1971 šolajo na eni izmed znanje posebej organiziranih gimnazij. Avtorica pojasnjuje navodila slušno prizadetim, naj-le-ti prvi nagovarjajo slišče sodelavce in jim pojasnjujejo, kako je z njihovim sluhom. Tako se bodo izognili mnogim presenečenjem in nesporazumom. Članek je vreden branja in poglabitve.

V sestavku Kako je potekalo usposabljanje slušno in govorno prizadetih na Slovenskem prikazuje Albin Podjavoršek, kako so najprej vzgajali slušno prizadete v domačih družinah, dalje poročila o ustanovitvi in delu prvega slovenskega in jugoslovanskega zavoda za gluhe v Gorici leta 1840, o razmerah v večini slovenskih dežel v obdobju stare Avstrije, ko so bili slovenski gluho-nomi otroci deležni ustreznih vzgojele v nemških zavodih ali pa so ostali doma. Na boljšem je bila le dežela Kranjska, kjer je bil ustanovljen zavod leta 1900. Tu je opravljal pomembno delo za slovenske slušno prizadete otroke tudi med vojnama. Zdaj imamo tri zavode za korekcijo sluha in govora slovenske mladine: v Ljubljani, v Portorožu in v Mariboru. V tem poglavju sta objavljena še članka Značaj in vpliv barve pri slušno prizadetem otroku in Ob letu otroka. Na koncu revije so še prispevki o nekaterih zaslužnih funkcionarjih, o kulturi in o športu, ki je v vrstah gluhih v naši domovini zelo živahen.

A. P.

Naši pogovori

Dosedanjim prispevkom, ki so prikazali tegobe in nesporazume pri vrednotenju učiteljevega dela, so se pridružili novi. Tako kot pri vsaki odkriti razpravi, ki zadene v živo, so prispevki prizadeti, iskreni in razmišljajoči. V njih je že tudi del odgovora, ki ga iščejo; nekateri nakužejo že tudi nove možnosti.

Pisma objavljamo zato brez komentarja. Hkrati pa vabimo vse, ki bi lahko s svojimi izkušnjami in širšim poznavanjem odprtih vprašanj lahko bolj vsestransko osvetlili nekatere pojave in nakazali rešitve, da se vključijo v razpravo.

Tudi o strokovno neustrezno usposobljenih učiteljih smo prejeli prvi prispevek, ki ga objavljamo v neokrnjeni obliki kot spodbudo za poglobljeno razpravo o tej pereči temi.

Ne skrivajmo resnice

K temu pisanju me ni spodbudila Špela v Prosvetnem delavcu, dne 16. novembra, vendar je bil to mogoče impulz za ožunatenje. Misli, ki jih bom nanizal, so dolgo časa zorele po naših zbornicah, kresale so se v medsebojnih pogovorih, na cesti, na dopustu... Kljub vsemu pa se moje misli navezujejo na Špelino, čeprav ne popolnoma namerno.

Res je, da se prosvetni delavci neradi izpostavljamo — morda je to tudi naša usodna napaka. Živimo v nekem strahu, nad nami visi Damoklejev meč maščevanja, bojimo se biti enaki drugim zaposlenim državljanom naše družbe. Odgovor, zakaj tako, ni preprost. V mislih imam predvsem nedodelane predpise, ki urejajo učitelje delovni čas, povzruha tega pa še veliko različnost meril, ne samo na območju republike, temveč tudi po posameznih občinah in med šolami.

Posebno vprašanje je »dokazovanje« opravljene dela. Že sama beseda »dokazovanje« diši po nezaupanju v učiteljevo delo. Treba je pogumno pogledati okrog sebe, pa ne bo težko ugotoviti, da česa podobnega ne počenjajo v nobenem poklicu. Tudi v bolj naprednih pedagoških sistemih si ne privoščijo česa takega. Ali ni tako početje neka vrsta nezaupnice pedagoškemu in družbenemu delu učitelja?

Vzgoja in izobraževanje spada med dejavnosti, ki so posebne družbenega pomena. Toda, ali je treba zaradi tega tudi posebej dokazovati, da smo v celoti opravili svoje delo. Verjamem, da bo misli na to temu še več. Kakršenkoli komentar o odhajanju iz prosvete, je po vsem tem, kar sem zapisal, odveč.

J. K.

Visoka izobrazba na osnovni šoli

Ko smo ukinili delovna mesta, smo prišli do »spoznanja«, da diplom ne bomo plačevali, in uvedli smo nagrajevanje po delu. Prosvetni delavci smo trdili, da se naše delo lahko ovrednoti objektivno, in smo skeptično gledali na nagrajevanje po delu. Začeli pa smo se vendarle — šlej ali prej — ocenjevati. Ocenjevali smo kakovost dela in na temelju te ocene smo dobili nagrado, ki smo jo nekoč imenovali plačo. Nagrade za dobre in manj dobre delavce so se razlikovale za tri odstotke (več ali manj). Večina delavcev je bila ocenjena stoodstotno. Pri ocenjevanju smo tudi upoštevali, ali ima delavec srednjo, višjo ali visoko izobrazbo, češ, saj se pri kakovosti dela to verjetno pozna. Logično je, da česar »Janez ne zna, tudi Janezkom ne more povedati«. Ko smo se ocenjevali, smo bili vedno slabe volje, saj vemo, da vsakdo sebe najboljše pozna, in smo zato tudi o sebi bolj mislili kot o kolegih. Izgubljali smo čas in plahnela je tista medsebojna harmonija, ki je nujna pri delu v šoli. Vendar se človek vsemu privadi.

Ko smo se na nagrajevanje po delu le nekako privadili, je vodstvo šole na konferenci predlagalo, da se ne bi več ocenjevali, temveč da bi imeli vsi enak start — 100%. Za izkušnost pa se vsakih pet let do tridesetega leta dobi na osnovno še dva odstotka. Postavilo se je vprašanje izobrazbe in kakovosti dela, ki je lahko odvisna od nje. Janez s srednjo šolo praviho, da se vsi prizadevamo in tako ni razloga za različne dohodke. Prišlo je do žolčne razprave. Dokazov, da je kakovost dela odvisna tudi od izobrazbe, ne bi navajal, saj tisti, ki noče, tega »ne more« razumeti. Mnenje vseh ali večine tistih, ki nimajo ustrezne izobrazbe, pa vendar poučujejo na višji stopnji osnovne šole, je, da kakovost dela NI ODVISNA od izobrazbe. Blagor ubogim na duhu, da saj so že na tem svetu dosegli kraljestvo, in to brez trdega dela na višji ali celo na visoki šoli: dosegli so ga lažodno, z dviganjem rok.

Ravnatelj je po krajši, a burni razpravi predlagal glasovanje. O izidu glasovanja ne bi govoril, saj je jasno, za kaj so glasovali tisti, ki nimajo ustrezne izobrazbe in si je tudi ne skušajo pridobiti. Absolutna večina je bila za to, da imamo enak začetni start in da se kakovost dela NE UPOŠTEVA. Ali je tako izglasovan predlog zakonit ali ne, o tem ne bom sodil, saj si tudi ocenjevanja nisem sam izmislil.

Bralec tega članka dobivis, da imamo uravnalovko, kot se temu reče, vendar ni tako. Pri kakovosti dela imamo uravnalovko, pri obsegu pa je drugače. Učitelj, ki poučuje telesno vzgojo (srednja izobrazba), ima priznane tri ure tedensko za hrup in eno uro za kabinet. Učitelj, ki poučuje tehnični pouk (končana srednja šola), ima priznano eno uro tedensko za nevarnost pri delu in eno uro za čuvanje učil. Učitelju, ki poučuje kemijo (končana visoka šola), pa se ne prizna niti kabinet, kaj šele »nevarnost« pri pouku kemije... Recimo, da je po naključju tako, da je mesečni dohodek (vsaj na naši šoli) v obratnem sorazmerju z izobrazbo. Da bo slika celotnejša, dodam, da imajo učitelji na nižji stopnji, od 1. do 4. razreda (celodnevna šola), približno 20% VIŠJE dohodka od učiteljev na višji stopnji, pa čeprav imamo vsi enak 42-urni tednik.

Potožil sem ravnatelja, da to ni prav, da imajo učitelji z visoko izobrazbo nižje osebne dohodka kot učitelji s srednjo ali z višjo izobrazbo, pa me je potolažil, rekoč: »Še slabše bo!«

Hlapec Jernej naj si išče pravice, kjer si hoče!

MAKS KORBER

Kako meriti kakovost in uspešnost

Kakovost vzgojno-izobraževalnega dela bi najbolj ustrezno lahko merili po učencu. Toda tako merjenje, če bi se zanj odločili, je problematično, saj bi težko ugotovili učne, še teže pa vzgojne dosežke.

- Kljub tem ne kaže odstopati od ugotavljanja kakovosti pri merjenju delovne uspešnosti pedagoških delavcev. Ugotovljiva je iz dokumentacije o pripravi posameznega učitelja na pouk in iz preverjene uspešnosti, ki jo ugotavlja s hispatično ravnatelj. Pomembne sestavine so zlasti: — zgrajenost učne priprave, — jasna opredeljenost vzgojno-izobraževalnih ciljev, — kibernetko-hevristična zasnovanost učnega procesa, — individualizirano delo z učenci, — operacionalizirano vprašanj za preverjanje znanja.

Kakovost se kaže v večji ali manjši udeležbi navedenih elementov v pripravi in samem poteku učnega procesa. Kakovost dela pa lahko ugotovljajo: učitelj sam (učiteljeva samoocena), pedagoški vodja in komisija. Ocenjevanje ugotavlja, koliko je kakovost v skladu s pričakovanjem, ali pod njim.

BRANIMIR LORENCIČ

Do kdaj strokovno neustrezno usposobljeni učitelji?

Tovarišica Majda Plestenjak obravnava v 18. številki Prosvetnega delavca vprašanje o zaposlovanju strokovno neustrezno usposobljenih učiteljev. Nanizala je tudi nekaj podatkov, iz katerih je razvidno, da je izobrazbena sestava učiteljev iz leta v leto slabša. Zakaj tako? Predvsem je bilo v preteklosti (in je tudi zdaj) veliko nejasnega glede učiteljeve obveznosti, ki je ponekod zelo »raztegljiva«. Učitelju naložijo vse mogoče obveznosti — slavist mora poučevati še tehnični pouk, kemijo ali glasbo, zgodovinar se muči s kemijo ali likovnim poukom itd. Pouk je ponekod še dvoimenski, da o delovnih razmerah niti ne govorimo!

Kako naj se učitelj strokovno usposobi, če je od študijskega središča oddaljen več kot 100 KILOMETROV? Poleg tega mora nadomestiti vsako uro, ki jo zamudi zaradi strokovnega usposabljanja. Čeprav je strokovno izobraževanje verjetno v interesu šole, na kateri dela, si mora sam plačevati potne stroške in kupiti vse potrebno za študij. O pozivu tovarišice Majde Plestenjak, naj bi se oglasili ravnatelji šol, kaj mislijo o tem problemu — pa samo toliko: na prste bi lahko našteali ravnatelje na osnovnih šolah v soboški občini, ki imajo ustrezno — višjo ali visoko izobrazbo. Tudi oni so v nezavidljivem položaju: biti pedagoški vodja učitelju z višjo ali visoko izobrazbo. Razlika je le v tem, da njihova dela in naloge razpisuje skupščina občine za štiri leta, učitelj pa je na preprihu vsaj dvakrat v letu ob rednem in naknadnem razpisu. Ob taki nedoslednosti se pojavlja malodušje med učitelji z neustrezno strokovno izobrazbo. Sestavljalci osnutka novega zakona o osnovni šoli so verjetno dobro premislili potezo, ko so v posebnih določbah dali možnost učiteljem, ki poučujejo isti predmet več kot 8 let, da ostanejo še naprej na svojih delovnih mestih. To bi bila smotrna rešitev, vendar naj bi se ti učitelji vključevali v cikluse obveznega izobraževanja, ki bi ga organizirala pedagoška akademija.

Menim, da je vsakoletno razpisovanje delovnih mest učiteljev, ki že več kot 10 let vztrajajo na delovnem mestu v nemogočih razmerah, nesmisel, ki v mnogočem prispeva k njihovem negotovemu socialnemu položaju.

J. K.

Veljavnost B diplome

V 17. številki našega časopisa objavljena razlaga o tem, ali B diploma pomeni ustrezno izobrazbo za predmetnega učitelja osnovne šole, bi utegnila povzročiti nesporazume, zlasti pri tistih, ki so na filozofski fakulteti opravili izpise za B predmet in se zaposlili za določen čas, ne da bi diplomirali, tj. opravili vse obveznosti v zvezi z dvopredmetnim študijem in prejeli diplomu filozofske fakultete. Na to nas je opozoril pomočnik predsednika Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje PETER WINKLER, ki nam je o zadevi posredoval uradno razlago; to razlago na podoben vprašanje je poslal Republiški komitej neki osnovni šoli.

61. člen zakona o osnovni šoli (Ur. l. SRS, št. 9/68, 14/69, 31/72, 18/74) določa, da je učitelj za predmetni pouk lahko, kdor je končal eno višjih ali visokih šol, ki izobražujejo za pedagoške poklice. Delavec, ki kandidira na razpis za učitelja, mora z diplomom dokazati, da je eno teh šol končal.

Na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki usposablja kandidate za pedagoški poklic, je študij organiziran kot visokošolski in traja osem semestrov. Za kandidate, ki so vpisali dve študijski skupini v povezavi, traja študij za A skupino osem, za B skupino pa šest semestrov.

Višješolski študij na tej fakulteti ni posebej organiziran, vendar pa je s statutom določeno, da je mogoče po štirih semestrih končati študij s tem, da dobi diplomant diplomu prve stopnje in ustrezen strokovni naziv.

Kandidat, ki je vpisal dve študijski skupini v povezavi, konča študij stranskega, t.j. B predmeta po šestih semestrih z B diplomom; ta pa ni osnova za izdajo nekega dokumenta, ampak le poimenovanje uspešno končanega študija ene od dveh študijskih skupin.

Če je torej tovarišica, za katero sprašujete, kot dokaz o svoji

usposobljenosti za pouk angleškega jezika v osnovni šoli predložila diplomu prve stopnje filozofske fakultete, ima ustrezno strokovno izobrazbo in šola lahko sklene z njo delovno razmerje za nedoločen čas ob pogojih razpisa. Samo potrdilo filozofske fakultete o opravljenih izpitihih ne glede na to, koliko in katere izpite je tovarišica opravila pa ni dokument, ki bi dokazoval končano izobrazbo, zato z njim ne more dokazovati svoje strokovne usposobljenosti za pouk angleškega jezika v osnovni šoli in ji ne dajo ne naziva predmetni učitelj in ne naziva profesor.

V vsaki diplomu tako filozofske fakultete kakor tudi vseh drugih višjih in visokih šol je naveden naziv, ki si ga je diplomant na osnovi opravljenih izpitov pridobil in pri presoji upravičenosti, da nekdo lahko kandidira na razpis za učitelja mora ta naziv ustrezati zahtevam zakona o osnovni šoli.

V zvezi z B diplomom, o kateri sprašujete v svojem dopisu pa vam pojasnjujemo, da po veljavni določilih statuta filozofske fakultete kandidat opravlja B diplomu, t.j. B diplomski izpit po šestih, in A diplomu, t.j. A diplomski izpit, po osmih semestrih, strokovni izpit in diplomu o končanem študiju kot javno listino pa dobi kandidat, ki je študiral dve študijski skupini v povezavi šele po končanem študiju, t.j. potem, ko je opravil vse predpisane izpite za obe skupini in vse druge obveznosti.

B diploma kot dokument, ki bi dokazoval stopnjo končane izobrazbe in dajal diplomantu strokovni naziv in iz tega izvirajoče pravice, v sistemu našega visokošolskega izobraževanja ne obstaja, zato tudi tovarišica, za katero sprašujete, take diplome na fakulteti, potem ko je opravila vse izpite iz B študijske skupine, ni mogla prejeti.

Utrinek izza šolskih klopi

Hitim proti izhodu. Zunaj mraz, megla. Mračni se. V jedilnici ropot stolov, vreščanje.

»Boštjan!« (V šoli znan kot težaven učenec.) »Kaj počneš tu? Če nimaš pouka, pojdi domov!« — Čakam sošolce. Eno uro jih bom čakal.

»Počakaj jih zunaj! Greval!« (Zaprem glavna vrata. Premišljam.)

»Sošolce? Kako? Kje pa so sošolci?« — Pri likovnem pouku.

»Pa ti?« — Tovarišica me ni pustila na stranišče, pa sem kar šel. Ko sem se vrnil, mi je dala neopravičeno. Vzel sem torbo in odšel iz razreda. (Prišel do jedilnice. Sam. Nemočen. Jazen. Se podil. Podiral stole.)

»Pojdi! Greva nazaj v razred! Preobuj se.«

(Brez besed se obrne, gre z menoj v garderobo, zloži škornje. Zavijeva proti učilnici.)

Po hodniku pedogovor: »Ne smeš reagirati s tako jezo. Gotovo nisi tovarišice prosil, naj te pusti na stranišče. Če si kar tako odšel, je bila upravičeno huda. Ti pa si že velik, skoraj odrasel in se moraš krotiti. Vsako stvar prej premisli, preden storiš.«

Pred vrati: »Tovarišici se opraviči in delaj naprej.« — Bom.

»Greš sam v razred, ali naj grem s teboj?«

— Pojdite z menoj. Potrkam. Vstopiva.

»O, saj sem vedela, da sam ne bi nikoli nazaj prišel.«

— Tovarišica, oprostite, ne bom več.

»Seveda, gospod pride brez vsega materiala v šolo. S tistim, ki mu ga jaz dam, noče delati. Dve neopravičeni imas in koneci! Sta že zapisani!»

Proti meni: »Saj tako ne bo nič delal do konca ure.« E. F.

Vse v enem prostoru

Velika Polana je septembra proslavljala svoj 26. krajevni praznik na prve aretacije leta 1941 v Polani. Ta dan je pomenil za Veliko Polano kot tudi za celotno lendavsko občino velik dogodek. Svojem namenu so namreč predali novo osnovno šolo z vrtcem, zgrajeno iz prispevka delovnih ljudi občine Lendava. Na ploščadi osnovne šole se je zbrala velika množica ljudi. Slavnostni govor je imela predsednica občinske konference SZDL Lendava Marija Zver, ki je med drugim podčrtala pomen šole in vrta in omenila posebno čast, da je šola bila odprta v mednarodnem letu otrok itd. Na slovesnosti je spregovoril tudi ravnatelj šole tovariš Pavel Berden, ki je med drugim dejal: »Leta 1914 sezidana šolska zgradba je služila svojem namenu vse do junija 1979. Torej 65 let. Velika Polana, eden izmed policentrov občine Lendava je letos, v letu otroka, dobila novo šolo. Težko je opisati, kaj pomeni ta pridobitev za naš kraj. Kulturno žarišče ne bo več zgrajba, ki se ruši, ampak moderno zasnovan objekt. Ker stara šola niti prostorsko, niti funkcionalno ni odgovarjala zahtevam pouka, so se že od leta 1961 začela prizadevanja s strani delavcev šole in krajanov Velike Polane, za gradnjo nove šole. Do realizacije dolgo ni prišlo. Gradile so se šole, predvsem na dvojezičnem področju in v krajih, kjer so imeli še večje težave kot mi. Od prvih dogovarjanj pa do današnjega dne je tako preteklo celih 18 let. Realizacija te gradnje je pospešilo rušenje stropa v večini prostorov, kar je bila velika nevarnost za otroke, ki so s strahom zrli v grozeče razpoke. Delo pri izgradnji nove šole je le steklo. Občinska izobraževalna skupnost kot investitor je pokrenila postopek za odkup zemljišč, naročila izdelavo načrtov in drugo. Po dolgotrajnem dogovarjanju z lastniki zemljišč so le uspeli, da se je za-

deva uredila. Ob 24. krajevnem prazniku KS Polana je 9. 10. 1977 pisatelj Miško Kranjec položil temeljni kamen. Začeli so z delom. Nizek teren je gradbincem v prvi fazi delal precej preglavic, vendar so uspeli premagati vse težave in zgradbo dogradili do novembra 1978. Nato pa je dejal, da je bilo nerealno govoriti o otvoritvi ob 29. novembru, niti ob polletju v mesecu februarju. Tudi za prvomajske praznike nam ni bilo usojeno se vseliti, kakor ne ob občinskem prazniku v mesecu juniju 1979. Morda je res najlepša priložnost za svečanost prav zdaj, ob rojstnem dnevu našega rojaka pisatelja Miška Kranjca in ob 26. krajevnem prazniku KS Polana. Ob krajevnem prazniku smo položili temeljni kamen, ob krajevnem prazniku bomo uradno odprli dolgo pričakovano in prepotrebno novo šolo. Ne moremo se pohvaliti, da smo končali vsa dela. Precej je še ostalo za urediti. Upajmo, da do končne ureditve ne bo potrebno čakati tako dolgo, kot na šolo. Učenci naše šole so končno le dobili to, kar drugi že dolgo časa nimajo. Naj nam bo nova šola v ponos in naj omogoči slehernemu mlademu človeku vsestranski napredek in razvoj je ob koncu svojega govora dejal ravnatelj tovariš Pavel Berden. Po kulturnem programu je hram učenosti svečano predal svojem namenu pisatelj domačin Miško Kranjec.

Ob tem naj še omenimo, da je nova osnovna šola v Veliki Polani ena najlepših in najmodernejših zgradb v Pomurju. V njej je 16 učilnic, telovadnica, večnamenski prostor in še posebej prostori za otroški vrtec. Dela so veljala okrog 26 milijonov dinarjev. V dokončni fazi bo še potrebno zgraditi športna igrišča in dokončati okolico šole. Na slovesnosti so podelili tudi priznanja osvobodilne fronte.

JOŽE ŽERDIN

Pedagoške misli

Člani klape huliganov so v položaju subjekta vzgoje: brez usmerjanja od zunaj se »vzgjajajo« s tem, kar počno in s svojim medsebojnimi odnosi, pa zato še

niso predstavniki socialističnega vzgojnega kolektiva. Vlado Schmidt: Analiza vzgojnega procesa. Sodobna pedagogika. Ljubljana, 21 (1970) 1—2, str. 4)

Nagrada Japonske

Od 26. oktobra do 6. novembra 1979 so radijski in televizijski delavci že dvanaesti zapored imeli tekmovanje, ki so ga pobudniki imenovali nagrada Japonske — mednarodno tekmovanje vzgojnih programov. V žiriji je bilo petnajst članov. Prišli so iz vsega sveta. Delali so v treh skupinah: osnovni, v kateri so bili predstavniki Avstralije, Jugoslavije, Mehike, Zvezne republike Nemčije in Japonske, srednji — v njej so bili predstavniki Filipinov, Gane, Velike Britanije, ZDA in Japonske, in v skupini za odrasle, v kateri so delali predstavniki Malezije, Jordanije, Švice, ZDA in seveda Japonske. V prvo skupino so bile uvrščene oddaje za otroke do 11. leta starosti, v drugo oddaje za starost od 12. do 17. leta, in v tretjo za starost od 18. leta. Navzoči so bili tudi opazovalci in nekateri drugi gostje. Prireditev je bila torej resnično mednarodna. Pred poslušalci in gledalci se je zvrstilo 173 programov iz 58 dežel.

Razdelili so 14 nagrad, med katerimi je prejela najvišjo nagrado za televizijski program Jugoslavija, in sicer za oddajo iz osnovne skupine **Tečejo, tečejo tekoče kapljice**. Vsekakor velika čast za televizijo Beograd, ki je z razmeroma preprosto tehniko naredila odlično oddajo. Nagrado Japonske za radijski program so prejeli Angleži. Izkazali so se z oddajo **Somska bitka** (tematika iz 1. svetovne vojne) produkcije BBC. Program je bil uvrščen v drugo skupino. Kdor je videl našo oddajo, se bo spomnil, da se dogaja v glavnem v kemijskem laboratoriju, kjer otroci ob pomoči odraslega voditelja ugotavljajo, kaj je voda. To pa niso navadni otroci. Imenujejo se po velikih znanstvenikih: Aristotel, Tesla itd. Vodja se imenuje Einstein. Skupina tako postane eno, o kakem vidnem poučevanju ni govora, skrito je v eksperimentiranju in enakopravnem sodelovanju otrok, ki jim pravi vodja »kolegi«. Odnos med odraslim in otroki je tako pristen in neposreden, da česa takega v naši pe-

dagoški praksi skoraj ne zasledimo. Zaradi tega odnosa je oddaja očarala najprej srca gledalcev v skupini, kljub temu, da so videli več drugih odličnih programov, in nato vseh članov žirije.

Pri radijskih programih smo v skupini poslušali dve oddaji, ki sta bili uperjeni proti vojni. Obe sta bili nagrajene. Prvo sem že omenil, pripoveduje pa o nesmiselnosti vojne v posebnih razmerah, ko je bila zbrana mogočna uničevalna tehnika, za katero je skrbelo zelo veliko vojakov. Ljudje, ki v srcih ne čutijo sovraštva, se na povelje poženejo v napad in uporabijo grozljiva tehnična sredstva. Stotisoči obležijo na bojišču za prazen nič. Pretresljivo sporočilo: zakaj ubijati, zakaj se bojevati? Oddaja je dramatisirana.

S podobno tematiko, vendar v popolnoma drugačnem okolju, so na tekmovanju sodelovali ustvarjalci radijske oddaje **Vojna v morju**. Prišla je iz Šri Lanke, torej dežele v razvoju. Prejela je eno od tako imenovanih posebnih nagrad za dežele, ki imajo zaradi pomanjkanja denarja omejene možnosti za ustvarjanje. Zgodba se dogaja v morju, kjer složno žive kiti in morski psi, dokler posamezniki med njimi ne začno razmišljati, kako prijetno bi bilo, če bi imeli vso oblast sami. Začne se pogovor, nato prepri in nazadnje izbruhne vojna. Vanjo so potegnjene vse ribice, ki se opredelijo za eno ali drugo stran; začne se neusmiljena morija. Najhuje se godi malim, zato se začno upirati vojni. Prepričevati začno svoje velike »voditelje«, naj vendar odnehajo, in ti se, ko spoznajo, da vojna tudi njim samo škodi, omečajo in sklenejo živeti v prijateljstvu tako kot prej. Pomembno sporočilo, tako zelo aktualno v sedanjem času...

Japonski radijski in televizijski delavci so pripravili tudi nagrado za najboljšo radijsko ali televizijsko oddajo za predšolske otroke. Dobila jo je Avstralija, in sicer za televizijsko oddajo Jay. Jay je

Na splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman-Stane v Ljubljani namenijo veliko pozornost zunajšolski dejavnosti svojih učencev. Na prvem mestu so športne dejavnosti, privlačni pa so tudi marksistični, novinarski in foto krožek.

Na splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman-Stane je trenutno vpisanih 200 dijakov, ki bodo po končanem šolanju v Ljubljani nadaljevali strokovno usposabljanje na vojaških akademijah vseh rodov naše JLA.

»Vojaki smo že od rojstva!« so nam povedali ob našem obisku na njihovi šoli, ko so pripravili slovesno prireditev ob dnevu šole. 7. novembra 1944 se je ob preskušanju novega orožja smrtno ponesrečil narodni heroj Franc Rozman-Stane, zato zdaj splošna srednja vojaška šola vsako leto ob tem času praznuje svoj dan šole. Letos je bilo to praznovanje še slovesnejše, saj so ga pripravili v spomin na Edvarda Kardelja-Bevca.

VSESTRANSKI DIJAKI

Pogovarjali smo se s kulturnim animatorjem na šoli Marjanom ANDRAŠCEM. Povedal nam je: »Letos smo začeli s široko akcijo; želimo namreč, da bi vsak učenec sodeloval vsaj v dveh

krožkih, v enem športnem in enem kulturnem. Na voljo pa so odbojka, košarka, rokomet, judo, atletika, plavanje, vojaški mnogoboj in streljanje ter likovna, novinarska in foto sekcija. Zelo privlačen je tudi pevski zbor, v katerem poje kar 60 dijakov, torej skorajda vsak tretji vpisani dijak! Zelo smo zadovoljni s fanti, ki radi delajo tudi v neobveznih dejavnostih. Skoraj bi pozabil omeniti še delo članov kluba OZN na šoli; tudi ti so zelo pridni!«

Ivan ŠUČUR vodi likovno, novinarsko in foto sekcijo, obenem pa je tudi »starešina 4. letnika«.

»V likovni sekciji imamo nekaj zelo nadarjenih fantov. Lani je končal šolanje na šoli še posebno nadarjeni Anton Pajnikher, ki je pred kratkim že samostojno razstavljal svoje slike. Zdaj je moj najboljši likovnik Jože Medvešček, učenec 4. letnika. Mogoče bo tudi on s samo-

NIŽJA STOPNJA

14. dec. Drobno pisemce potuje
21. dec. Čuvarji našega neba

SREDNJA STOPNJA

11. dec. Kako se vedemo v prometu
18. dec. Kurirske poti

VIŠJA STOPNJA

13. dec. Nada Kraigher
20. dec. Prehrana nekoč in danes

ZA SREDNJE ŠOLE

15. dec. Jure Kaštelan
22. dec. Povojna srbska poezija
10. dec. Neuvrščeno gibanje
17. dec. Neuvrščeno gibanje
NENAVIDNI POGOVORI
13. dec. Ali mora otrok veliko jesti?

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Vsak učenec v dveh krožkih

stojnimi razstavami sledil Pajnikherju?« nam je o delu »vojaških slikarjev« povedal Sučur. Novinarji dopisujejo v slovenske časopise. Med učenci je pre-

cej takšnih, ki s svojimi sestavki sodelujejo z uredništvu časopisov iz njihovih krajev. Pišejo za celjski Novi tednik, soboški Vestnik, ptujski Tednik, novomeški Do-

ime dečku diabetiku. Torej gre za fanta, ki je sicer normalno razvit, normalno čustvuje, živi v poprečni družini in ima poprečne prijatelje. Diabetes je bolezen, ki bi ga lahko v njegovih socialnih vezeh močno ovirala. Vendar ni tako. Fant je s posredovanjem matere dojel, da je sicer drugačen od prijateljev, vendar zanje kljub vsemu zanimiv, le v nevarnosti je, da pade v komo. Tedaj mu pomagajo prijatelji po navodilih starejše sestre, ki je po navadi zraven. Če ni blizu sestre ali mame, ju prijatelji pokličejo. Tudi sami znajo že marsikaj. Jay je v resnici korajžen fant, ki si sam daje injekcije. Skratka, gre za bolnega fanta, ki pa vendarle lahko zdravo živi.

Močan vtis je na gledalca naredila sicer nenagrajena oddaja švedske vzgojno-izobraževalne RTV družbe Začeti znova. Videli smo jo v prvi skupini, torej je namenjena mlašjim gledalcem. Vsebinske je pretresljiva. Govori predvsem o treh ljudeh — materi, njeni deklici in materinem prijatelju.

Skupina je nekoliko nenavadna. Prizadela jo je tragična usoda prijatelja, ki je zašel na krivo pot, zato je v zaporu. Deklica ga ima rada zeli si, da bi bili z mamico čim več ob njem. Hude ure v zaporu mu hoče olajšati s pismi. Zelo rada tudi riše. In nariše mu, kako si predstavlja življenje v zaporu. Mamin prijatelj je okovan v železne okove, za noge ima privezano veliko, težko kroglo, da komaj hodi, živi ob kruhu in vodi, sam v vlažni celici. Ko prijatelj dobi pismo z risbo, se mu najprej stoži po svobodi, potem pa napiše mali prijateljici pismo. Najprej ji napiše, zakaj mora biti zaprt, da obžaluje, kar je storil, in da je kazen zaslužil. Potem ji pojasni, da je njena predstava o zaporu zgrešena, saj ni cilj družbe da zapornike muči, ampak jih pripraviti do tega, da bodo zaživel pošteno. Obljubi ji, da ji bo več povedal, ko bo prišel na dopust. Tudi dopust namreč sodi v človeško ravnanje z zaporniki. Ko pride za en dan na prostost, se vsi trije odpravijo na izlet v lep park. Z rahlo grenkobo fant razloži deklici, kako je v zaporu. Vse je čisto, hrana je

dobra, prostori svetli, zaporniki lahko delajo, se učijo in po svoje zabavajo, vendar nimajo glavnega — svobode. Ko zvečer paznik ukaže, da je treba ugasiti televizor in oditi spat, ne pomagajo nič, ubogati je treba. Če se zapornik upre — tudi to je storil naš junak ob neki priložnosti — je kaznovan in mora v samico. Dan mine, pride večer, mamica in fant odideta spat. Ponoči se fant divje prebuja in se zaklinja, da ne pojde nazaj v jetnišnico. Dekle ga komaj prepriča, da je to edini izhod. Zjutraj se vendarle poslovi od obeh in se z zamudno vrne v zapor. Ta oddaja je pravzaprav prezahtevna za otroka poučna pa za odraslega.

Zelo zanimiva je bila japonska radijska oddaja **Igrajmo se melodije**, saj znajo Japonci vdihniti svojim delom prepričljivo, prijetno živahnost. Dogajanje je sicer postavljeno v razred, vendar je odnos med učenci in učiteljem popolnoma sproščen. Oddaja raste iz v razredu nastalega položaja. Deklice ni, ker je zbolela. Ko to ugotovijo, učitelj pove, kaj se je zgodilo. Učenci ponovijo. Deklice ni, ker je zbolela. Prehladila se je in ima vročino, nadaljuje učitelj v ritmu, učenci pa za njim. Učitelj razpleta vsebino, nastane pesmica, ki jo začne peti, učenci pojejo za njim. Pojejo tudi brez besedila z uporabo solmizacijskih zlogov. Odnos med radijskim zvočnikom in učenci v pravem razredu je tak, da lahko poslušajo oddajo in aktivno spremljajo nastanek pesmi. Seveda lahko učitelji po oddaji utrjujejo naučeno. Še ta oddaja je prejela nagrado japonskega ministrstva za vzgojo in izobraževanje. Po pomembnosti je druga, takoj za nagrado Japonske.

Med odličnimi televizijskimi in radijskimi programi so bili seveda tudi dokaj poprečni. Nekateri oddaje so bile narejene kot predavanja, v drugih so uporabili otroke za navaden objekt, ki brezhibno dela, tako kot hočejo odrasli (torej nenaravno), spet tretje so bile take, kot bi poslušali ne najboljši prenos iz razredov, v nekaterih je bilo preveč snovi, ki si je mladi poslušalci ne morejo zapomniti. **J. H.**

lenjski list in druge lokalne tednike. Drugače pa je vodja te sekcije Ivan Sučur tudi sam novinar, dopisnik zagrebškega Vjesnika in Naše vojske.

Foto sekcija ima sicer skromne možnosti za svoje delo, vendar urednišče temeljno nalogo: da nauči vsakega prihodnjega oficirja JLA uporabljati fotoaparir in potem izdelovati slike. Ob praznikih prirejajo učenci, ki sodelujejo v foto sekciji, razstave, podobno kot likovna sekcija.

KLUB OZN O RASIZMU

Boža MARTINOVIČ-KOS je na splošni srednji vojaški šoli profesorica zgodovine, zato je povsem razumljivo, da vodi tudi delo kluba OZN.

Za klub je pridobila deset učencev, ki na rednih debatnih sestankih govorijo o vseh mogočih problemih v mednarodnih odnosih. Trenutno je na sporedu razisem v Južnoafriški republiki in lakota v svetu.

»Pripravili smo predavanje o politiki apartheida v Južni Africi, po katerem smo imeli vročo razpravo. Poleg tega smo govorili še o vzponu naših alpinistov na Mount Everest, tako da naši

sestanki nikdar niso dolgočasni in suhoparni.« je povedala Boža Martinović-Kos, vodja kluba OZN.

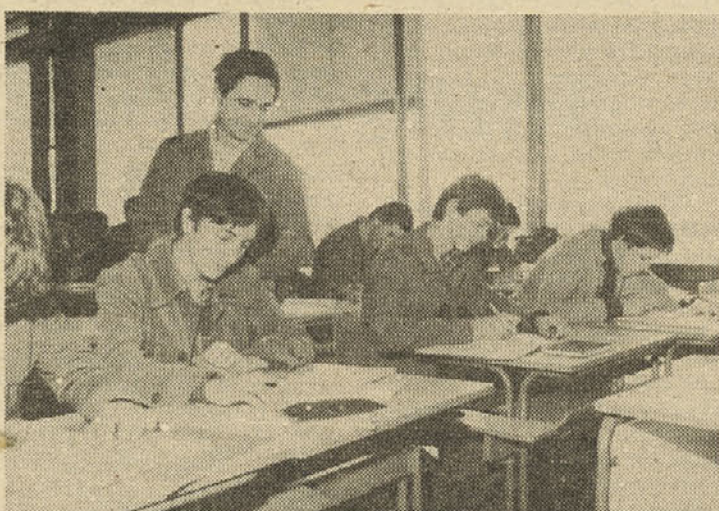
ZORAN PEŠIČ MED NAJBOLJŠIMI

Sedemnajstletni Mariborčan Zoran PEŠIČ, učenec 3. letnika, je med najboljšimi na šoli, ne samo po učnem uspehu, temveč tudi glede vsestranske dejavnosti pri zunajšolskih dejavnostih. »Letos je začel delati marksistični krožek in ker me ta tematika najbolj zanima, sem se takoj vključil. Na sestankih pripravim vsak učenec predavanje o določeni temi, potem pa po navadi sledi razprava. Prav te dni smo obdelali Komunistični manifest. Seveda sem tudi sam športnik, kot vsi drugi fantje na naši šoli. Najraje igram nogomet, začel pa sem vaditi tudi judo!« nam je navdušeno pripovedoval Zoki.

Večina fantov na splošni srednji vojaški šoli je takšnih, kot Zoki. Njihovi predavatelji in starešine letnikov so res lahko zadovoljni, saj z njimi skorajda nimajo pregavic. Takšni so prihodnji oficirji! **BOJAN SINIČ**

V šolski knjižnici je zbranih več 10.000 knjig. Dijakom pri izboru pomaga knjižničarka Ljudmila Berčič

Ura matematike: prof. Anton Jurjec med svojimi dijaki

S sodobnim elektronskim mikroskopom v svet, nedosegljiv prostemu očesu — v kabinetu za biologijo srednje vojaške šole (Vse foto: S. Kerševan)

Adolescenca, obdobje osebnostnega dozorevanja, ki loči odraslost od otroštva, je dinamično, pogosto viharno dogajanje, v katerem se proces socializacije dopolnjuje in prepleta z rastjo kognitivnih sposobnosti in razvojem emocionalne stabilnosti. Oblikovanje odnosa do staršev in odraslih, do vrstnikov, dela in ustvarjalnosti, do svoje spolne vloge in do sebe samega kot samostojne osebnosti se skupaj z gradnjo vrednostnega sistema združuje v proces identitete razvoja. Burno soočanje z zunanjim, neredko togim in objektivno zahtevnim okoljem z ene strani ter z lastnimi, še težko obvladljivimi in nepredvidljivimi naravnimi nagonskimi težnjami z druge strani, lahko skrene premočrtnost tega razvojnega procesa.

membnih odraslih oseb, od vrstnikov, med katere se vključuje in možnosti vzgojnega procesa in delovnega usposabljanja.

MLADOSTNIK IN DRUŽBA

Utrip družbe, njen socialni, kulturni in ideološki vpliv prodora vse globlje v mladostnikov zavestni in zunanjezavestni svet, v razvoj njegovih stališč, nazorov, mišljenja in vedenja. Rastoča sposobnost za abstraktno razmišljanje, povečana občutljivost za dogajanje velikih razmerij in prebujajoča se težnja po aktivnem vključevanju na širšem polju dejavnosti, mladostnika tesno vpije v družbeno stvarnost njegovega časa.

Adolescenta ne moremo prav spoznati niti prav razumeti, če ne upoštevamo historičnega in družbenega trenutka in ideološke strukture okolja, v katerem živi. Adolescenca je doba, v kateri je posameznik mnogo bližje takratnemu družbenemu dogajanju, kot je bil na prejšnjih stopnjah svojega razvoja. V svoje identifikacijske procese in v svoje vedenje vključuje tako istovetenje z njemu pomemb-

Mladostnikovo osebnostno zorenje

Iz raziskave o drogah pri slovenskih mladostnikih

nimi osebami kot ideološke sile, ki zavirajo z njegovimi močmi in slabostmi.

Značilnosti adolescence in vedenje adolescentov so zelo odvisne od socialnih in kulturnih dejavnikov družbe, v katero se vrašča mladostnik. To, kako je vrednoteno mladostnikovo vedenje in ali kaka druga manifestacija njegove duševnosti, je veliko bolj odvisno od standardov okolja kot od adolescenta. Ne le vrednotni sistem, kulturne in moralne norme tega okolja, ampak tudi prag občutljivosti, človeška strpnost in nazorska širina posameznikov v tem okolju in v nekem pomenu tudi družbe nasploh, določajo mejo med normalnim in motenim, sprejemljivim in odklonjenim. Mladostnikovo vedenje sklone z reakcijo okolja krog, ki ga je pogosto težko razkleniti. Vedenje, ki ga okolje oceni kot moteno, izzove neugodne reakcije, le-ta sledijo še bolj deviantne oblike vedenja, njim pa še negativnejši odziv okolja. Iz prehodnih vedenjskih odklonov ki primarno v psihopatološkem merilu sploh niso bili pomembni, se lahko razvije negativna identiteta mladostnika, z njo pa katerekoli psihopatološke manifestacije.

vrednot, ki so njegovim staršem težko sprejemljive. Prevzema razne oblike »odraslega« vedenja, da bi zadostil samospoštovanju, ki se gradi na samostojnosti. Ne zaveda se, koliko svoje družine nosi v sebi, kako močno so ga oblikovala vsa leta, ki jih je preživel v njenem okrilju, kako globoko so vgrajene vanj moralne, socialne, storilnostne, estetske in druge norme, s katerimi so njegovi družinski sopotniki uravnavali vsak korak skupnega potovanja. Ne vedoč, da z izginjanjem njegove otroške podobe, ne izgubljajo tudi njega, se starši krčevito oklepajo dotedanjih odnosov, nehoti spodbujajo njegovo odvisnost od družinskega jedra in se upirajo njegovemu osamosvajanju; to v njem še povečuje težnjo po osamitvi.

Ta prizadevanja staršev in mladostnika so cicer lahko občasnno tudi boleča za obe strani, ne zapuste pri trajnejših ran v njihovih odnosih, mladostniku kratijo razvoja avtonomije in mu omogočijo zdravo individualizacijo.

Povsem drugačen pa je potek osamosvajanja tedaj, če starši in domače okolje otroku že od njegovega najbolj zgodnjega obdobja niso dali ugodnih možnosti za osebnostno rast. Mladostniku je težko odraščati, če ga dom ni podprl z občutji sprejetosti, če ga ni opremil s primernimi vzorci za komuniciranje in konsistentnimi normami za oblikovanje odnosov z ljudmi, če ga ni naučil izražati in sproščati čustva na njemu zadovoljujoč, drugim pa sprejemljiv način in pa mu pomagal usmeriti njegovih lastnosti in sposobnosti v ustvarjene dejavnosti. Če se mu tako ni posrečilo

razviti potrebnega zaupanja vase, pozitivne predstave o sebi in temeljnega zaupanja v sebe in njemu pomembne ljudi, ima mladostnik večjo možnost, da bo v svojem identitetnem iskanju ubiral napačne poti in razvijal deviantne oblike vedenja. Ranljivejši bo za potencialno škodljive vplive od zunaj, ker ne bo znal razpoznati in izbrati pravih ponudb od vseh, ki mu jih življenje neprestano prinaša.

(ali drugo osebo v vlogi materskega lika) spodbuja v otroku — ne glede na njegov spol — občutja varnosti in ljubljenosti, senzibilnosti in sposobnosti za izražanje lastnih čustev ter odzivanja na čustva drugih. Deklici je ta proces lažji, če ima možnost identifikacije z materjo, ki jo njena ženskost osrečuje, ne da bi jo to prikrajšalo za aktivno in ustvarjalno življenje v poklicu in družbi. Vživljanje v svojo spolno vlogo hčeri take matere ne omejuje samostojnosti in samozavesti, temveč ju še krepi. Tudi fantu se pri oblikovanju svoje celotne identitete ne bo treba bojevati z notranjimi napetostmi, a če lahko dozoreva ob očetu, ki je sicer morda strog, odločen in dosleden, a zna pokazati tudi nežnejša čustva in človeški senzibilnost.

Oba pola morata biti v človeku pričujoča in dejavna, da se lažje in brez konfliktov s samim seboj uglašijo z ljudmi in okoljem, v katerem živi.

Razvoj spolne identitete je tudi zato tako občutljivo področje zorenja, ker je ozko povezano s samospoštovanjem in oceno svoje vrednosti. Ta del samozavesti je ena od pomembnih obramb ob premagovanju raznovrstnih zunanjih obremenitev. Adler meni, da je prav negotovost pri doživljanju lastne spolne vloge med najpomembnejšimi dejavniki v etiologiji nevrotičnih in tudi drugih psihopatoloških manifestacij.

Neugodni identifikacijski modeli v družini še bolj kot v okolju porušijo otroku in mladostniku razvoj pomembnih osebnostnih silnic. Če je ob njih razvil take oblike čustvenega in socialnega delovanja, ki se ne skladajo z njegovo naravno spolno vlogo, zahtevami stvarnosti in njegovimi pričakovanji, je še bolj izpostavljen vsakovrstnim notranjim in zunanjim pritiskom in jim je še manj kos.

MARTA ŽMUC-TOMORI
Nekatere značilnosti populacije toksikomanov v Sloveniji, disertacija, Ljubljana, april 1979

DELOVNA SKUPNOST ZDRAVSTVENE ŠOLE MURSKA SOBOTA

razpisuje prosta dela in naloge:

— učitelja matematike in fizike za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pogoj: profesor matematike, fizike.
Začetek dela: 1. februarja 1980.

Svet delovne skupnosti Osnovne šole DUŠAN KVEDER-TOMAŽ LITIJA

objavlja prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka v oddelku podaljšanega bivanja v Osnovni šoli Kresnice.

Pogoj je končana PA razredni pouk. Delo se združuje za nedoločen čas, s pričetkom 1. 12. 1979.

TOZD OSNOVNA ŠOLA PIRAN

razpisuje prosta dela in naloge

— pomočnika ravnatelja

Pogoji: strokovna usposobljenost za opravljanje del in nalog učitelja v osnovni šoli, najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnih nalogah in opravljen strokovni izpit. Nastop dela takoj oziroma po dogovoru.

Prijavi na razpis mora biti priloženo dokazilo o strokovnosti in kratek življenjepis.
Prijave pošljejo kandidati na naslov:
VIZ PIRAN — TOZD OSNOVNA ŠOLA PIRAN, Bolniška 11, 66330 Piran.
Razpis velja do prevzema del in nalog.

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

DECEMBER 1979

- UNIVERZA 11., 12.
- LENDAVA 13., 14.
- GROSUPLJE 17., 18., 19.
- VRHNIKA 20., 21.
- LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK 24.
- LJUBLJANA-BEŽIGRAD 25.
- LJUBLJANA-CENTER 26.
- LJUBLJANA-ŠIŠKA 27.
- LJUBLJANA-MOSTE-POLJE 28.
- LJUBLJANA-MESTO 31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

MLADOSTNIK IN NJEGOVA DRUŽINA

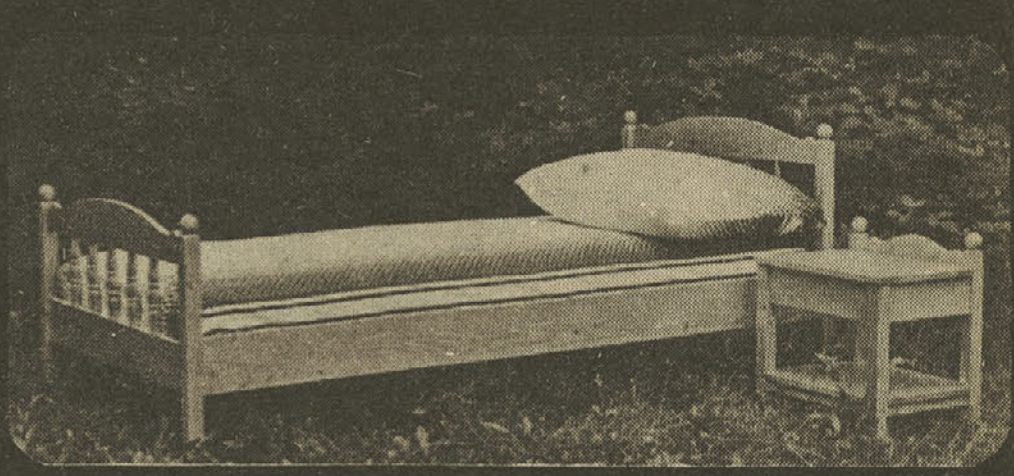
Jedrna družina je pri emocionalnem razvoju in procesu socializacije človeka nenadomestljiva. Zlasti v zgodnjem otroškem obdobju je ton emocionalnega dogajanja, ki uravnava odnose ključnih oseb v otrokovem življenju odločilen za razvoj njegovih čustvenih, socialnih in kognitivnih moči. Prek izkušenj v mrežju neprestanih komunikacij s temi osebami razvija, gradi, zavira, spodbuja ali preusmerja otrok in kasneje mladostnik determinante svoje osebnosti.

Vloga, ki jo je družina imela v otrokovem razvoju se začne v adolescenci bistveno spreminjati. Odvisnost, tako značilna za dotedanje obdobje, preneha biti pogoj in spodbuda za otrokovo emocionalno ravnotežje ter socialno varnost in postaja vedno močnejša ovira njegovemu celotnemu duševnemu zorenju. Zato mora mladostnik to odvisnost razrahljati, da bo lahko kos rastočim zahtevam, ki jih njegovi samostojnosti postavlja proces odraščanja. To osamosvajanje pa ne gre vedno gladko in mladostniku je — prav tako kot otroku — potrebna neprestana spodbuda, izvirajoča iz kohezivnih, čustvenih polnih družinskih odnosov. Težko mu je zapustiti varno in zaščitno, tako dobro poznano domače zavetje in se podajati v nov, neznan in na toliko načinov ogrožujoč svet, ki pa mu je vendarle tako privlačen. Ambivalentnost, ki ga duši, poskuša razreševati s kljubovanjem, z uporabo, oznanjanjem

STRUŽENO POHIŠTVO

Naraven les naredi s svojo sestavo in barvo struženo pohištvo izredno toplo in prijetno. Tako pohištvo s svojimi bogatimi oblikami sprošča in osvobaja človeka v domačem okolju. Struženo pohištvo, razkošnih oblik in razsežnosti, poudarja trdnost in trpežnost, z barvami pa nam pomaga uskladiti in poživiti prostor.

Struženo pohištvo — postelje in nočne omarice lahko prilagajamo prostoru po širini, višini in namenu. Uporabljamo ga lahko za vsakdanji počitek, prijeten oddih na dopustu, v počitniški hišici ali hotelu. Struženo pohištvo je izdelano iz prvovrstnega masivnega smrekovega lesa, površinsko obdelano v naravni barvi lesa ali z lužili in lakirano s prozornim nitro lakom v pol mat izvedbi.

lip & gled
lesna industrija
64260 bled, ljubljanska c.32
telefon: 064 77-384
trgovina tel.: 77-944
telegram: lip gled
telex: 34525 yu lipex

»KOVINASTROJ« izdeluje
tovarna gostinske opreme
61290 GROSUPLJE
Adamičeva c. 36
tel. 061 771-411
telex: 31552 yu kogro

● pomivalne stroje vseh zmogljivosti, in sicer:
● namizni stroj za pomivanje skodelic in kozarcev — zmogljivost 200 enot/uro — HPS-20/1;
● namizni stroj za pomivanje skodelic, krožnikov in kozarcev — zmogljivost 700 enot/uro — HPS-70/1;
● prostostoječi pomivalni stroj, zmogljivost 900 krožnikov/uro — WPS-60/1;
● pretočni pomivalni stroj, zmogljivost 960 krožnikov/uro — WPS-90/2
● stroj za pranje zelenjave PZ-85 — zmogljivost do 10 kg/uro;
● lupilnice gomoljk LGK-300, zmogljivost 300 kg/uro;

Po naročilu izdelujemo tudi pomivalne stroje večjih zmogljivosti, (od 2000 do 4000 krožnikov na uro).

Sporočite nam svoje želje!

Prospekti s podatki o naših izdelkih dobite brezplačno. Za vse izdelke velja dvanajstmesечно jamstvo, popravila pa opravlja naš servis.

Preudarna »Iskanja«

Ob filmu Iskanja Matjaža Klopčiča, ki je nastal po »poučnem romanu« Izidorja Cankarja S poti, smo se znašli ponovno pred problemom ekranizacije literarnega dela. Književno delo, ki je nastalo leta 1913, je doživelo svojo scenaristično in filmsko predstavitev.

Roman S poti je kritično razmišljanje o umetnosti in življenju. V ospredju je človekovo duhovno življenje, ki naj bi bilo izkušnja objektivnega in treznega opazovanja lastnega in tuje življenja. V tem je tudi njegova poučnost. In res je ta poučni roman o časov pred prvo svetovno vojno pa do danes spodbudil že marsikateri rod mladih slovenskih bralcev, da je začel iskati smisel svoje vloge v svetu, ki jih obdaja. V potopisni okvir je vtikal pisatelj zgodbo o posamezniku, ki se spreminja v stihih z umetnostjo ter življenjskimi nazori in izkušnjami drugih, ki prihajajo iz drugačnega življenjskega okolja, kot je njegovo. Osvobaja se ozkega in bojazljivega mišljenja ter se podaja v svet, v katerem pa mora sam sebi najti mesto in opredeliti svoj stil življenja. Z načinom, s katerim je Izidor Cankar razkrival dvome, konflikte in krize, je roman blizu slehernemu rodu slovenskih razumnikov.

Prav to je privabilo scenarista Marka Slodnjaka in režiserja Matjaža Klopčiča, da dasta romanu filmsko podobo.

Scenarist Marko Slodnjak pravi, da je literarna predloga dela možnost raziskovanja zamolčanih, skritih in sprevrženih literarnih del. In če je hotel »priti čim bliže utripajočemu živemu tkivu razmišljanja« Izidorja Cankarja, je moral nujno postaviti v ozadje potopisni okvir romana. Izluščil je tisto, kar je skupnega takratnemu bralcu in sodobnemu gledalcu. Razkril je odnose, ki so bili in so še prepoznavni tudi v našem času. S tem je hotel gledalca pripeljati do razmišljanja o času, ki ga živi in ga mora oblikovati.

Čas, ki ga film kaže — nastopajoče 20. stoletje, ko se lomi staro in poraja novo, ko nastajajo nove civilizacije, je v svojem nemiru in v svoji zahtevnosti po odločitvah podoben našemu času. Prav ti navidezni različni pa

vendar tako podobni družbeni situaciji sta tisto, kar je oblikovalo režiserski koncept Matjaža Klopčiča. Podal se je v človekovo duhovnost. Vizualizirati je moral človekovo iskanja, pobege od resnice in soočanja z resnico. Režiser je z nenehnimi soočanjem umirjenega okolja (ustavljene oblike življenja) z nemirom nabito notranjostjo vseh nosilcev dogajanja (negotovost zaradi nastopajočih novih oblik življenja) opozoril na nenehne dileme, ki so pričujoče povsod pa v navidez še tako ustaljenem življenju. Umirjenost slike in hitrosti dogajanja dajeta občutek hladnega. Oddaljujeta nas od čustvenega sprejemanja in silita v razumsko, objektivno opazovanje pogojev, ki oblikujejo človekove odnose do ljudi in življenja. Mogoče je prav v tem filmu blizu iskanju objektivnega Izidorja Cankarja. Če je v njegovem poučnem romanu ves čas pričujoče iskanje objektivne resnice, nas film sili v iskanje odgovora, kaj je to objektivna resnica. In to iz razdalje, ki to omogoča.

Videti je, da je vse hotenje režiserja Matjaža Klopčiča usmerjeno v to, da ustrezno likovno podobo razumskemu iskanju podobe objektivne resnice. Ta pot pa je lahko le mirno preudarno in prodirajoče iskanje.

Izredno uspešna kamera Tomislava Pintarja pa je prav tako mirna in prodirajoča. Odkriva vedno nove razsežnosti prostora in ljudi v njem. Postavlja jih v svet razumske analize resničnosti in odnosov v nej. Dopolnjuje režiserjev koncept obenem pa nosi pečat umetnika, ki se je lotil naloge v tem filmu z ustvarjalno in raziskovalno slo. In v tem je zelo uspel.

Film zahteva od gledalca predvsem angažma razuma. S tem pa podira pravzaprav odnose, ki smo jih kot filmski gledalci vajeni. Film ne sprejemamo s posredovanjem čustev. Tako je film nevsakdanji in težje komunikativen. Razumevanje ideje in sporočila zavisi zato predvsem tudi od gledalčeve pripravljenosti in sposobnosti, med gledanjem čutno zaznavo preoblikovati v miselni pojem. Brez tega pa je film nekomunikativen in gledalcu tuj.

MIRJANA BORČIČ

Lucijan Bratuš v Mali galeriji

Sedanja razstava Lucijana Bratuša v ljubljanski Mali galeriji prikazuje štirinajst slik v temperi, ki so vesbinsko in izrazno enovito ubrane. V ospredju je ženski akt, ki v izraziti postekspresiji oblikovanja daje umetniku neizčrpne možnosti poudarjanja bistvenih značilnosti, kot jih likovno upodablja Lucijan Bratuš. Vezi s Francisom Baconom so gotovo navzoče v sedanjem obdobju Bratuševega ustvarjanja, le da pri F. Baconu naletimo na težko freudovski ozračje; pri Bratušu pa čutni element drugačnega zvona odvzame morečo težo. Doživljajsko-spoznativni vzgibi imajo pri Bratuševi realizaciji drugačen poudarek.

Slike Lucijana Bratuša so ubrane na intimo; to povedo že naslovi slik, npr. Pričakovanje, Slutnja, Preobrazba, Prebujanje, Prihod iz noči, Jutro idr. Intima Bratuševega platna ni lirizem zunanje, površinske, pri nas že v taki ali drugačni obliki znane refleksije in stiziacije. Tako kot pri Baconu je tudi ta navzoč svet

podzavestnega, ki je v jedru vedno odsev individualnega spoznanja. Bratuševe slike ne poznajo iztrganosti podzavestne biti, zato za »nasilni« element v postekspresivni upodobitvi ni prostora. Občutno pa je želja po liricnem zlitju psiholoških prvin z naravo ženske biti.

Bratuševe slike imajo močno oporo v izdelani risarski osnovi, formalne rešitve je podredil strogi kompoziciji z osrednjim likom, kontrastnemu razmerju v barvni ploskvi. Umetnik hote zanemarja prostor, da bi z razčlenjeno žensko figuraliko opozoril na osrednje doživljajske preobremenjenosti in domišljjenosti. Izogibanje tridimenzionalni iluziji mu omogoča, da se osredotoči v tisti del slike, ki ga tudi barvno, v kontrastih in močno poudari. Čim bolj se slikar oddaljuje od osredja ženskega akta, tem bolj postajajo barvne ploskve sicer organski, smotrni del celote, toda večje delujejo statično.

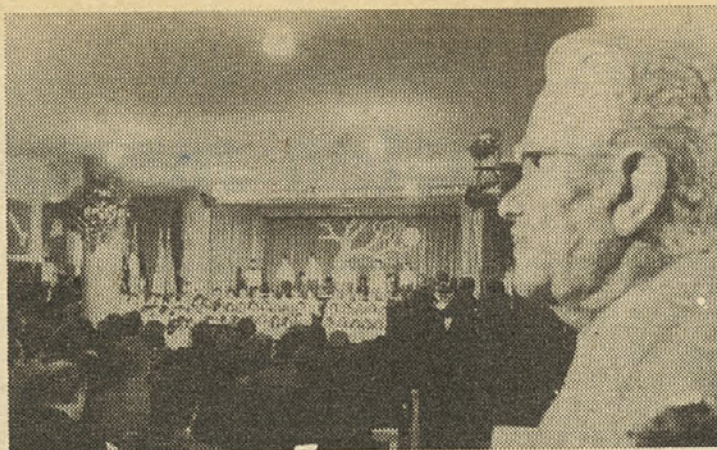
IGOR GEDRIH

Vedno več otrok v celodnevni šoli

V Pomurju, kjer obiskuje letos osnovno šolo skupaj 14.700 otrok (od tega je 2100 novincev), bodo v tem šolskem letu precej povečali število oddelkov celodnevne šole. Tako šolo so

uvodili v nižjih razredih osemletk v Radencih, Markovcih in Belčinih, v Razkrižju pa so omogočili šolanje vsem učencem.

JOŽE ŽERDIN

(Foto: Lado Čuk)

Šola z imenom Edvarda Kardelja

Zadnji novembrski ponedeljek v letošnjem letu za osnovno šolo Ljubljana-Polje ni bil čisto navaden dan: bil je prazničen in kot nalašč — sončen. Šolske klopi so bile sicer prazne in tudi na hodnikih ni bilo slišati običajnega vrveža. Zato pa je vsak kotiček izžareval mrzlično dejavnost — priprave na popoldansko slovesnost, ko je šola ob prisotnosti številnih gostov dobila ime po revolucionarju in mislecu Edvardu Kardelju.

Resnici na ljubo je treba povedati, da je šola v Polju želela nositi njegovo ime že leta 1957, takoj ko so jo slovesno odprli. Družbenopolitične organizacije in skupščina občine Polje so predlagale to že pred dvaindvajsetimi leti, toda Edvard Kardelj je to odklonil, češ: živim ne postavljamo spomenikov.

Leta so tekla. Rodovi so hodili v šolo po znanje, odrasli in se pripravljali na vzgojo svojih otrok. Šola je sprejemala v svoje razrede vse več učencev, tako da se zdaj s 1884 uvršča med največje v Sloveniji. Za njenimi zidovi ne poteka zgolj šolska de-

javnost, ampak je hkrati središče kulturno prosvetnega dogajanja vseh krajanov.

Na poimenovanje šole po Kardelju so se učenci in učitelji dolgu pripravljali: njihov recital ob slovesnosti ni bil zgolj tradicionalna »proslava«, v kateri si sledijo zborovske pesmi in recitacije po vrstnem redu. Bil je svojevrsten prikaz miselnosti našega mladega rodu.

Toda priprave in slovesnosti so izzvenele predvsem v mislih o Edvardu Kardelju. Učenci od prvih do osmih razredov so že dolgo pred prazničnim dnevom opisovali spomine svojih staršev na revolucionarja, njihova in svoja srečanja z njimi.

A zakaj ime šole prav po Kardelju?

Kardelj je tu pred vojno dlje časa bival in deloval, organiziral sestanke centralnega komiteja in pisal knjigo o slovenskem narodnem vprašanju. Sem se je vračal tudi po vojni — v »rdeči del Ljubljane«, kakor ga je sam imenoval.

M. V.

Odlikovanja ob prazniku

Letos proslavljamo v Pomurju 20-letnico dvojezičnega šolstva. Ob tej priložnosti je predsednik republike Josip Broz Tito odlikoval nekatere prosvetne in druge družbenopolitične delavce, ki imajo veliko zaslug pri ohranjanju dvojezičnega šolstva. Na skromni proslavi v Lendavi je predsednik občinske skupščine Jože Gornjec izročil tale odlikovanja: red republike z bronastim vencem je prejela Gizela Horvat-Šimonka; red zaslug za

narod s srebrno zvezdo so prejeli: Anica Barbarič-Lichtenegger, Tone Dominko, Katarina Laketa-Toth, Štefan Mlinarič in Marjeta Pal-Varga, red dela s srebrnim vencem pa: Marija Botberke, Terezija Črgulj, Rozalija Feker-Farkaš, Peter Gaal, Franc Kosaš, Irma Molnar-Kepe, Ljudmila Ambrož-Kolenc, Jože Ružič, Pal Szomi, Terezija Rous-Varga, Marija Zver in Milka Toplak-Volf. J. ŽERDIN

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: predsednik Geza Čahuk, Breda Cajhen, tehnična urednica Tea Dominko, odgovorna urednica Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, direktor in glavni urednik Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon: 22-284, poštni predal 21. Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Kako približati knjigo delovnemu človeku

8. skupščina Društev jugoslovanskih bibliotekarjev

Osme skupščine Zveze društev jugoslovanskih bibliotekarjev, ki je bila letošnjega 21. in 22. novembra v Pristini, so se udeležili delegati in predstavniki vseh republiških in pokrajinskih društev in zvez. Po glavnem referatu — imel ga je predsednik Zveze društev bibliotekarjev Jugoslavije — o položaju in vlogi ljudskih knjižnic pri nas, so udeleženci iz šestih koreferatov zvedeli veliko zanimivega o knjižničarstvu, v razpravi pa so tudi sami zavzeto sodelovali.

Iz glavnega referata, koreferatov in razprave, zlahka povzamemo tale sklep: Posvetovanje jugoslovanskih bibliotekarjev je poudarilo, kako zelo pomembni sta knjiga in knjižnica za razvoj družbe. Ljudje vedno bolj spoznavajo, da je knjiga nujno sredstvo družbenega razvoja in nenadomestljiva zakladnica kulturnega, idejnega in strokovnega napredka (Bojović).

Oglejmo si še drugo plat medalje: po številu knjig, ki jih izdajamo na leto pri nas, smo v Evropi sedmi, v svetu pa deseti. Ni dvoma, da je po tem podatku naša »raven« zelo visoka, slabše pa je to, kar smo zvedeli prav na skupščini: Jugoslovani beremo precej manj kot prebivalci drugih dežel v Evropi ali svetu.

Na posvetovanju jugoslovanskih bibliotekarjev v Pristini so veliko govorili tudi o položaju knjige v naši družbi. Poudarjeno je bilo, da je treba ta problem reševati celotno, hkrati z drugimi: od problemov, ki jih imajo ustvarjalci, do tistih, ki jih imajo tisti, ki uveljavljajo knjigo na tržišču.

Priložnost za ogled češke gotike

Razstava češke gotske umetnosti v ljubljanski Narodni galeriji je razveseljiv dogodek, ki je posebno mikaven iz dveh razlogov: češka gotika od 14. do 16. stoletja spada med nepogrešljive dosežke tedanje likovne umetnosti v Evropi, po drugi strani pa so sledi češke gotike, naj bodo še tako drobne, opazne tudi pri nas. Razstava, ki je nastala s sodelovanjem kulturnih delavcev med ČSSR in SFRJ, omogoča, da neposredno spoznamo bogate dosežke češkega gotskega slikarstva, kiparstva, umetne obrti in s tem del njihove umetnostne zakladnice. Seveda je na naši razstavi mogoče slediti skromnemu številu dosežkov češke gotike, toda predstavljeni delež je zato bogat, umetniško poln. Skrben izbor eksponatov od slikarskih in kiparskih primerov iz različnega časa in različnih delavnic, pa umetnostnoobrtnih izdelkov od mitre, pečnice in okrasnih predmetov izpričuje, da je prerez gotike v češki umetnosti zelo premišljen, saj prikazuje razstava bistvene primere v vsej tipiki in raznolikosti.

Če pregledujemo najvišje dosežke češke umetnosti potem, ima prav gotovo prednost gotika in v novejšem času moderna umetnost kot se je izoblikovala po prelomu stoletja do konca tridesetih let. Veliko družbenozgodovinskih razlogov je odločalo — in seveda s tem tudi umetnostnih — da je češka umetnost doživljala zdaj vrhunec, zdaj upadanje. Za razvoj gotike na Češkem velja, da med leti 1320 in do približno 1530, ko se že javljajo jasna znamenja renesanse, da je arhitektura, slikarstvo, kiparstvo in uporabna umetnostna obrt dosegla raven, ki se je z najboljšimi deli lahko merila z umetninami ne le Srednje Evrope! V zgodovinskem pogledu je 2. polovica 14. stoletja — to je za časa Karla IV. in Vaclava IV. — doseгла vrh gotske umetnosti. Hugsitske vojne so pretregale bogat razcvet umetnosti, posledica je razvidna: poprej soodločujoča umetnost v evropskih težnjah 14. stoletja je potlej nadomeščala zamujeno.

Jugoslovanski bibliotekarji so govorili tudi o kadrovskih težavah. Nazoren je tale podatek: seštevek vseh bibliotekarjev, zaposlenih v naši državi, pomeni v resnici le 52 odstotkov strokovno usposobljenega kadra, ki ga potrebujemo. Razvoj knjižničarstva pa zavirajo tudi drugi problemi: kvalifikacijska sestava zaposlenih, strokovno izobraževanje in drugo — vse pa je povezano z delom, nalogami in družbeno vlogo teh ustanov.

Številna poročila o delu društev in zvez, ki delujejo v jugoslovanskih republikah in pokrajinah, pa so kljub vsemu spodbudna: prevladuje mnenje, da namenjamo pri nas knjigi vedno več pozornosti. Veliko je še nerešenih vprašanj; ta zadevajo ne samo delavce v knjižnicah, temveč vse, ki lahko kakorkoli pripomorejo, da se bo položaj knjižnic izboljšal, njihova »mreža« pa razširila. Razumljivo je, da tudi izpopolnjevanja in usposabljanja kadrov v knjižničarstvu ni mogoče zanemariti. Nasprotno: vedno bolj si je treba prizadevati, da bomo približali knjigo delovnemu človeku in poiskali možnosti, da se bo kvalifikacijska sestava delavcev v knjižnicah izboljšala.

Skupščina jugoslovanskih bibliotekarjev je soglasno sprejela predlog o pomoči jugoslovanskih bibliotekarjev knjižnici v Ulcinju, ki jo je prizadel potres. Knjižničarji so se strinjali, da je treba pomagati ne samo s podarjenimi knjigami, temveč tudi zbrati denar denar za gradnjo nove stavbe.

D. MIRDITA

Toda na začetku 16. stoletja že vdirajo renesančni elementi in sledimo novemu vzponu umetnosti.

Med razstavljenimi deli je v tako zgoščenem prikazu češke gotike težko izpustiti katero od slik, kipov, pa celo obrtnih izdelkov; vendar naj v tej informaciji opozorimo vsaj na nekatere eksponate. Tudi za nepoznavalca je zanimiva Strahovska Madona iz sredine 14. stoletja, delo Mojstra Vyšebrodkega oltarja, ki je s svojevrstno kompozicijo in s prefinjeno izrisanostjo v značni pozlati podal ob dekorativnih prvih ženski lik. Mojster Theodorik, ki bi ga največ spoznali na gradu Karlštejn, se ob severnih in južnih nadih razodeva kot mojster izrednih sposobnosti. Poleg Mojstra Třebonskega oltarja izstopata neznan mojster iz 1396, ki se pri ikonah opira na ciprsko predlogo, ki je zdaj zgubljena. Češki mojster pred 1410 je z Madono z detetom značilen primer poznega »mehkega slikanja«, ki velja za češko gotiko kot svojevrsten dosežek. Iz začetkov 15. stoletja imamo primer Mojstra rajhradskega oltarja, docela svojevrsten je Češki mojster iz 1460 s prizorom Lova na enoroga. Med neznanimi iluminatorji omenimo Graduale Magistra Vaclava iz predhugsitske dobe. Tudi med kiparskimi deli je težko izločiti najpomembnejše delo. Za zgled bližnje sodobnosti primerjajmo delo češkega mojstra (Sv. Peter) in Mojstra Michelske Madone. Češki mojster iz začetka 15. stoletja (delo Sv. Katarine) je zanimiv tudi za primerjavo te motivike pri drugih kiparjih. Križani s Kutne gore je izoblikovan v nizkem reliefu in govori o zapoznelem »mehkem slogu«. Umetna obrt je sočasno doživljala ustrezne spremembe. Zelo dobro ohranjen ščit s podobo Vaclava je dekorativno bogat, v slikovnosti jasn. Razstava češke gotske umetnosti bo trajala do 14. januarja in pomeni posebno priložnost za ljubitelje umetnosti in za šole.

IGOR GEDRIH